

tv-15 naš TOVARIS

Št. 20
22. maja 1986
Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Volitve so za nami

Novi ljudje, nova pričakovanja...

Vsi »volilni« ali »volitveni« krogi, ki jih predvideva naš sistem in nam jih je bilo izpeljati to pomlad, so zdaj za nami.

Najlepše bi bilo kar takoj in brez posebnega premisleka zapisati: srečno za nami. Takšna trditev pa seveda ni, ne sme in ne more biti samoumevna.

Kaj smo (in česa nismo) opravili z izbiro, se pravi z evidentiranjem, obravnavo, kandidiranjem in nazadnje z izvolitvijo novih ljudi v delegacije, v skupščine, v izvršne svete, v predsedstva in torej v ves mehanizem samoupravnega političnega dogovarjanja, bomo seveda šele videli – čez čas, ko bo to novo kolesje steklo in začelo kazati svoje rezultate. Za zdaj si še ne moremo odgovoriti, ali bodo te nove posadke res nove in ali bodo v svojem ravnanju, v svojih dejanjih, v svojem izvajanju oblasti ravnale drugače (bistveno drugače!) od dosedanjih. Trdnih dokazov, da se bo to zgodilo, za zdaj nimamo, še zlasti ne, ko pomislimo, da je ostalo v večini primerov pri istih ali podobnih političnih obrazih in gre bolj ali manj le za nekakšne nove kadrovske kombinacije, ne pa tudi za veliko ali očitno rokado. To pa seveda tudi ni noben razlog za zaupanje, s katerim bi novoizvoljene sestave še kar vnaprej odpisovali kot naše dejanske rešilne bilke.

Dosedanjim ekipam izvoljenih smo opravičeno očitati predvsem neučinkovitost. Besedam, s katerimi so nas v teh težkih letih zasipali takorekoč iz dneva v dan, nismo oporekali, vendar jih tudi nismo več jemali resno, kajti ostajalo je samo pri besedah, krivulja stvarnih dejstev pa je lezla niže in niže. Zašli smo v močvirno grapo, iz katere že več let ne najdemo rešilne poti. In nikogar ni bilo, ki bi nas znal popeljati za sabo...

Prav zato smo se, zavrti v edino možno resnico – zaupati vase in se opreti na lastne moči! – osredotočili k letošnji priložnosti.

sti: k izvolitvi novih garnitur, se pravi k angažiranju novih človeških in ustvarjalnih potencialov pa seveda tudi k novemu, drugačnemu pojmovanju nalog, ki jih bo treba opraviti. O tem, da terja ta naša dolgoletna poglobljajoča se kriza ostra in prelomna dejanja, pač ne more biti nobenega dvoma. Nič manj res ni, da lahko ta dejanja izpeljejo samo ljudje, ki jih znajo in zares hočejo izpeljati. Da takšni ljudje tu med nami, v naših vrstah so, prav tako ne dvomimo.

Odnos ni v bistvu nič drugačen, kot je bil enainštiridesetega, ko je šlo za biti ali ne biti v tedanjih specifičnih okoliščinah. Tudi takrat je bilo treba kaj zastaviti na novo, z angažiranjem človeških potencialov, ki jih vsaj do tistega trenutka ni bilo na »evidentiranih seznamih«. Toda partijsko vodstvo je zaupalo v potenciale mladega rodu in znalo tako rekoč čez noč mobilizirati aktiviste, borce-poveljnike, sestave narodnoosvobodilnih odborov, poverjenike, nosilce vseh mnogih učinkovitih prelomnih dejanj.

Tudi zdaj, v drugačnih, manj življenjsko tveganih in usodnih, a najbrž nič manj odločilnih okoliščinah, nas v tem zdajšnjem biti ali ne biti čaka enako prelomna naloga, da na kakovostno nov način mobiliziramo in aktiviramo lastne ustvarjalne potenciale. Prav to nalogo smo si zastavili, ko smo se – pred letom, dvema – začeli pogovarjati o letošnjih volitvah, takrat seveda še kot o viziji, katere uresničitev nas čaka.

Zdaj so volitve za nami, izpolnitev vsega, kar smo si z njimi zastavili, pa najbrž še zlepa ne.

Od vlad, ki smo jih izvolili (sicer posredno, kar pa ne pomeni, da bi nam za svoje ravnanje ne bile odgovorne neposredno), si obetamo takojšnjih, pogumnih in učinkovitih dejanj in hkrati z njimi rezultatov. Ponavljanja deklaracij ne potrebujemo več, ker nam je vse jasno: o tem, da

moramo vsi in bolje zgrabiti za delo in postati v polnem pomenu besede odgovorni gospodarji tega dela. Ni nam potrebno razlagati, kaj... odločilen in merodajen je edinole: kako...

Izvoljeni naj opravičijo zaupanje, ki smo jim ga izkazali. Zaupali smo jim, da bodo na ta naš veliki in prelomni »kako prebresti kalno reko in se zagristi v strmi hrib« znali, hoteli in zmogli najti prave, takojšnje odgovore.

Ta hip še ne vemo, ali se nam je posrečilo izvoliti prave, najboljše možne ljudi. Vemo le, da ne bomo čakali do izteka njihovega mandata. Njihove zmožnosti, njihovo znanje, njihova dejanja bomo poslej preverjali sproti, kajti ni nam vseeno, kaj se dogaja z nami in z našimi »mehanizmi oblasti«.

Če bo treba, bomo morali tej ali oni nesposobni, neučinkoviti in torej napačno izbrani »garnituri« izreči nezaupnico prej, preden bi se spet stekala nad nas jalova leta mrtvoudnosti (kakršna nam bodo ostala – v grenkem – spominu na prvo polovico osemdesetih). Kajti z novimi ljudmi na družbeno odgovorna mesta smo si izvolili tudi nov lastni odnos do družbenopolitičnega ravnanja: to bodi neposredni del našega lastnega delovanja in ne nekaj, kar je za določeno mandatno obdobje prepuščeno drugim.

Vse to pa je že tudi popotnica za naslednje volitve, ko bomo želeli, oprti na nauk letošnjih, ki nas kljub vsemu niso povsem zadostile, sodelovati veliko zavzeje in seveda veliko bolj neposredno. Prav bo, če si bomo izbojevali neposredno glasovanje za svoje delegate na vseh ravneh, tja do republiških in zveznih predsedstev in izvršnih svetov.

Šele takrat bo mogoče reči: mi smo jim zaupali vlogo vodilnih nosilcev oblasti, nam so torej scela in zares neposredno odgovorni za svoja dejanja.

Viktor Konjar

So kulise res nujno potrebne?

Mladost je norost... pravijo največkrat tisti, ki nevoščljivo gledajo na čas presežka človeških moči in sposobnosti. V naši družbi uradno tega že ne priznavamo in mladim dopovedujemo, da je prihodnost v njihovih rokah. Sami o sebi imajo navadno dobro mnenje in se pritožujejo, da je njihov družbeno-ekonomski položaj izredno težak – ne po njihovi krivdi. Pred dnevi je, v pogovoru ob pripravah na zvezni mladinski kongres, Silvija Žugić-Rijavec dejala, da mladi od kongresa pričakujejo, da bodo svoje naloge v prihodnosti usmerili tako, da bodo bolj sodelovali pri reševanju družbenih težav in prevzemali mesto v sistemu odločanja (to pa jim sedaj pripada le deklarativno).

Gotovo je, da se družbenoekonomski in perspektivni položaj mladih ne bo kaj prida spremenil, če bodo poglavitne naloge ZSMS vprašanja, kako skrbeti za zabavo mladih, kako manifestirati s prireditvami mladost in kako (v poduk in za »dril«) organizirati delovne akcije.

Vsa ta vprašanja se odpirajo ob letošnjem dnevu mladosti, ko si kljub ne rožnatim okoliščinam za vodilo raje izberemo pregovor (nenehno potrjevan v praksi), da na mladih svet stoji.

Komur je to všeč, je prav, komur pa ni, mu tudi nič ne pomaga. Dejstvo je, da postaja peza tega sveta, ki si jo morajo naložiti mladi na pleča, vse težja in je ne bomo zakrili z lahkokrillimi deklamacijami, ki ob izbrani glasbi na osvetljenem stadionu potelovadijo v mladostni dan; ker stvari ne bomo spreminjali z lepimi željami in podobami varljivega trenutka, ampak le s trdim delom!

Spomnimo se nekaj mladih majev nazaj, kako smo se jezili na takšne in drugačne izpeljanke velikih stadionskih proslav v našem glavnem mestu. Jezili so se borci, jezili mladinci in še kdo.

Nazadnje smo se pa obešenjaško spraševali, kdo si je vse skupaj izmislil. Mine leto in slišati je glasove: drugo leto bo pa čisto drugače. Drugo leto bomo zastavili delovno, ostro, kreativno! Človek se vpraša, ali je zdaj, letos, to tisto pravo. Ali ne bi že enkrat kazalo zblizevanje in druženje mladih vsebinsko (suštinski!) napolniti, da bo prišla na dan mlada pamet, moč, volja, kreativnost, tekmovalnost in znanje, znanje...? Da ne bomo na priložnostnih proslavah poslušali na eni strani pionirčke, ki veselo prepevajo v zboru »Lepo je v naši domovini biti mlad«, na drugi strani pa gledali starejše mladince, ki se ob vsem tem ironično nasmihajo.

Pa bodi dovolj o proslavi ob dnevu mladosti. Povejmo hkrati vendarle tudi, da je letošnji maj čas številnih tekmovanj mladih, da so se pred kratkim na vsejugoslovanskem tekmovanju pomerili v znanju tujih jezikov, da se bodo (menda v soboto) v Celju pomerili v znanju iz računalništva, da so uspela regijska srečanja mladih tehnikov, da je izredno uspel vsejugoslovanski natečaj za nadaljevanje mladinske literarne zgodbe, da je v muzeju Petindvajseti maj na ogled razstava likovnih del, ki so prispela na vsejugoslovanski natečaj »Otroci sveta iz istega šopka«. To so akcije za bistenje uma, za spodbujanje tekmovalnega duha v znanju, to je tisto pravo potrjevanje, ki mu je treba morda z več smislom za bistvo naše jugoslovanske skupnosti dodati še nekaj tistega medsebojnega tovariškega prepletanja, spoznavanja, prijateljevanja, ki poraja bratstvo, briše meje in mejice v glavah mladih in jih pripravlja na pot odgovorne graditve družbe.

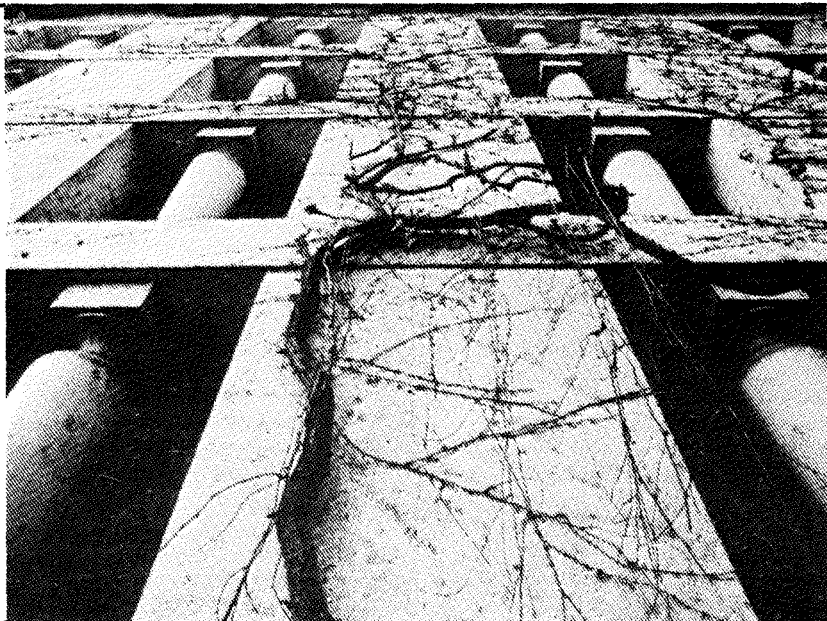
B. Ž. J.

Kar je dal
izklesati,
je bilo
kot vizija.

Jože Plečnik.

Iz majske številke revije
Borec.

Fotografija
Miška Kranjca

Ivan Silič: Priprave na sezono Iz podcenjevanja v zamero

Trgovci, turizem vas čaka!

Že zdavnaj nas je zgrabila turistična evforija. Kot vsako leto. Nimamo ne Delfov in ne Pitije, imamo pa preroke: razgrete, navdušene, že kar matematično natančne, ki leto za letom znajo povedati, da bo tokrat sezona daleč najboljša. V deželo, ki se še ni zmogla ne znala, tudi ne hotela znebiti starih napak, naj bi zagotovo prišlo rekordno število dopustnikov, željnih naše obale, sonca, mediteranske razigranosti in sproščenosti naših ljudi. Imamo seveda tudi, leto za letom znova, presenečenja. Bone, prebukiranja, devizni zakon, izbruhe nevljudnosti in pišmeuharstva... Vse to imamo, vendar ciljamo više. Milijarda zelenih dolarjev mora biti krepko prekoračena. Ne glede na vse stranpoto našega turizma. Ne glede na radioaktivne težave, cene, ki znajo zdvijati kar sredi največje sezone. Kljub temu, da se naša ponudba noče in noče razširiti, ubrati nova, bolj sveža pota. Mi smo – in bomo ostali – optimisti. Naj to spoznajo tudi zunaj meja!

V resnici pa stvari ubirajo nekoliko drugačna pota, ve povedati Ivan Silič, direktor TOZD Bernardin Portorož in predsednik izvršnega odbora obalno-kraške turistične poslovne skupnosti. Napovedovanje turistične sezone, te večno nezanesljive, krhke barke, je varljiva in silno tvegana zadeva. Človek obrača, vreme in gospodarstvospolitični tokovi pa evforijo obrnejo na glavo. Eden najpomembnejših pokazateljev turističnega booma je seveda berlinska borza, ki pa ne pove nič drugega kot to, koliko alotmanskih pogodb je sklenjenih z določenimi turističnimi hišami. Le nekaj dni slabega vremena in fiasko je takoj pri roki. Naj se to ponovi še na vrhuncu sezone in – podro se vsa pričakovanja.

»Zadovoljni bomo, če bomo pristali pri lanskih rezultatih!«

Portoroška marina kot da težav ne pozna. Babilon v malem. Že nekoliko porjavela telesa obeh spolov se plazijo pod barkami, zamaščena od motornega olja, indijansko obarvana z vsemi mogočimi odtenki. Priprave na sezono. Avstrijci, Italijani, Nemci, naši. Enes Lojo, direktor portoroške marine, v kateri se spokojno pozibava okoli štiristo jaht in čolnov vseh vrst, nerad izda »skrivnost«: »Nekako 40 % je naših ljudi!«

Nobena skrivnost ni, vedo povedati v Portorožu, da jih je preko, v italijanskih lukah, oziroma marinah, zasedranih še več – z YU znakom.

Portorož diha in utripa v teh dneh optimistično.

Kot vsaka lastovka ne prinese pomladi, tudi prvi nomadi sodobnega sveta še ne pomenijo – uspeha. A kaže verovati vanj.

Ivan Silič sicer ni prepričan, da bi nam černobilske težave lahko prinesle zaplete v turističnem vrvenju, vendar to možnost dopušča (medtem so dogodki pokazali, da je bil optimizem le nekoliko preuranjen).

»Morda se bo izkazalo, da bodo naši poslovni partnerji černobilsko katastrofo uporabili proti nam kot izgovor za prekinitve pogodb, če pa že tega ne bo, upamo vsaj, se bo lahko zgodilo, da bo nekoliko skromnejši uspeh v privatnem sektorju.«

Menim, da bomo lahko zadovoljni, če bomo dosegli vsaj lanske rezultate. Imamo pač omejeno število ležišč. Letos nismo pridobili skorajda nobenih, vsaj ne omembe vrednih. Naše sanje o podaljševanju sezone so zgolj pobožne želje. Jugoslavija je pač dežela z izredno sezonskim tipom turizma.«

Prvi štirje meseci Siličevu mnenje brez zadržka potrjuje.

jejo. Vendar je že to uspeh. Moti pa ga nekaj drugega; zadeva, za katero bi lahko rekli, da je naša skupna bolezen, ki z preveč razgretim navdušenjem nima nikakršnih stičnih točk. Dejstvo namreč, da mnogi še do danes niso doumeli, da turistično gospodarstvo ne pomeni le hotelov, gostinstva, in kar sodi zraven, ampak, zelo pre-

Ivan Silič: »Pomembno je, da se slej ko prej zavemo, da turizem ustvarjamo vsi!«

prosto, da smo turizem – vsi. Piranska občina, kamor sodi tudi Portorož z bernardinskim kompleksom, je bila že lani na robu svojih komunalnih zmogljivosti. Preobremenjen je bil vodovod, telefonija je komajda dohajala, ceste so bile prenatrpane, čistilne naprave preobremenjene. Začelo je pokati po turističnih šivih, ki se jih še videti ne bi smelo. Nič drugače ne bo letos, zato je povsem nerealno delati obetavnejše načrte.

Razmišljati – in delati – turistično je dolgoročna naložba, je sveto prepričan Ivan Silič. Navdušen je nad akcijo Gospodarske zbornice, Slovenija, moja dežela. To je kakovosten premik v mišljenju našega človeka. Preden pa bodo storjeni kakršnikoli resnejši koraki, se bo pač treba ubadati tudi s takšnimi rečmi, ko je, denimo, dejstvo, da v obalnokraški turistični poslovni skupnosti niso, na primer, včlanjeni niti vsi sobodajalci, kaj šele črpalkarji, serviserji, frizerji, celo turistične agencije, ki imajo svoje podružnice v Portorožu, zasebni gostilničarji, trgovci z novci, ki bi s skromnim prispevkom pomagali kreirati turistično politiko. To niso majhne stvari za deželico tostran Alp.

»Na slab glas prihajamo zaradi malenkosti!«

Po drugi strani pa je spet res, da se Slovenci včasih kar neprijetno podcenjujejo. Portoroška ponudba nikakor ni tako slaba, pa tudi slovenska ne, kot bi nekateri hoteli na vsak način prikazati. Hotelske, zasebne usluge

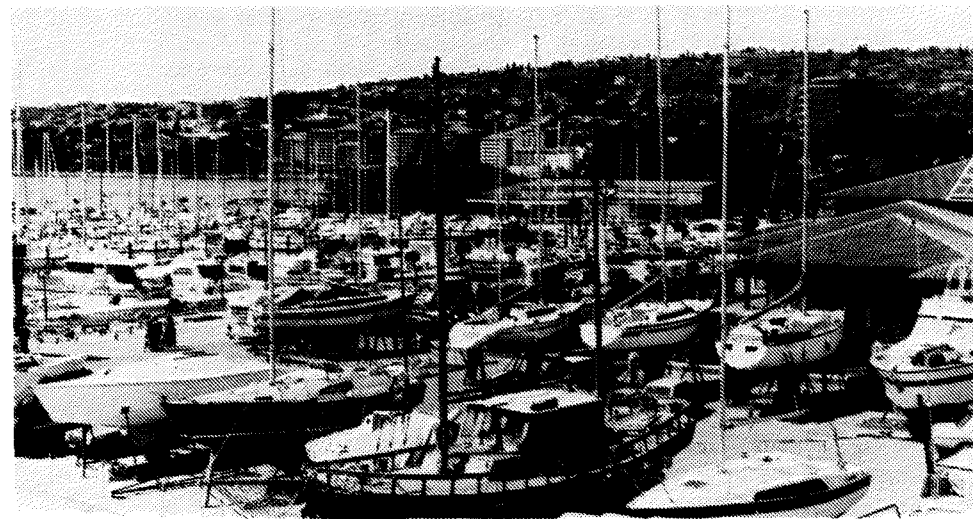
so na zelo visoki ravni, to pa velja tudi za avtokampe.

»Lahko smo ponosni,« zatrjuje Silič, vendar pa se stvari pokažejo v drugačni luči, ko gostu v sobi ne dela telefon. Ko dobi na mizo mrzlo juho, pije toplo pivo... Kljub vsemu trdim, da se naša ponudba – širše gledano, lahko kosa s tujino.«

Portorož v zadnjih letih ni vložil v nastanitvene zmogljivosti niti dinarja. Zadnja naložba je bila v letu 1976 bernardinski kompleks. Veliko denarja so vložili v razvoj infrastrukture. Prileti športnih in drugih letal na portoroško letališče naraščajo. Letos odpira letališče redno linijo enkrat tedensko v Münchnu. Marina je ena najmodernejših v Sredozemlju. Po opremljenosti, varnosti, po vsem, kar sodi zraven. Sem kaj sodi tudi kazino. Med najboljšimi v Evropi. Delovanje Avditorija, organizatorja prireditve, je lani doseglo višek. Vsa leta so z izrednim tempom obnovljali stare objekte od Portoroža do Lucije, pridobili so veliko manjših lokalov. Nikakor pa Silič ni zadovoljen s trgovci.

»Trgovina na obali je preskromno založena...«

Trgovci se izgovarjajo, da nimajo denarja, na predpise, marže, na kdo ve kaj še vse. Gostje pa odhajajo praznih rok in – polnih žepov. Še pred leti je bilo možno kar koli dobiti prazen lokal v bernardinskem kompleksu. Tačas se stvari vendarle spreminjajo na bolje – za lokale se tako rekoč tepejo.

Portoroška marina je dokazala, da sicer zajetna sredstva niso bila vložena zaman: že sedaj je povsem polna.

Bernardin se išče. Gosta ne silijo več, da bi vse tri obroke použil prav v hotelu, kjer prebiva. Z bonom večer je lahko izbira v petih restavracijah. Velika novost so prireditve, združene s kulinaricnimi užitki. Ko pride v domače pristanišče barka s svežimi ribami, si kupiš železo, odneseš k žaru, kjer ti spečejo kakor ti srce želi. Grill festival bo zadovoljeval še tako zahtevne sladokusce. Ljubitelji melodij, takšnih in drugačnih, ne bodo prikraj-

Portoroška panorama

šani... Ni naš namen, da bi naštevali vse po vrsti, treba se je odločiti za – Bernardin.

Kako? Težko, zamotano, kar provokativno vprašanje za dopustnika, ki mu v osebni izkaznici piše, da je rojen in biva »na sončni strani Alp!«

»Odrivanje domačega gosta pomeni smrt za vsako turistično deželo, vendar moram povedati, da našim gostom ne moremo zaračunavati storitev po neekonomskih cenah. Vsaka sentimentalnost je odveč. Na to stvar vendarle ne gledam tako tragično. V Jugoslaviji imamo po statističnih čarovnijah še vedno okoli polovico naših gostov. In: kje pa končno piše, da bi moral naš gost prebivati v hotelu A kategorije? Nikjer, saj tudi v tujini ni temu tako,« je zelo kategoričen Silič.

Nekaj let zapored smo, nič kaj taktno, na vsa usta razglašali, da je Jadran približališče za gosta s plitvejšo denarnico, da nam petičneži uhajajo... na Baleare, Palma de Majorco, med starinskost nekdanjih grških polisov...

Silič temperamentno, kar z jezo, zavrne te neutemeljene pomisleke, ki so nam bili prej v škodo, kot v korist. Sleherni gost je dobrodošel, od nas pa je odvisno, kaj mu bomo znali ponuditi, kako ga bomo uspešno prepričali, da bo trošil denar. Naj bo takšen ali drugačen, vsake-

nemogoč odnos do – lastnih dobrin, narave, uslug.

»Poglejte«, našteva stare stvari v novi obleki bernardinski prvi mož: »tujem ne gre v glavo, da so naši hoteli že po nekaj letih prave podrtije. Seveda, pravijo včasih tudi z zlobo, državno je. Zamerijo nam odnos do kulturnozgodovinskih spomenikov, nesnago ob cesti, zane-marjene parke, opustošene zelenice! Ni mu vseeno, ko občuti, da nam je pravzaprav – v breme, da nam je vseeno, če mu prinesemo tisto kavo ali ne. Ne razume, da nimamo smisla za okolje, da zidamo hotelske kolose, da ubijamo domačnost. Včasih smo bili ponosni, da smo v bližini Pirana! Mestece bi moralo biti en sam muzej, trgovina, kraj kulturnozabavnih užitkov, San Marino in pol, kjer z užitki vseh vrst ne bi skoparili.«

Ne ravno marginalnih pripomb pa seveda še ni konec.

Devizni gordijski vozle?

Naše nesrečne, prenaplgjene administrativne odločitve silijo tujca v bes, ki se nujno spremeni v nemoč – sila zakona je močnejša.

Mar res ni ustrežnejšega instrumenta za ugotavljanje deviznega priliva, kot je bon z 10% popustom, se vprašuje Silič in z njim lepo število hotelirjev. Portorož se je letos bona v celoti odrekal, kot je to storil že svetovljanski

re o destimulaciji, o pomanjkanju deviz za najnujnejše...

Hoteli Bernardin pa so se hočeš nočeš srečali še z eno nesrečo: bržkone so edini izmed hotelskih hiš v Jugoslaviji, ki imajo direktno kreditno linijo s tujino, pri mednarodni banki za obnovo in razvoj. Njej tudi pošteno in pravočasno vračajo posojeni denar. Pravijo: če bi vsi svoje devizne obveznosti tako spoštovali kot mi, Jugoslavija ne bi bila tako zadolžena. Jasno, na obzorju so oblaki, črni in težki!

Trditve, ki jo je bilo moč slišati, da so to le otroške boleznice novega, zdaj že starega in hudo betežnega deviznega zakona, označujejo v Portorožu, ki se na vse kriplje trudi, da bi izpulil iz turizma kar se le da, za sprenevedanje.

Turizem je bojišče brez milosti. Kdo bo pač koga. Kako torej naprej?

»Portorož,« ocenjuje Silič, »z njim pa tudi vsa slovenska obala, je v razvoju omejen. Mislim, da smo dosegli, kar se je dalo. Popraviti bo treba napake, o katerih sem govoril. V srednjeročnem obdobju nameravamo dodati sedanjim nočitvenim kapacitetam še 2000 postelj. Seveda so možnosti še pri zasebnikih in pa v notranjosti dežele, ki je v turističnem smislu še skromno razvita. Skrite rezerve so torej v pestritvi in v kvaliteti ponudbe.«

Če so včasih iz tega turističnega raja gostinski delavci na veliko odhajali, danes tega ni več, trdijo v Portorožu in na obali nasploh. Z osebnimi dohodki so se prvi približali gospodarstvu, dosegli so, da je nagrajevanje po delu obrodilo obilne sadove, obnašajo se selektivno: v turistično gospodarstvo nikakor ne prihajajo več ljudje, ki sicer nikjer niso uspeli!

Kdaj že je zvonilo poldan v cerkvi na bernardinskem griču! Spodaj v pristanu je z barko čakal na goste Alojz Pahor, pa le redke dočakal. Zimska samotnost portoroških ulic in zatišje pred turistično nevihto v Bernardinu sta se umaknila živzavu v marini in strojem na portoroških cestah, ki se ubadajo z zadnjimi lepimi posegi. Z morja ni in ni hotelo osvežujoče zapihati. Na deski v marini se je nastavljal soncu že nekoliko sprazena kakšna Gretl, ob njej pa je vneto telovadil mož z znanimi značilnostmi te lepe dežele »na sončni strani Alp«. Bomo uspeli upravičiti stavčič, ki veliko pove, ali pa se bomo še kar naprej poigravali – s soncem?

Milenko Strašek

Topolšica – edinstven zgodovinski kraj

Topolšica je malo /beri premalo/ znano naravno zdravilišče z bogatim termalnim vrelcem. Novi Atlas Slovenije je posebej ne omenja niti v sliki niti v besedi. Temu se ne gre čuditi, zakaj topliški turizem v Topolšici se je začel poudarjeno uveljavljati šele po letu 1983, ko so tam zgradili plavalni bazen olimpijskih razsežnosti. Prej je bila Topolšica /podobno kakor Golnik/ znana kot zdravilišče za pljučne bolezni, vendar je z izkoreninjenjem tuberkuloze v letih po drugi svetovni vojni tako rekoč popolnoma izgubila svoj nekdanji sloves. To pa seveda ni prav, kajti njena lega v zavetju pobočij z gozdovi poraslih vrhov, s čistim zrakom in čudovito okolico je izjemno izhodišče za manj zahtevne izlete v moziške gore in ogled slikovitih kmetij na njihovem vzhodnem obrobju, taka okolja pa dajejo obilico možnosti za sprostitve in nabiranje novih moči, potrebnih za premagovanje naporov pri delu in v življenju.

Poleg napajanja športnega bazena je bogat vrellec zdravilne vode temperature 32 Celzija omogočil tudi razvoj linije terapevtskih prostorov za posamično in skupinsko balneoterapijo, posebnega terapevtskega bazena s temperaturo 36° Celzija in telovadnice, ki so opremljeni z naj sodobnejšimi aparaturami in pripomočki. Vse to omogoča učinkovito zdravljenje posledic poškodb ali stanj po operacijah na gibalih ter zdravljenje degenerativnih bolezni hrbtenice in sklepov, ugodno podnebje in neokrnjena narava pa omogočata tudi rehabilitacijo bolnikov z dihalnimi motnjami, kot sta astma in bronhitis. Te in podobne možnosti zdravljenja utegnejo biti zanimive in koristne za mnoge borce NOV in vojaške invalide, ki jim vojni čas ni prizanesel s posledicami poškodb in pretirnih naporov.

Ne se ustaviti pri doseženem

Toda ob naštetih dosežkih je treba nekaj reči tudi o idejni zasnovi sodobno urejenih toplic v Topolšici. Ta zasnova je plod prizadevanj partizanskega zdravnika dr. Ivana Kopača-Pavčka, ki je po osvoboditvi postal prvi upravnik zdravilišča v Topolšici in ki je pri mladih zdravnikih znal zbuditi čut za ustvarjalno iznajdljivost, tako značilno za slovensko partizansko zdravstvo. Ne bi bilo prav, če bi v kolektivu hotela Vesna pozabili na to resnico, če bi se le naslanjali na tisto, kar je rezultat pameti prejšnje generacije, kakor se na žalost dogaja marsikje v našem gospodarstvu.

Uveljavitev in nadaljnji razvoj tega naravnega zdravilišča bo zagotovljen samo ob nenehnem iskanju, kako še bolj izrabiti naravne danosti, ki jih v Topolšici ne manjka. Da velja graditi obete na njihovi gospodarni izrabi, je potrdila ena od nedavnih vrtin za ugotavljanje premogovnih slojev, ki je – kot je povedal predsednik občinskega odbora ZZB NOV v Titovem Velenju Nestl Žgank – spravila na površje celo vodo temperature 90° Celzija. Kaj vse bi se dalo narediti s to toploto, če bi bilo nekaj več ustvarjalne zavzetosti, si lahko mislimo. Toda zares komercialno izrabo vsega po naravi danega bo mogoče doseči le, če bo vodstvo zdravilišča svoje goste znalo opozoriti tudi na edinstvene zgodovinske zanimivosti in bo te zanimivosti, ki jih v tolikšni meri ne premorejo nobene druge toplice, ponudilo kot navrhek k zelo koristnim zdravstvenim in športnim uslugam. Pri tem mislim predvsem na dogodke iz naše osvobodilne vojne.

Razvoj osvobodilne organizacije v Topolšici še ni na-

tanko raziskan in celovito obdelan. Kljub temu je mogoče zanesljivo trditi, da je prvo jedro osvobodilne fronte v Topolšici nastalo že v zgodnji jeseni leta 1941. To še zlasti izpričujejo nemške aretacije in ustrelitve, pa tudi spominski viri. Prva žrtev je bil gradbeni tehnik Ivan Pergovnik, ki so ga nemški policisti prijeli med 5. in 7. decembrom 1941 ter ustrelili 13. maja 1942. Do spomladi 1942 se je skupina sodelavcev osvobodilnega gibanja v Topolšici že tako okrepila, da je Jože Letonja-Kmet v začetku aprila lahko organiziral prvi sestanek, na katerem so govorili o zbiranju orožja in hrane ter o ustnovitvi odbora OF. Poleg domačinov so tej skupini pripadali tudi uslužbenci zdravilišča. Sredi junija so gestapovci nekatere izmed njih polovili in jih pomorili: 22. julija 1942 so ustrelili ključavničarja Jožeta in Franca Leskoška, 30. julija Frančiško Leskošek, 2. oktobra 1942 pa še gozdarja Valterja Muhovca, ki je bil ob poskusu bega pred aretacijo hudo ranjen.

Nov razmah je osvobodilno gibanje v Topolšici doživelo po prihodu 14. divizije na Štajersko. Iz tistega časa bi veljalo zaznamovati vrsto dogodkov, povezanih s Topolšico ali njeno najbližjo okolico, ki zaslužijo izjemno kulturno, znanstveno in vojaško pozornost. Eden najpomembnejših je krvavi in odločilni preboj divizijske glavnine na pustni torek, 22. februarja 1944, v Ravnah nad Šoštanjem skozi Osreške peči, kjer bo organizacija ZZB NOV iz Titovega Velenja 4. julija letos odkrila prenovljen spomenik padlim borcem. Posebna kulturna in premalo poudarjena zanimivost tega preboja je, da je bil pri Osreških pečeh ranjen in ujet nadarjeni skladatelj Sveto Marolt-Špič, glasbeni vodja kulturniške skupine 14. divizije, ki so ga Nemci ustrelili 7. maja 1944 v Zagorju ob Savi. Drugi dve spominski točki, vezani za 22. februar 1944, sta kmetiji pri Banku, Topolšica 159, in kmetiji pri Žlebniku, Šentvid nad Zgodnjami 2. Pri Banku se je tega dne proti večeru nastanil ožji štab, pri njegovem sosedu Žlebniku pa širši štab s štabno zaščito in kulturniško skupino 14. divizije. Od Banka k Žlebniku je z nekaj zamude odšel tudi pesnik Karel Destovnik-Kajuh, vodja kulturniške skupine, in tam postal žrtev prve nemške krogle, ko je nemška bojna patrulja že po mraku napadla Žlebnikovo hišo (navedba, češ da so Nemci 6. februarja 1944 pri Banku zajeli ranjenega političnega komisarja Bračičeve brigade Franca Šlajpaha-Akija, kakor piše v Krajev-

nem leksikonu Slovenije III na str. 440, ne ustreza resnici niti po datumu niti po vsebini, saj 6. februarja 1944 divizija še sploh ni prekorajčila Sotle, medtem ko je Akija pokopal kmet Steršak na Mozirskih planinah, ob pokopu pa je na njegovem truplu našel le tisto rano, ki jo je Aki dobil med prebojem pri Ravnah). Ob tem bi rad povedal, da je do Osreških peči mogoče priti z avtom in da je iz Topolšice do tja le nekaj kilometrov, do Banka oziroma Žlebnika pa se bi bilo mogoče iz Topolšice podati na lepo planinsko pot, dolgo dve uri hoda, z avtom pa pol krajšo.

Ce od novega hotela zavijemo na jug mimo opuščene ekonomije, po cesti, ki je označena za smučarsko tekaško progo, bomo že čez 10 minut prišli do Prušnikove kmetije. Tam bomo pod mladim cipreso našli lepo vzdrževan grob Antona Novaka iz Ribnice na Dolenjskem s preprostim spomenikom. Vkllesani napis pove še, kdaj se je Novak rodil in kdaj je padel, drugega nič. Toda žrtev Antona Novaka je povezana s smrtjo Staneta Dobovičnika-Krta, političnega komisarja 14. divizije, ki se je 30. marca 1944 malo povesečil in predolgo zadržal v zdravilišču, pa so mu Nemci preprečili umik. Anton Novak ga je med umikom zvesto branil in ga skušal rešiti, dokler s svojim komisarjem ni junaško umrl tudi sam, smrtno od nemške bombe pa je bil ranjen tudi hišni gospodar Ivan Delopst (tudi ta dogodek je v že omenjenem leksikonu na isti strani napačno datiran, namreč da je Stane Dobovičnik-Krt padel 21. marca 1944). Dobovičnika so po vojni prekopali in njegove posmrtno ostanke prenesli na Vrhniko pri Ljubljani, na kraju njegovega nesrečnega konca pa ni ostalo nobenega znamenja. Sredi Topolščice, na robu zdraviliškega vrta so Krtu – kakor Petru Stantetu-Skali in Matevžu Hacetu, ki pa sta umrla po vojni – postavili doprni kip, toda o vzroku slučajni obiskovalec lahko samo ugiba.

Že tedaj in pozneje vse do konca vojne je bilo zdravilišče za pljučne bolezni v Topolšici pravo skladišče sanitetnih potrebščin za enote 14. divizije. Le-te so v njem opravile vrsto zasežb, ki so poleg zdravil, obvezil in instrumentov navrgle še mnogo opreme (predvsem odej) in hrane, vse to pa so tajni partizanski sodelavci v zdravilišču vnaprej dobro pripravili – nasilne zasežbe so jim služile za izgovor in kritje pred Nemci.

Čez razprostranjeno Topolšico so brigade nenehno prehajale ali pa se tam blizu zadrževale, zlasti na Štaknah

in v Belih vodah pa na Zavadnjah in v Ravnah. Tudi hudih in zmagovitih bojev je bilo lepo število. Med najpomembnejše spada zmaga Tomšičeve brigade 15. septembra 1944 pri Zalesniku in v Lajšah. Nemci se tistikrat niso utegnili umakniti proti Šoštanju, ampak so razbiti bežali čez Topolšico. Med brezglavim begom so se jim v grapi Covic zagodila vozila s topom in težkimi minometi; nazaj so jih dobili po čudnem naključju šele čez nekaj dni. Druga kolona, ki jim je hitela na pomoč iz Šoštanja, je bila razbita na cestnem ovinku pri Menihovi in Lajšnikovi hiši v Lajšah, ki kot zaselek spadajo pod Topolšico. Tedaj je 2. bataljon Tomšičeve brigade pobil 12 Nemcev in 4 ujel, zažgal več tovornjakov, zaplenil pa protitankovski top z 250-mi granatami, 10 pušk, 2 pištoli in 1400 nabojev.

Löhrova kapitulacija – edinstven dogodek

Sploh so Topolšica in njena bližnja okolica tako bogati z dogodki in zanimivostmi iz naše osvobodilne vojne, da bi moral obiskovalec hoditi od ene do druge gorske domačije s knjigo, v roki, če bi seveda bilo še kaj takih knjig kakor so Gučkov Pekocih sneg, Ževartov Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini in moj Veliki finale na Koroškem. Edinstvena pa je Topolšica po tem, da je bila tamkaj 9. maja 1945 podpisana kapitulacija skupine nemških armad za jugovzhod. Taki kraj, kjer so ka-

la 1945 v Caserti, 3. maja v štabu generala Jacoba Lukasa Deversa (kraj ni omenjen) in 4. maja 1945 v Lüneburgu. In ne samo to: v Topolšici so Nemci podpisali edino kapitulacijo s kako armado, ki je niso priznavali za sebi enako, ki je imela značaj partizanske vojske v zaledju njihove fronte in jo je Lohr obravnaval kot manjvredno. V tem je edinstvenost in vsa veličina, kapitulacije v Topolšici.

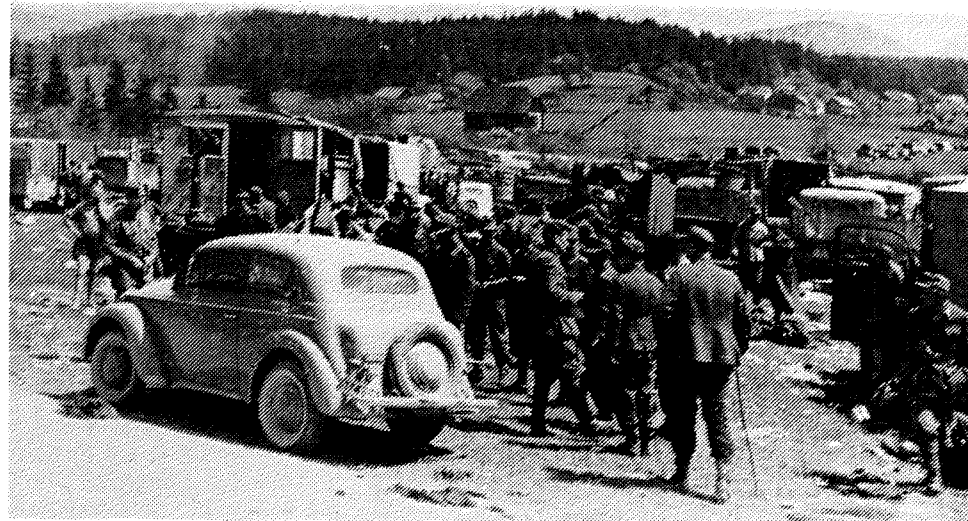
Generalpolkovnik Aleksander Lohr ni podpisal kapitulacije morebiti zato, ker bi to želel ali hotel, marveč zato, ker je bil k temu prisiljen. Zagotovo je dobro vedel, da na poglavitni smeri umika njegove armade bojno deluje močna in bojevit 14. udarna divizija s petimi brigadami in ob pomoči petih odredov. Partizane, čeprav v manjših skupinah je čutil povsod, poleg tega je pravilno predvideval, da so najmočnejše sile slovenske partizanske vojske zasedle vse ključne prehode. Ker za njihove položaje ni natančno vedel, ga je to navdajalo še s hujsko negotovostjo, zato je moral popolnoma položiti orožje. K temu je precej pripomoglo dejstvo, da so zavezniki enotam in štabu 4. operativne cone JA pridajali poseben vojaški pomen; enačili so ga s štabi vsake od štirih armad JA in pri njem vzdrževali posebno vojaško misijo, ki jo je vodil britanski major D. C. Owen. Lohr si ni smel privoščiti, da štabu 4. operativne cone ne bi priznal enake veljave kakor naši zahodni zavezniki.

bi usoden tudi zanj, ker ga je britansko vojaško poveljstvo spoštovalo in Lohra z njegovim štabom vred kot ujetnike vrnilo štabu 4. operativne cone JA.

Pogumno izrabiti zgodovinsko izročilo

Nihče ne more reči, da Löhrova kapitulacija v Topolšici ni primerno zaznamovana ali da se v tamkajšnjih toplicah tega godoka ne zavedajo. Nasprotno, prav radi pokažejo spominsko sobo o majskih dogodkih leta 1945 ali dajo ključ, da si jo sami ogledate. Toda edinstvenost Topolšice, ki je partizane ves čas podpirala, ob koncu vojne pa gostila zmagoviti partizanski in poraženi Lohrov štab, je mnogo premalo navzoča v njihovi turistični propagandi in komercialni ponudbi, saj partizanstva in nemške kapitulacije prosopekt o Topolšici sploh ne omenja. Človek dobi vtis, kakor da bi se bali, da zaradi poraženega Lohra in zloma velikonemških idej ne bi izgubili petičnih avstrijskih gostov. Tak strah pa je odveč, ker je demokratična javnost v Avstriji tako močna, da je nedavno dosegla celo odstranitev Löhrove spominske plošče z ene izmed dunajskih vojašnic.

Nekaj več poguma in domiselnoti pri sklicevanju na partizansko pripadnost zdraviliškemu turizmu v Topolšici torej ne more škoditi, lahko pa veliko pripomore, da bo Topolšica zaslovela daleč po svetu. Kajpak, v ta namen bo treba narediti še marsi-

Razorožitev Lohrovih divizij v Metlečah, 5 km pred Topolšico 9. maja 1945. Fotografiji je posnel poročnik Miroslav Lilik, zvezni oficir pri zavezniški vojaški misiji majorja D. C. Owena.

pitulirale nemške skupine armad, so v Evropi sam še trije; kapitulaciji, »Heeresgruppe« v Topolšici, ki jo je podpisal generalpolkovnik Aleksander Lohr 9. maja pred štabom 4. operativne cone JA in po radijskem navodilu Glavnega štaba JA za Slovenijo, je bila po pomenu enakovredna vdajam, kakršne so bile podpisane 29. aprila

Ne glede na to, da se je Lohr po treh dneh ujetništva premislil in zapisnik o kapitulaciji z begom iz Topolšice prekršil, akta o kapitulaciji ni mogel razveljaviti: večina njegove armade je bila dotlej že razorožena, tiste enote, ki so mu sledile, so bile 13. maja 1945 potolčene pri Poljani v Mežiški dolini, podpis zapisnika o kapitulaciji pa je

kaj, predvsem pa bo treba nazorno in s prepričljivimi dokazi prikazati delež Topolšice, njenega zdravilišča in krajanov v naši osvobodilni vojni. Spominska soba o Löhrovi kapitulaciji je premalo. Muzejsko zbirko je treba obogatiti in razširiti; prostora v opuščeni zgradbi ne manjka...

Franci Strle

Minuli teden v znamenju ekoloških menic Razprodaja ekoloških menic

»Iz sredstva smo si naredili cilj,« je dejal dr. Plut na ekološkem seminarju za člane mladinskih ekoloških skupin iz vseh krajev Slovenije, ki so se minuli četrtek zbrali v Bellevueju v Ljubljani, da bi poslušali o različnih pogledih na varstvo človekovega okolja, s posebnim poudarkom na odnosu med človekom (usmerjenim v razvoj) in naravo, ki prenese le tolikšno mero nasilja nad sabo, kolikor ga lahko v svoji regenerativni sposobnosti »požre« in »predela«. Zakaj iz sredstva cilj? Zato, ker nam je, kot je dejal dr. Plut, sredstvo (ali sredstva) za razvoj in napredek postalo cilj, ki se nenehno realci v kopičenju in hlastanju po materialnih dobrinah, po kopičenju strojev, ki delajo namesto človeka, po grmadenju nepregledne množice čistilnih sredstev, artiklov kratkega veka, ki jih, hitro izrabljene, v gorah odpadkov kopičimo vsenaokoli... skratka, razmetavamo naravne in iz narave pridobljene dobrine, kot bi bile večne in neizčrpne. Potlej pa nas preseneti umiranje gozdov, zgrazamo se nad kalnimi in vse manj uporabljenimi vodnimi odplakami in dihamo slab, nevaren (pravkar malce radioaktiven, sicer pa s številnimi plini, težkimi kovinami in drugim) onesnažen zrak...

Na te in takšne stvari je opozarjala tudi razstava na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, ki je vendarle imela optimističen pristop, saj je prikazala številne naprave in prizadevanja slovenskega združenega dela za postopke, procese in razvoj takšnih tehnologij v industriji, ki bodo (ali že) zagotavljajo zmanjševanje onesnaževanja predvsem naših voda in zraka.

Razstavi ob bok je bila organizirana še vrsta okroglih miz, predavanj in seminarjev – od vprašanj o umiranju slovenskih gozdov, do vprašanj perečega pomanjkanja »čistih« virov energije in nenazadnje do pomembnega vprašanja dostopnosti informiranja, virov in literature o ekologiji.

Če ostanemo pri mladinskem seminarju in se povrnemo k besedam dr. Pluta, povzemimo še njegove besede o »razprodaji ekoloških menic naše sedanjosti in prihodnosti«. O tem je namreč dejal, da je že močno presežena samozaščitna sposobnost naših ekosistemov. Tako se pri naših tekočih vodah izrazito kaže naše ekstenzivno gospodarsko ravnanje vse tja do leta 1965-1970, kakor tudi vse preveč stihijski razvoj naših mestnih naselij v preteklosti. Podatki geodetske uprave iz leta 1953 povedo, da je odpadlo takrat na prebivalca Slovenije 25 arov obdelovalne kmetijske površine, medtem ko je bilo po podatkih iz 1983. leta le še 13 arov. Naša podoba napredka je dvojna, ali pa ima še več skritih obrazov. Izginja (z izseljevanjem v mestna središča) podoba naše kulturne krajine, v mestih

nastajajo prav zaradi tega novi ekološki problemi... Postavlja se vprašanje razvoja manjših mestnih jeder po Sloveniji (ki ima poleg ekološkega tudi svoj pomembni obrambni smoter). Spomnimo se samo številnih malih velokranjskih vasi, ki so v času narodnoosvobodilnega boja, čeravno še tako revne, vendar prehranjevale partizansko vojsko. Danes so premnoge od teh prazne in

»prostovoljcem«, ki zganjajo vik in krik brez prave strokovne podkovanosti in argumentov. Žal (po drugi strani pa tudi na srečo) pa se stvari in razmerja že močno spreminjajo – saj se argumenti za preplah nudijo samo: meritve kažejo, da je v okoljih, ki so blizu velikim onesnaževalcem zraka, vegetacija že močno načeta, da sedanje vgrajevanje čistilne naprave za čiščenje industrijskih vo-

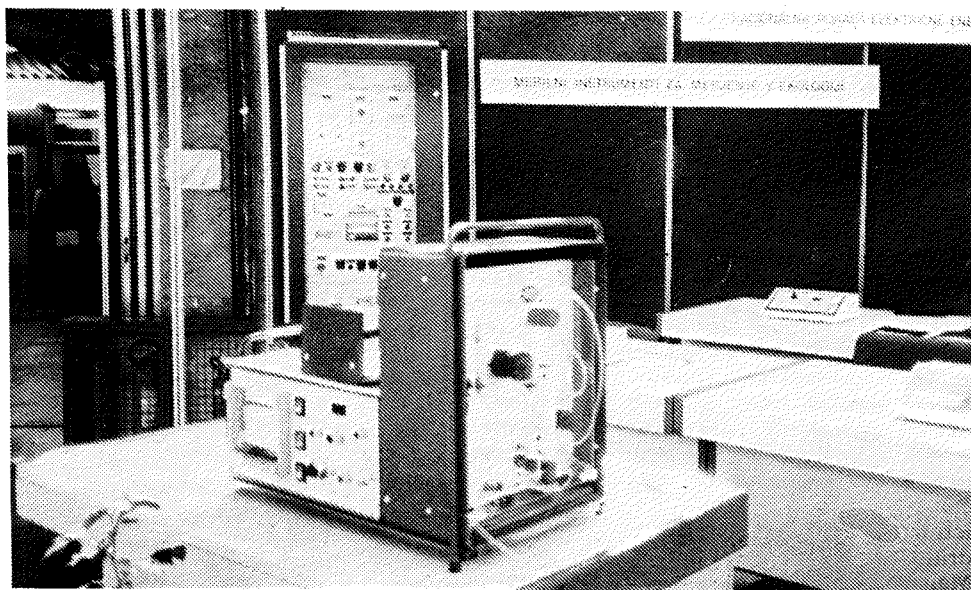

Zbiranje odpadnih materialov je v svetu že dokaj dobro razširjena mreža. Pri nas so se pred kratkim pojavile posebne posode za odmetavanje odpadne steklenine.

zapuščene, zemlja neobdelana...

Ekologi hočejo strniti vso slovensko zavedajočo se javnost v prizadevanjih in iskanjih za smotrnejše rešitve, kot so bile mnoge v preteklosti. Pri tem jim vse prepogosto »narobe hodi«, da v gibanje za varstvo človekovega okolja ni vključenih več specialistov, strokovnjakov za posamezna področja. Strokovnjaki so se, tako se zdi, ekologistom v preteklosti včasih tudi zavestno umikali kot tečnim in nadležnim

da še zdaleč ne zadoščajo in da se je narava dobeseno preutrudila v svojem naprežanju, da bi se sama regenerirala. Zdaj menda ni več med nami ljudi, ki bi imeli zagovornike varstva okolja za »romantike v duhu 19. stoletja« (kakor so jih še pred nekaj leti radi imenovali). Vse premalo pa se še v tej naši družbi zavedamo, da **mo morali nepreklicno prenehati streči kratkoročnim ekonomskim uspehom in kratkoročni ekonomski logiki.**

Na Gospodarskem razstavišču smo si na razstavi »Tehnika za okolje« lahko ogledali tudi merilne instrumente za različne namene – s področja varstva okolja.

Tako so govorili o varstvu okolja tudi gozdarji, zbrani na Gospodarskem razstavišču iz vse Jugoslavije. O tem so govorile številke iz njihovih raziskav, za laike pa še najbolj otipljivo – diapozitivi in film o – s prostim očesom vidnem umiranju gozda. »Gozd nam je bil še ne dolgo tega v podzvesti kot simbol žive večnosti«, je dejal dr. Anko z gozdarske fakultete v Ljubljani, zato nam toliko težje prihaja v zavest, da lahko (in da dejansko) gozd propada. Naša razmišljanja nihajo med resničnostjo, polresnico in željami. In ta razmišljanja (kadar so ekonomistično gospodarska) težko sežejo prek razumevanja, da je gozd »lesna njiva«. Takšno razumevanje je pa zaslediti v celi vrsti naših planskih dokumentov, je opozoril priznani strokovnjak.

Ko je tekla beseda o tem, kaj storiti (za gozd, zrak in okolje nasploh), se je izkazalo, da so že metodologije ugotavljanja poškodovanih gozdov (onesnaženost zraka...) različne in neenotne. Strokovnjaki pa so opozarjali, da so edinele koristne takšne metode, ki so pozitivno kreativne in ne le »mrliško-ogledniške«. Ne nazadnje pa so ugotavljali, da se nespornost in onesnaževanje okolja dogajajo naprej tudi zaradi pomanjkljive zakonodaje s tega področja in dejstva, da se še tē ki je, nihče ne drži!

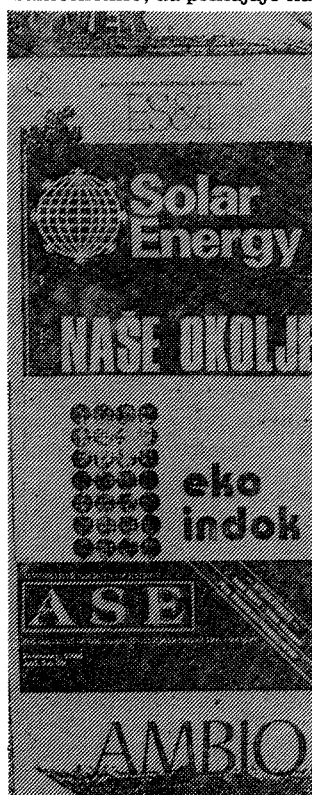
Slišati je bilo celo serijo zanimivih (in žalostnih) podat-

kov. Tako smo spet slišali, kako iz naših gozdov izginja kostanj (jelka je že skoraj čisto izginila), kako se po številnih predelih (zlasti na Hrvaškem in južneje) suši hrast... vse tudi zato, ker smo se šele v začetku sedemdesetih let ob prvem »alarmu« o »vžigu« mežiških gozdov, zavedli pristnosti tega problema. Tem silnim apelom in opozorilom, ki v zadnjem času kar dežujejo z vseh strani, pa bi morali najbrž kaj dodati, če hkrati slišimo na gozdarskem srečanju samokritiko, da prihajajo na-

si strokovnjaki na mednarodna srečanja brez potrebnih podatkov o stanju pri nas, če vemo, da nismo (in nimamo še kmalu namena?) podpisati mednarodne konvencije o varstvu zraka...

Ob černobilski nesreči so se nekateri strokovnjaki začeli spraševati s čisto sociološkega vidika, koliko časa nas bo še zaposlovala ta nevarnost sevanja in kako hitro bomo pozabili nesrečo.

Mladinci so o teh stvareh razmišljali še drugače: zakaj je naše povezovanje z mednarodnimi organizacijami tako šibko, zakaj je naše iskanje alternativnih virov energije tako zavito v meglo, predvsem pa, zakaj se v naši družbi tako malo pogovarjamo o tem, da bo treba »prestrukturirati« poleg nešega gospodarstva tudi našo potrošniško pamet, da bo prenesla malo več vključevanja človekovega fizičnega dela nazaj v proces, da bi spregovorila nazadnje tudi o higieni človeka, o preventivi človeškega zdravja in to ne le v smislu »zdrave rekreacije«, ampak tudi v smislu rekreativno in zdravo zastavljenih delovnih nalog. Tako daleč gredo mladi v teh razmišljanjih, da imenujejo (upravičeno seveda), tudi nasilje, nemoralo, primitivizem, nepismenost in poenostavljanja za pomembne vzroke ekološke katastrofe. Seveda pa je vprašanje morale in ekologije poglavje, ki si zasluži poseben prostor, zato se mu bomo posvetili v enem od prihodnjih sestavkov. B. Ž. J.

TITAN

Kamnik

Proizvodni program:

- navadne in cilindrične ključavnice
- pocinkani in nepocinkani fittingi
- elementi za enocelni sistem centralnega ogrevanja
- vlički iz temprane litine
- smučarske vezi tyrolia
- električni stroji za prehrabeno industrijo
- drugi izdelki za široko potrošnjo

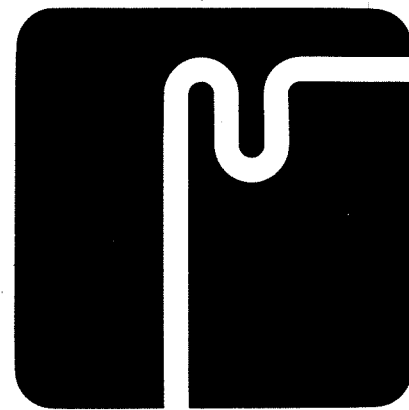
HP KOLINSKA

prehrabena industrija n. sol. o.
61112 Ljubljana, Šmartinska 30., pp 16
Telefon: h. c. 321-241
Telegram: Kolinska Ljubljana
Teleks: 31-191 YU KOLEX

Mercator

ETA Živilska
industrija Kamnik,
p. o.

tovarna zaves p.o.
ljubljana,
šmartinska 52

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Dar es Salaam, New Delhi:

Predsedujoči gibanja neuvršenih indijski premier Radživ Gandhi je sklenil večdnevno turnejo po nekaterih afriških državah. Obiskal je Zambijo, Zimbabve, Angolo in Tanzanijo, največ pozornosti pa je z gostitelji namenil pripravam na osmi vrh neuvršenih, ki bo septembra letos v zimbabvejskem Harareju.

London:

Za plovbo s trajekti čez kanal La Manche veljajo izredni varnostni ukrepi, potem ko so v policijskih uradih na tleh Velike Britanije, Francije, Belgije in Nizozemske opozorili na nevarnost terorističnih akcij. Promet s trajekti se pred turistično sezono običajno podvoji.

Madrid:

Predsednik španske vlade Felipe Gonsales se mudi na uradnem obisku v Sovjetski zvezi. Gre za prvi obisk španskega premiera v Moskvi, odkar so pred devetimi leti vzpostavili diplomatske odnose med Moskvo in Madridom.

Managva:

Nikaragovsko zunanje ministrstvo je obtožilo Združene države Amerike, da so sodelovale pri ugrabitvi osmih zahodnonemški državljani v Nikaragvi. Ugrabitve naj bi bila del načrta ameriške obveščevalne službe CIA in njenih napadov na civilne objekte.

Atene:

Grška vlada bo odločno nasprotovala postavitvi novih jedrskih raket na turških obalah Egejskega morja. To so med drugim sporočili lordu Carringtonu, sicer generalnemu-sekretarju Severnoatlantske zveze, ki se je te dni mudil v Grčiji. Pred tem je obiskal Turčijo.

Bukarešta:

V romunskem glavnem mestu se mudi član centralnega komiteja palestinskega »Al Fataha«, Abu Lad. Po mnenju opazovalcev naj bi obisk pospešil romunsko diplomatsko dejavnost pri reševanju bližnjevzhodne krize.

Lizbona:

Ameriški obrambni minister Caspar Weinberger se je sešel s portugalskim predsednikom Soaresem, kot tudi z drugimi portugalskimi funkcionarji. Med drugim je obiskal ameriško vojaško oporišče na portugalskih tleh, zatem pa je odpotoval v Bruselj, na dvodnevni sestanek ministrskega sveta pakta NATO.

Jeruzalem:

Italijanski minister za zunanje zadeve Gulio Andreotti je obiskal Izrael, kjer se je pogovarjal s kolegom Jicakom Šamirjem. Največ pozornosti sta namenila tako imenovanim temam mednarodnega terorizma, pa tudi sklopom sestanka sedmih najrazvitejših v Tokiu.

Buenos Aires:

Argentinsko vrhovno vojaško sodišče je na daljše zaporne kazni obsodilo bivše generalissime, ki so pred štirimi leti izzvali falklandsko vojno.

Delna sodba argentinskim generalissimom

Naposled je tudi za nekdanje argentinske vojaške voditelje napočil čas obračuna, kajti argentinsko vrhovno vojaško sodišče je na zaporne kazni obsodilo člane vojaškega triumvirata, ki so vodili državo za časa vojne za Falklande. Državo so za časa spopada z Veliko Britanijo vodili general Leopoldo Galtieri, Basilio Lami Doso in admiral Jorge Anaya, ki so jih zdaj obsodili na zaporne kazni od 8 do 14 let.

Obsodbo je izreklo vrhovno vojaško sodišče, obsojenci pa imajo zdaj možnost vložiti pritožbo na zvezno pritožno sodišče, zatem pa lahko predsednik republike Raul Alfonsin odloči ali naj te kazni dokončno potrdi. Predsednik namreč takšno možnost odločanja ima, kajti po položaju je tudi vrhovni poveljnik oboroženih sil. Že zdaj so vsi trije častniki izgubili vse pravice, ki jih v Argentini daje članstvo in službovanje v armadi. Argentinska zakonodaja celo določa, da bodo izgubili tudi pravico do pokojnine, leto pa bodo prejemale samo njihove družine.

Sodišče je najhujšo kazen naložilo admiralu Anayi, ki bo moral odsedeti 14 let, Galtieri je bil obsojen na 12 let, general Doso pa na 8 let zapor. Sodišče je vse tri spoznalo za krive vojaškega spopada z Veliko Britanijo. Sama vojna je trajala 74 dni, življenje pa je izgubilo malodane 1000 argentinskih vojakov, gmotna škoda pa je znašala približno 10 milijard dolarjev. Sodni postopek se je začel 6 mesecev po falklandski vojni, 2. decembra 1982, potem ko so sklenili, da bo vojaško sodišče

ocenilo politično, strateško in vojaško odgovornost častnikov, ki so vodili spopad.

Ob vsem tem pa je treba zapisati, da je sedanja sodba dejansko le delna obsodba, kajti pred časom se je v Buenos Airesu začel proces proti devetim generalom, med njimi celo proti trem bivšim predsednikom, ki jih obtožnica bremeni smrti približno 20 tisoč argentinskih domoljubov, izginulih med devetletno vojaško diktaturo, ki je sledila padcu peronistične predsednice Isabele Peron. Pred sodiščem so se tako poleg zdaj že obtoženih znašli tudi Rafael Videla, Robert Viola, Emilio Masera in še nekateri, v javnosti pa so sam postopek primerjali z nürnberškim procesom.

Nedvomno drži, da je argentinski predsednik Raul Alfonsin s tem dejanjem posredno ogrozil celo lastno življenje, prevladala pa sta njegova vest in prepričanje, da ima podporo argentinske javnosti, zlasti podporo mater in sorodnikov pogrešanih. Verjetno je takšni odločitvi botrovalo dejstvo, da se je kompromitirani vojaški oligarhični vrh izkazal v vojni za Falklandsko otočje. Pogumni odločitvi predsednika Raula Alfonsina pa je prispevalo tudi to, da gre dejansko za precedens v argentinski zgodovini in zgodovini Latinske Amerike in da je proces proti generalissimom podprla malodane vsa javnost »zelenih celin«.

Ne gre pozabiti, da je dal Raul Alfonsin ob prevzemu oblasti upokojiti trideset generalov na vodilnih mestih, pa čeprav je bilo na

dlani, da se zavrtna generalna elita s tem ne bo nikoli dokončno sprijaznila. Zato niso bila redka svarila pred nezadovoljstvom zlasti mornariških krogov, tudi pehote in letalstva, ki bi utegnili organizirati zaroto proti Alfonsinu. Menda naj bi obstajal celo seznam 473 oseb, ki naj bi jih odstranili, kajti preveč naj bi vedeli o umazanih poslih zdaj že bivših generalov. Na »črni listi« so bili menda zvečine napredni politiki in sindikalni voditelji, levičarsko usmerjeni novinarji in nekompromitirane vojaške osebe.

Kazni, ki so doletele Leopolda Galtierija, Basilio Lamo Dosa in Jorge Anayo so nedvomno upravičene, zdaj se zastavlja vprašanje, kakšne bodo kazni (ali sploh bodo), ki naj bi doletele še preostale generalissime. Drži namreč, da so prav generali, ki so se znašli pred sodiščem, v dobrih sedmih letih vojaške vladavine spravili državo v še slabši položaj, kot je bil tisti v času vodenja nespособne Isabele Peron.

Navedeno potrjujejo nekatera dejstva, kot na primer to, da se je industrija

ska proizvodnja v Argentini v času generalske vladavine zmanjševala za 10 odstotkov letno. Inflacija je preseгла 300 odstotkov, danes se približuje približno 800 odstotkom, vrednost nacionalne valute pa se je v razmerju na dolar zmanjšala v enem letu kar za desetkrat. Poleg tega je domači kapital množično romal preko meje na račun tujih bank, nazadovala pa sta nekoč visoko razvita kmetijstvo in živinoreja. Stopnja brezposelnosti je preseгла 15% aktivnega, za delo sposobnega prebivalstva, argentinski dolg v tujini pa se je podeseteril na 40 milijard dolarjev. Takšne razmere so spodbudile vse pogostejše socialne nemire, izbruhe nezadovoljstva, vojaški režim pa je stavke in demonstracije praviloma dušil z nasiljem.

Argentinski predsednik Alfonsin je nedvomno prevzel zapleteno dediščino, vendar vztraja pri začrtani strategiji, ki naj popelje Argentino k vsesplošni modernizaciji. Tudi najnovejše obsodbe potrjujejo pravilnost njegovih odločitev, pa čeprav skrajna desnica znova dviga glavo.

M. L.

Volitve v Bangladešu še vedno brez rezultatov

Z volitvami v parlament naj bi v Bangladešu po štirih letih izrednega stanja odprli vrata demokratičnim političnim procesom. Resnici na ljubo je voditelj ene najrevnejših držav na svetu general Hosain Mohamad Eršad, že nekajkrat, odkar je pred štirimi leti z nekrvavim udarom prevzel oblast, napovedal tako parlamentarne kot predsedniške in lokalne volitve, a jih je vedno preložil, češ da razmere v državi tega ne dopuščajo.

Predsednik volilne komisije je medtem izjavil, da so volitve za 300 sedežev v parlamentu spodbudile številne pritožbe in da bo najverjetneje moralo preteči še nekaj dni ali tednov, da bodo lahko sporočili dokončne rezultate. Po neuradnih podatkih sicer vodi provladna stranka Džatija, ki naj bi v prihodnjem najvišjem zakonodajnem telesu dobila kar 82 predstavnikov, opozicijska koalicijska zveza osmih strank, tako imenovana Avami Liga naj bi dobila 68 sedežev, približno 35 mest pa pet manjših strank. Neuradni podatki pomenijo presenečenje za samo vladno garnituro, saj so v uradnih krogih menili, da bodo dobili prepričljivo večino. Zadrževanje rezultatov volitev je povzročilo številne proteste. Opozicijska zveza strank je napovedala množične demonstracije in proteste, kar utegne že sicer zaostrene razmere v državi samo še poslabšati.

Zgodovina Bangladeša, ki je nastal kot rezultat pakistansko-indijske vojne leta 1971, je resda kratka, a hkrati zelo burna in polna krvavih dogodkov. Najbolj krvav je bil nedvomno puč 15. avgusta 1975, ko so ubili očeta Bangladeša Mudžiburja Rahmana. 30. maja 1981 so prevratniki odbili glavo Ziaurju Rahmanu, zatem pa je sledil »miren« prevrat, ko so predsedniku Abdusu Satarju 24. marca 1982 odvzeli oblast, prevzel pa jo je sedanji predsednik general Eršad. Takšen način boja za oblast je državo samo oddaljeval od temeljnih socialno-gospodarskih zahtev.

Gre za malodane najrevnejšo državo na svetu, saj znaša povprečni letni dohodek na prebivalca okrog sto dolarjev. Najtežji problemi so nizkoakumulativno gospodarstvo (zvečine kmetijstvo) in visoka stopnja natalitete več kot 90-milijonskega prebivalstva. V takšnih razmerah nobena administracija ni doživela prepričljive stabilnosti. General Eršad je v začetku svoje vladavine resda pokazal določeno odločnost in izvirnost, saj drži, da je državo rešil pred možnostjo razsula.

Njegovo vladavino bi lahko označili kot ustoličenje vojske na najvišjih položajih. Sočasno pa so začele naraščati zahteve opozicije po demokratizaciji razmer in za razpis svobodnih volitev. Zahteve so se prelile v krvave obračune in demonstracije več deset tisoč prebivalcev. Medtem je general Eršad trikrat preklical napovedane predsedniške volitve, parlamentarne pa kar štirikrat. Njegove rošade na politični šahovnici so stopnjevale plimko nezadovoljstva, hkrati pa utrjevale vtis, da se hote ali nehoti zgleduje po pakistanskem predsedniku Ul Haqu, ki je nenehno skrbel za svoje predvolilne predstave.

Ni jih bilo malo, ki so tudi tokrat ugibali, ali Eršad zaradi množičnih demonstracij ne bo znova odpovedal volitev. To bi se morda utegnulo tudi dogoditi, če se del opozicije ne bi nenadoma premislil glede prvotnega dogovora o bojkotu volitev. Razpadlo je zaveznitvo med 15-strankarsko opozicijo, ki jo vodi Avami Liga na čelu s Hasino Vadžed, hčerjo ubitega Mudžiburja Rahmana in zvezo sedmih strank pod vodstvom Nacionalne stranke na čelu z vdovo nekdanjega predsednika Ziaurja Rahmana. To pa je bila voda na mlin Eršadovemu sklepu za dokončno izvedbo volitev.

Sedanja zamuda pri objavi dokončnih volilnih rezultatov potrjuje očitke opozicije, da gre za politično kuhinjo, katere bistvo je v tem, da se želi Eršad iz vojaka spremeniti v civilnega politika. Podobno sta pred njim naredila tudi turški voditelj Kenan Evren in pakistanski general Zia Ul Haq.

M. Lamprecht

Od tedna do tedna ■ , Od tedna do tedna

Plemenski kacik v brazilskem parlamentu

Precej časa je že minilo, odkar je krenil z Mato Grossa v Braziliji indijski kacik Mario Juruna, da bi se najprej naučil portugalsčine, nato pa začel boj za pravice svojega plemena Xavante in vseh brazilskih Indijancev. Pred 500 leti je bilo v Braziliji šest milijonov Indijancev, zdaj pa bi šli vsi, ki so preživeli najhujši genocid v Latinski Ameriki, na največji brazilski stadion Maracano, ki sprejme 180 000 gledalcev. Pravijo, da čez 10 let ne bo v Braziliji nobenega Indijanca več.

V Braziliji namreč divja vojna. Res je, da država že dolgo časa ni imela nobene ga spopada s svojimi sosedi, znotraj njenih meja pa divja boj do zadnjega. Rasizem v preobleki napredka, je storil svoje. »Kontag«, Brazilska zveza kmetijskih delavcev, je leta 1981. registrirala več kakor 257 spopadov, v katerih je bilo vpletenih 200 tisoč ljudi. Če prelistamo podatke cerkvenih komisij, ki naj bi skrbele le za dušni blagor svojih pripadnikov, je bilo v državi od leta 1977. do srede julija 1981. leta več kakor 900 hudih, večinoma krvavih spopadov, v katerih je sodelovalo več kakor 2 milijona Brazilcev. Že prejšnje, vojaške, vlade so se zamislile nad takšnim pokolom in ustanovile posebno ministrstvo za zemljo.

Bitka za zemljo in s tem za izgon Indijancev tudi iz najbolj odročnih krajev Brazilije se je začela leta 1945. Tedaj

je »interventor« vsake brazilske zvezne države zapisal zemljo neki ustanovi. Ko so parcele razdelili med naseleljence, so podarjeno zemljo odvzeli, kar je imelo za posledico hude spopade med prejšnjimi domnevnimi lastniki in prišleki. Indijancev ni nihče vprašal za mnenje. Župan iz Conceicaoja je poročal, da je bilo na njegovem območju v enem samem letu 225 ubojev zaradi zemlje. Vsi razen enega so ostali nepojasnjeni. Pri tistem edinem so obtožili dva francoska misijonarja, da sta hujskala Indijance k odporu. Se zdaj sta za zapahi.

Indijanske pravice do zemlje in tudi vse druge njihove pravice bi moral braniti FUNAI, organ katerega naloga je bila skrbeti za blagor Indijancev – po brazilskih zakonih so namreč Indijanci maloletni ljudje, ki jim še ne gredo državljske pravice. FUNAI je nastal leta 1974., ko je bila razpuščena Služba za zaščito Indijancev, katere metode: kazenske ekspedicije je v pragozd, ki so bile kronane s pokoli Indijancev oziroma njihovim iztrebljanjem z zastrupljanjem hrane in nasilno sterilizacijo, so sprožile proteste svetovnega obsega. Toda, tudi FUNAI je bil organ istega notranjega ministrstva, ki je imelo na skrbi gospodarski razvoj porečja Amazonke in izkoriščanje njegovega bogastva. To zaradi tega, ker porečje Amazonke ne sodi v jurisdikcijo nobene zvezne države, temveč

je pod direktno upravo zvezne brazilske vlade.

Kacik Juruna je zamenjal plemensko krilce in kost v ušesu z obleko in oprmo poslanca v brazilskem parlamentu. Ob vsestranski podpori predsednika brazilske demokratične delavske stranke Leonela Brizolasa je na volitvah zabeležil bleščečo zmago, nato pa začel boj za kataster indijskih rezervatov v Braziliji. Stari zakon iz leta 1973. je določal petletni rok za označitev vseh ozemelj, na katerih lahko živijo Indijanci, toda podrejeni uradi in organi so spretno sabotirali uresničevanje zakona. Na teren so namesto zemljemercev pošiljali antropologe, ki naj bi ugotovili, kateri Indijanci so čistokrvni in kateri niso. Za nagrado, če so kateri, da na ozemlju, ki naj bi bil rezervat, ni čistokrvnih Indijancev, so dobili njihovo zemljo in jo upravljal iz več kakor tisoč kilometrov oddaljenega Ria.

Po podatkih indijanskega misijona je bilo leta 1980. še 187.800 Indijancev med 120 milijoni Brazilcev. Zdaj jih je že veliko manj, kacik iz plemena Xavantes pa je posebnost med njimi. Priključil se je že omenjenemu politiku Brizolasu in njegovemu programu, označenemu z geslom »Socializem brazilskih barv«. »Ne vem, kaj je socializem, še manj pa, kaj je komunizem«, je dejal Mario Juruna, prvi indijanski poslanec v zgodovini. Zelo dobro pa mu je znana nadaljnja

usoda Brazilskih Indijancev, ljudi, ki so jih imeli belci za prešibke za delo in so jih nadomeščali z uvoženimi črnci. Indijance so potiskali vse globlje v pragozd, zdaj pa se z letali odpravljajo na lov na še zadnje Indijance v sicer komaj dostopnih bivališčih. Juruna pozna usodo svojega ljudstva: v dvajsetem stoletju prodira civilizacija v Brazilijo proti njenemu zahodu z brzostrelko v roki. Ekspanzionizem modernih kolonizatorjev ne pozna meja, Indijance najprej izstradajo s trasiranjem avtomobilskih cest na ozemljih, kjer so njihova lovišča in z uničevanjem njihovih polj. Da gre še hitreje, jih okužijo z virusi gripe ali ošpic ter zastrupljajo njihove reke in pošiljke hrane, poslano iz državnih skladišč.

Mario Juruna se je naučil portugalsčine, toda svoj prvi govor v parlamentu je imel v Xavanteju, tako, da so ga ostalim poslancom prevajali. Pričal je pred Ruselovim sodiščem, čeprav so ga ovirali na vse mogoče načine, da ne bi mogel v tujino, kajti Indijanci v Braziliji veljajo za mladoletne in ne morejo sami nastopati.

Res je, Juruna je bojevnik na pohodu z zakonom, da bi rešil Indijance v svoji domovini in pokazal pravilno pot Indijancem s povsem enako usodo v drugih latinsko-ameriških državah. Žal je očitno, da je Mario Juruna krenil z Mato Grossa veliko prepozno.

fl-

Še iz razprave s sedme programsko-volilne skupščine ZZB NOV Slovenije

Titove besede – smernice tudi za deseti borčevski kongres

V nadaljevanju razprave, ki je sledila uvodnemu govoru predsednika predsedstva RO ZZB NOV Slovenije Božidarja Gorjana, so borci nanizali številna vprašanja s področij njihovih dejavnosti, pri čemer se niso mogli ogniti nekaterim tistim, ki ožje zadevajo socialni in zdravstveni položaj nekdanjih udeležencev NOV v sedanjem času. Čeprav naša družba z ustavo in zakoni ter drugimi normativnimi akti zagotavlja nekdanjim udeležencem narodnoosvobodilnega boja vso skrb, je vendar v zadnjem času tudi na tem področju odsev ekonomsko-gospodarskega položaja očitnejši, pri čemer se temu dejstvu pridružuje še naravni faktor s tegobami, ki jih že sicer prinaša s seboj višanje povprečne starosti borčevske populacije.

V oceni o delu odborov enot in služb NOV in POS je Dušan Gorkič (v ocenjevalnem obdobju predsednik koordinacijskega odbora za to dejavnost) poudaril, da je bilo delo med šesto in sedmo slovensko borčevsko skupščino dobro domala v vseh 42 odborih. Zbiranje zgodovinskega gradiva in pisanje monografij o enotah ter službah NOV in POS se je nadaljevalo tako, da je pričakovati, da bo tako zastavljen načrt v naslednjih petih letih izpeljan do konca (vsaj v okviru knjižnice NOV in POS).

Kot repliko v razmislek o nekaterih moralnih pogledih na naše sedanje družbeno stanje je Dušan Gorkič omenil prodajanje državnih in drugih visokih jugoslovanskih odlikovanj na različnih trgih, za zbiratelje (tudi na boljšem trgu), poleg tega pa je povedal, da so tudi borci skupnosti 18. divizije na svoji nedavni seji izrazili svoje odklonilno mnenje o imenu glasbene skupine Laibach in predlagali, naj predstavniki borcev in mladincev sedejo skupaj in razčistijo nekatera

kratkem vendarle doživel boljše čase. Postavitev novega muzejskega prostora je vgrajena v družbeni načrt in gradnja se bo kmalu začela. Ob tem pa je Pohar razmišljal tudi o vsebinski plati delovanja muzeja, saj je znan podatek, da tako imenovni načrtovani (programirani) obiski šolskih in drugih skupin naraščajo (tako kot tudi množične prireditve povezano z NOB), postavlja pa se vprašanje, koliko mladi resnično vedo (in zvedo) o dogodkih iz NOB.

Razvijanje revolucionarnih izročil in izročil NOB se prenašajo na delovanje v najširši fronti-SZDL, vendar tega ni mogoče reči za vse republike in pokrajine, (kjer to delo je zvečine še vedno domena borčevskih organizacij); premik na bolje se obeta na zvezni ravni – v Zvezni konferenci SZDL, kar je nadvsem pomembno zlasti v luči dejstev, ki nam govorijo, da še vedno nismo uspeli doseči splošnega dviga domovinske zavesti, domovinske in etične vzgoje, kamor sodi, kot je med drugim dejal La-

tem bolj konkretno pomembna ob dejstvu, da živimo Slovenci ob treh mejah in so torej mladi odnosi s sosednjimi državami neposredna naloga. Pri tem, je dejal Jože Gačnik, so bile v minulem obdobju (med obema skupščinama), izredno uspešne prav borčevske organizacije. Zlasti so se izkazale občinske in regijske organizacije iz obmejnih krajev; V sodelovanju z italijansko ANP/so se organizacije ZZB NOV povezale tudi globlje v notranjost te sosednje dežele.

O tem je govoril tudi Plinio Tomasini, ko je ocenjeval sodelovanje borcev ZZB NOV z naprednimi organizacijami v sosednji Italiji in njihova skupna prizadevanja za uveljavitev globalne zaštite Slovencev v Italiji. S področja tradicije in zgodovinske dejavnosti, je povedal Tomasini, je nastalo timsko pripravljeno besedilo o Tržaki brigadi (v italijanščini in slovenščini), v okviru knjižnice NOV in POS, medtem ko se vrstijo tudi druge skupne manifestacije (ANPI in ZZB NOV), kakršna je bila lanska v italijanskem Tržiču – za mir, proti oživljanju rasizma in za utrjevanje dobrososedskih vezi.

V svojem imenu, pa tudi kot predstavnik Skupnosti koroških partizanov, je spregovoril Pavle Žavcar-Matjaž, ki je še enkrat opozoril na potrebo po zgraditvi spomenika generalu Maistru v Mariboru, s pripombo, da se temu velikemu možu še do danes nismo primerno oddolžili in mu odderili primernega mesta v naši zgodovini. Iz dvorane je njegovim besedam v potrdilo – sledilo ploskanje. Pavle Žavcar-Matjaž je odločno apeliral na zbrane člane zveze borcev, naj podpro akcijo borcev za severno mejo za zbiranje denarnih prispevkov za Maistrov spomenik.

Lojze Somrak je spomnil na Titove besede, da mora biti ZZB NOV še naprej del skupne fronte Socialistične

zveze delovnega ljudstva, pri čemer mora borčevska organizacija tradicije narodnoosvobodilnega boja in revolucije vgrajevati v vse tokove našega razvoja. Ta Titova misel velja tudi za sedanjí čas in zato jo kaže vgraditi tudi v mobilizacijske delovne sklepe na desetem kongresu ZZB NOV Jugoslavije. Pri tem, je dejal Somrak, se bodo morali borci lotevati vprašanj objektivno, saj je kritik na naše družbeno dogajanje toliko, da na dosežke že kar pozabljamo! Za mobilizacijsko akcijo pa je potrebna – enotnost!

navanje obdobja NOB bo potrebno v prihodnje tudi bolj popularizirati knjižico NOV in POS (v knjižnicah) in se boriti za znižanje stroškov za te knjige, (ker so postale spričo visokih tržnih cen mnogim že težko dostopne).

Jože Pahor iz novogoriške borčevske organizacije je zbranim poročal o vseh prizadevanjih tamkajšnje borčevske organizacije in drugih družbenopolitičnih organizacij (v sodelovanju s sosednjo organizacijo ANPI) za to, da ne bi prišlo do postavitve sramotnega spominskega obeležja tako imeno-

Zbrane je med drugimi pozdravil tudi sekretar Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Petko Plazatič

Ferdo Šepetavc se je vrnil k socialnim vprašanjem članstva in opozoril predvsem na kategorijo vojaških vojnih invalidov, ki so še vedno v socialno podrejenem položaju, saj invalidnina za stoodstotnega vojaškega invalida še daleč ne dosega povprečja slovenske plače zaposlenih.

Za področje zgodovinske dejavnosti je podal kratko oceno Zdravko Klanjšček, ki je dejal, da je bila v zadnjem obdobju ta dejavnost nadvse uspešna, kar se je posebej pokazalo pri tistih nalogah, ki so bila plod skupinskega dela. Ena takšnih je bila televizijska nadaljevanja »Ko se korenin zavemo«, ki je res kompleksno zajela NOB na Slovenskem. Takšne akcije je zato treba tudi v prihodnje podpreti. Nekateri sicer menijo in se nagibajo k mnenjem, da imamo takega in podobnega gradiva že preveč, vendar se je treba takšnim mnenjem upirati, prav tako kot poenostavitvam prikazovanja tega polpreteklega časa naše zgodovine. Za boljše in objektivnejše poz-

vanim deportirancem (fašistom in pripadnikom Mussoolinijeve vojske), kar pa se je kljub vsemu zgodilo. Tako so na spomeniku zapisana poleg imen pripadnikov fašistične milice in vojske tudi nekatera imena slovenskih narodnih izdajalcev in celo tri imela slovenskih partizanov! Tisti, ki niso stali na strani NOB v času vojne, tudi danes izkoristijo vsako priložnost, je dejal Pahor, da blatijo naš osvobodilni boj. Na koncu svojega prispevka pa se je dotaknil še ene teme: na borčevskih sestankih, je dejal, se člani ZZB NOV pogosto sprašujejo o umetniških kriterijih, ko gre za teme iz narodnoosvobodilnega boja.

Na področju ljudske obrambe je bila borčevska organizacija aktivna, je ugotavljal Lado Kocijan. Zlasti se je ta aktivnost kazala ob sprejemanju novega zakona s tega področja, kar je dajalo tudi novo osnovo za še bolj kakovostno delo, tudi na področju pripravljenosti ob morebitnih naravnih nesre-

čah. V usposabljanju prebivalstva za vse te naloge so borci s svojim delom veliko prispevali.

Ela Ulih-Atena je poleg nekaterih dopolnilnih predlogov k stališčem in sklepom borčevske skupščine, opozorila na terorizem v svetu, ki so ga povzele celo nekatere države za metodo medsebojnega obračunavanja.

Stane Kotnik pa je v nekaj besedah orisal osnovna vodila in namen pri pripravah sprememb in dopolnitev družbenega dogovora o občinskih priznavalninah; (ta obeta prožnejši odnos občinskih upravnih organov do borcev NOV, ki uveljavljajo pravico do priznavalnine), medtem ko je Anton Zupančič iz Bele krajine opozoril na še vedno slabo stanje na področju pošiljanja zdraviliškega zdravljenja potrebnih borcev v zdravilišča. Zlasti je to očitno, je dejal razpravljalec, v dohodkovno šibkih občinah, za kar bi morala republika najti ustrezne dodatne možnosti, oziroma sredstva.

Milan Ivanuša je opozoril na kritično finačno stanje na področju organizacije najrazličnejših akcij s tematiko NOB in je menil, da prireditve in druge manifestacije te vrste niso enakomerno porazdeljene v slovenskem prostoru; Marjan Oblak pa je skušal zbranim predstaviti vse težji položaj slovenske knjige – konkretno skozi zadrege Založbe Borec. Opozoril je na vrtočlovo višanje cen papirja in tiskarskih storitev, spričo katerih postajajo založniki nemočni; to se zrcali nazaj v ceni knjige. Če pa želimo ohraniti cene knjigam vsaj v razumnih okvirih, bo potreben trezen razmislek (ne le tistih, ki so za to neposredno zadolženi), kako in kaj storiti, da bi lahko bralcu ponudili manj zasoljeno branje.

Svojestven delež k razpravi je prispevala Katarina Bem, ko je na glas premišljevala o tem, kako mladi razumevajo revolucijo. To misel je navezala na tradicionalne oblike razvijanja izročil NOB in morebitnih nadaljnjih prizadevanjih za nove prijeme. »Kritiziramo,« je dejala, »srednješolsko mladino. Morda pa z načinom, ki ga imamo, dosežemo včasih tudi nasprotno učinke?« Narodnoosvobodilni boj je dajal vojni generaciji socialne in še vrsto drugih perspektiv. V zvezi s tem se je Bemova spraševala, ali je perspektiva današnjih mladih ogrožena. Kakim mislim jo je vodila vrsta dejstev, ki odpirajo vprašanja našega razvoja: od ekološke onesnaženosti okolja do poglobljenih gospodarskih in družbenih nasprotij. Zato bodi naloga nekdanjih borcev, da mlade usmerjajo k boju za mir, za večje in za več znanja, za napredek ter za boj proti silam, ki napredek ogrožajo. Starejši, je samokritično opomnila, radi prevzemajo vlogo skrbnikov, kar mladim jemlje veselje in polet; vendar pa se borci veselijo novih pobud in zbliževanja z mladimi, ki morajo, kot vojna generacija mladih pred desetletji, orati nove ledine naprej.

Vse to, kar so povedali borci v razpravi, so zapisali tudi med stališča in sklepe sedme programsko-volilne skupščine ZZB NOV Slovenije. Te pa bomo v kratkem objavili tudi v TV-15.

B. Ž. J.

Odločni da za spomenik generalu Maistru

Na osnovi razpravnega prispevka Pavla Žavcarja Matjaža so na skupščini ZZB NOV Slovenije odločno in soglasno podprli akcijo Zveze prostovoljcev za severno mejo 1918-1919 v Mariboru, za zbiranje prostovoljnih prispevkov za postavitev spomenika temu velikemu možu slovenske zgodovine.

osnovna vprašanja in nespore, ki je nastal v zvezi s tem.

Na koncu svojega razmišljanja je Gorkič pripomnil, da bi bila podoba o delovanju odborov enot in služb NOV in POS še popolnejša, če bi se tudi regijski odbori sestajali pogostejše in bolj redno.

Muzej ljudske revolucije, (skoraj štiridesetletno prelaganje in obljubljanje njegove graditve), bo, tako vse kaže, je povedal Lado Pohar, v

do Pohar, tudi doseganje enotnih mnenj za nastopanje vodstev in vodilnih ljudi – v javnosti.

Janko Heberle je prav na kratko segel k tematiki priznavalnin borcem NOV in poudaril, da morajo vsa naša prizadevanja stremeti za ciljem, da bodo te priznavalnine res priznanje za prispevke borcev tej družbi in ne socialni korektiv.

Mednarodna dejavnost je eno pomembnih torišč borčevske dejavnosti, ki je še

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BO

Maribor-Tabor – uspešno organizirano delo po komisijah

Tisoč petsto štiriindevetdeset članov je vključenih v borčevsko organizacijo mariborske občine Tabor, ki združuje tudi delovanje 18 krajevnih odborov ZB.

Komisija, ki skrbi za aktivnost na področju razvijanja revolucionarnih izročil in izročil NOB, je lani in v minulem obdobju dvakrat organizirala pogovore z mladimi na stopnji usmerjenega izobraževanja v občini. Prav tako je pripravila nagradni razpis za letošnji literarni sestavek, na temo »Razvoj naše ustavnosti od 2. zasedanja Avnoja do današnje ustave«. Drugo temo bodo izbrale šole same in se bodo tako osredotočile na tematiko šolske usmeritve. Čla-

ni omenjene komisije so sodelovali tudi pri glasbenem festivalu Kurirček, pri pogovorih za okroglimi mizami z mladimi, po šolah s predavanji in v sodelovanju s šolskimi mentorji.

Tudi svojo aktivnost na področju SLO in DS dobro ocenjujejo, zlasti zaradi aktivnega vključevanja v obrambno-zaščitni dejavnosti v družbeno-političnih organizacijah v KS in občini. Pri vsem tem pa vendarle ugotavljajo, da aktivnost zaradi bolezni in staranja članstva upada in je tako še zares aktivnega članstva okrog 30 odstotkov.

Med akcijami, ki skozi šport razvijajo revolucionarno izročila, so podprli organizacijo kolesarskega kluba Branik priprave kolesarskega maratona okrog Pohorja. Ta dirka je posvečena padlemu Pohorskemu bataljonu in se je vsako leto udeležil več kot 1500 kolesarjev.

Pri vprašanjih s socialno-zdravstvenega po-

dročja posebej aktivno deluje posebna komisija. Ta ugotavlja, da je bilo samo lani družbene pomoči za okrevanje in zdravljenje v zdraviliščih deležnih 99 članov ZB iz te občine (to pa je 6,2 odstotka članstva). Sem ni všteto zdravljenje vojaških invalidov. Povprečje lanske priznavalnine je aprila znašalo 4146 dinarjev, jeseni pa 5382 dinarjev. Preko te komisije so za dolgoročno stanovanjska posojila komiteju za družbene dejavnosti naslovili 18 prošenj borcev, od teh jih je 14 posojila tudi prejelo.

Lani je borčevska organizacija občine Tabor prejela za svoje delovanje od občinske skupščine 1.045.739 dinarjev. Razdelili so ga za sosedsko pomoč krajevnim odborom, članom ZB v Domu Danice Vogrinec in še za zdravljenje ter rekreacijo članov borčevske organizacije v tem letu.

M. K.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BO

Pred 16. srečanjem ZRVS Jugoslavije »Bratstvo in enotnost« Izkazati se z gostoljubjem

Do začetka 16. srečanja zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije »Bratstvo in enotnost 86«, ki bo od 2. do 4. julija v Sloveniji, je še dobrih deset tednov. Kljub temu pa so v vseh občinah naše republike, ki bodo gostile rezervne starešine iz drugih republik in pokrajin, že pripravljani za njihov sprejem. Med tistimi občinami, ki bodo gostile delegacije, je tudi občina Ljubljana Moste-Polje.

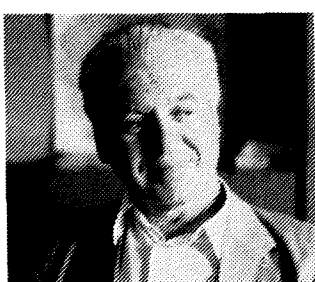
Predsednik občinske konference ZRVS Edvard Drnovšek je tako pripovedoval o njihovih pripravah: »Takoj, ko smo izvedeli, da bo naša občina gostila delegacijo iz Črne gore, smo o tem obvestili politično koordinacijo. Novembra lani smo pripravljali odbor, ki ga vodi predsednik občinske konference SZDL Janez Lah. V njem so tudi dva predstavnika ZRVS, predstavnik delovnih organizacij Julon in Papirnica Vevče, predstavnik ZZZB NOV, občinskega izvršnega sveta in postaje milice. Čeprav je bilo načrtovano, da bo prišlo iz Črne gore devetdeset rezervnih starešin, jih bo zaradi denarnih težav samo petdeset. Tako, bo vsa črnogorska delegacija pri nas v Mostah.

Vse ljubljanske občine bodo svoje goste pričakale pri Grosupljem, zato bodo tudi predstavniki OK ZRVS iz Most. Po kratkem pozdravu jih bodo odpeljali v Ljubljano, kjer se bodo namestili v Domu učencev srednjega

usmerjenega izobraževanja Ivan Cankar.

»Pravo delovno srečanje se bo začelo 3. julija,« je dejal Edvard Drnovšek. »Že zgodaj dopoldan bodo goste iz Črne gore sprejeli predstavniki občinske skupščine in vseh družbenopolitičnih organizacij, seveda ne bomo manjkali predstavniki ZRVS. Predstavili jim bomo našo občino in našo organizacijo. Nato si bomo ogledali delovni organizaciji Julon in papirnico v Vevčah. Njihovi predstavniki bodo gostom predstavili obe podjetji, jih seznanili z delovnimi rezultati in načrti za prihodnost. Nato bomo v Kulturnem domu v Vevčah s predstavniki tamkajšnje krajevne skupnosti in krajevne organizacije ZRVS spregovorili o delu in sodelovanju med njima. Kosi silo pa bo v obratu družbene prehrane v papirnici, ki bo pokrila tudi polovico stroškov zanj.«

Ob takšnih priložnostih prav gotovo ne moremo mimo naše revolucionarne pre-

Edvard Drnovšek

teklosti. Za to bodo Moščani svojim gostom pokazali dve mesti, ki sta še kako pomembni za naš narodnoosvobodilni boj. Naprej jih bodo peljali na Urh, kjer jim bo sekretar občinskega odbora ZZZB NOV Anton Korosec pripovedoval o zverinstvih slovenskega domobranstva. Kot vse kaže, si bodo ogledali Urh tudi gostje občinskih konferenc ZRVS Ljubljana Vič - Rudnik in Ljubljana Center. Nato bodo Moščani peljali goste na Janče, kjer jim bodo predstavili kraje, ki se od tam vidijo. Največ časa pa bodo namenili predstavitvi boja druge grupe odredov. Za to so zaprosili enega od udeležencev in takratnih partizanskih komandantov. Na Jančah bodo tudi pripravili večerjo in se uradno poslovili od gostov iz Črne gore.

»Rezervni vojaški starešine pa se bomo od tovarišev iz Črne gore poslovili 4. julija. Pred odhodom na osrednjo proslavo, ki bo v Kranju, bomo goste peljali na Ljubljanski grad in jim pokazali tudi nekatere zgodovinske in umetniške znamenitosti našega mesta. Ves čas bivanja v naši občini pa bo za goste skrbel predsednik informativno propagandne komisije pri OK ZRVS Jože Sircelj,« je ob koncu povedal Edvard Drnovšek.

Seveda bodo moščanski rezervni starešine potrebovali denar za to. predvidevajo, da bodo potrebovali približno šest tisoč dinarjev. Težav z zbiranjem ni, saj je že na prvi seji pripravljalega odbora predstavnik občinskega izvršnega sveta povedal, da bodo oni pokrili stroške.

Občinska konferenca ZRVS pa načrtuje, da se bo veliko njihovih članov udeležilo osrednje prireditve v Kranju. Natančnega števila še ne vedo, saj je odvisno, kako bo organiziran prevoz na Gorenjsko. Najboljša rešitev bi bil posebni vlak in upajo, da ga bo organizator osrednje proslave v Kranju tudi zagotovil.

Bojan Kuntarič

Ni lepšega, kot je prijateljstvo

Enota JLA, ki ji poveljuje starešina Stanislav Galić, je navezala stike s kulturnoumetniškimi društvi po vsej Jugoslaviji

Enoti Stanislava Galića je uspelo nekaj edinstvenega: v zadnjih treh letih so vzpostavili stike z večimi jugoslovanskimi mesti in njihovimi kulturno-umetniškimi društvi. V teoriji in na prvi pogled je vzpostavitev takšnih odnosov enostavna, vendar pa jo dejansko spremlja veliko težav, ki so v prvi vrsti finančne narave. Starešinam in vojakom te enote pa je uspelo rešiti tudi ta problem in njihovo sodelovanje lahko danes služi kot vzor.

O prvih začetkih nam je spregovoril Milivoj Poljič: »V naši enoti smo se zavedali, da je zelo težko in drago angažirati profesionalne pevce, glasbenike, igralce ali kulturnoumetniške skupine, ki bi bile pripravljene za malo denarja nastopati pred starešinami in vojakmi. Mi pa smo kljub temu želeli naše kulturno življenje še obogatiti in tako se nam je porodila

ideja, da bi navezali stike, da bi se na neki način pobratili z nekaterimi kraji in njihovimi društvi širom Jugoslavije. Prvi predlogi so prišli prav iz vojaškega kolektiva, od vojakov, ki so pri nas služili vojni rok, prej pa so bili člani teh društev. Tako je prvo prišlo na obisk kulturnoumetniško društvo »Zora« iz Novske in to društvo sedaj prihaja v naše mesto vsako leto. Mi pa jim seveda obisk vrnemo in v njihovem kraju pripravimo kulturni program. Na ta način se spoznavajo ljudje, kraji in kultura. Ko mi, denimo, obiščemo Novsko, si ogledamo tudi Jasenovac, z ljudmi iz tega mesta pa smo že pravi prijatelji. Takšno sodelovanje imamo še z mestom Ljubija, Mursko Soboto in KUD »Bratstvo-jedinstvo« iz kraja Buci v sarajevski regiji.«

Enoto Stanislava Galića smo obiskali prav v času, ko

so jih obiskali člani KUD »Bratstvo-jedinstvo«. To je malo in še mlado društvo, zato so bili tega gostovanja še posebej veseli.

Domačini so svoje goste pričakali na Otočcu, skupaj so si ogledali mesto in vojašnico, kjer so imeli tudi kosilo, zvečer pa so v domu JLA imeli dva nastopa. Prva predstava je bila za vojake, druga pa za starešine, člane družin in druge krajanje. V veliki dvorani doma JLA se je dvakrat zbralo po 400 ljudi, ki so uživali v izvrstni prireditvi. Predstavili so se folkloristi, pa glasbeniki z vokalnimi solisti, ritmična sekcija, tamburaši, odigrana pa je bila tudi ena monodrama.

Eden od najsrečnejših ob tem srečanju je bil vojak Arif Džafić, ki je sicer član tega društva, in je bil tudi eden od glavnih »krivcev«, da je do tega srečanja sploh prišlo. »Zelo sem si želel, da

bi moje društvo obiskalo našo enoto,« nam je pripovedoval mladi Arif. »To sem predlagal starešini Poljiću, ki se je za to idejo takoj navdušil in tudi vse dalje urejal. To so moji najsrečnejši dnevi v vojski, sem so prišli prijatelji, pa tudi oče, ki je prav tako član društva.« Oče Vejsil pa dodaja: »V tem mestu sem enkrat že bil, na sinovi zaprisegi. Ta sprejem, prijaznost in prijateljstvo, tega pa z besedami res ni mogoče opisati...«

Po obeh prireditvah je bil v domu JLA tudi družabni večer. Milivoj Poljić in prijatelji niso prav ničesar prepustili naključju. Vsak gost iz Bosne in Hercegovine je imel točno določeno mizo in stol, nasproti njemu pa je sedel njegov gostitelj, pri katerem je tudi spal. Tako so se vsi dobro spoznali in »povratno« srečanje bo še bolj veselo. Z malo denarja je tem prizadevnim vojakom in starešinam uspelo organizirati prijetno kulturno in družabno srečanje, sklenili pa so tudi mnogo novih poznanstev in dobili veliko prijateljev, kar je danes dragocena posebnost vrste.

Miro Petek

10. KONGRES ZKS Problemi v delovanju komitejev za SLO in DS

Delegati na desetem kongresu slovenskih komunistov so se v razpravah na posameznih komisijah dotaknili vseh področij našega življenja in dela. V vsebinsko bogatih in kritičnih razpravah so obravnavali tudi splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. V poročilu o kongresu smo že objavili del razprav na temo SLO in DS, ki so jih imeli Lado Kocijan, Jože Šeme in Stane Kotnik, danes pa objavljamo razpravo Mirana Bogataja.

»Dejstvo je, da ni in ne more biti merilo našega odnosa do obrambne in samozaščitne problematike število razprav, ampak so te odsev akutnosti posameznih problemov. Za to se bom dotaknil treh vprašanj, ki so pomembna za uresničitev resolucijskih usmeritev.

Današnje razmere in problemi neposredno vplivajo na odnos posameznika do vprašanj obrambe in zaščite. To še posebej velja za področje družbene samozaščite, ki je temeljnega

pomena za stabilnost razmer v družbi na eni strani, na drugi strani pa osnova druge, najbolj organizirane sestavine enotne obrambno samozaščitne funkcije, to je splošne ljudske obrambe. S tem nikakor ne želim reči, da se skupna, oziroma splošna pripravljenost za obrambo in varovanje temeljnih vrednot družbe zmanjšuje, da pada, saj lete ni mogoče ocenjevati z vidika vsakdanjih problemov. O tem govorim zaradi ugotovitve, da se družbena samozaščita le postopno

uveljavlja in krepi. Kako takšno stanje preseči? Mislim, da najprej z razreševanjem vseh tistih problemov in vprašanj, o katerih je tekla dosedanja razprava in s hitrejšim uveljavljanjem neposredne odgovornosti, ki jo imamo komunisti do vprašanj obrambe, varnosti in zaščite. To odgovornost smo v minulem obdobju sorazmerno natančno opredelili, v praksi, zlasti temeljnih okoliščin, kot je krajevna skupnost in temeljna organizacija združenega dela, pa se ta še vedno uveljavlja preveč posplošno, formalno in premalo skozi delovanje drugih družbenopolitičnih organizacij.

Neposredna odgovornost se kaže tudi v razmerjih do vloge in delovanja komitejev za

splošno ljudsko obrambo in družbenosamozaščito. Po sorazmerno uspešni uveljavitvi teh družbenih politično operativnih organov v začetku osemdesetih let se danes v praksi srečujemo v njihovem delovanju z nekaterimi problemi. V nekaterih primerih, kot so razne prekinitve dela in razreševanje drugih napačnih situacij celotno razreševanje nastalega stanja pogosto poskuša urejati s pomočjo njihove avtoritete. Pri tem pa se pozablja, da morajo biti pri tem izčrpane vse možnosti političnega razreševanja, opravljanja aktivnosti družbenopolitičnih organizacij in drugih subjektov. Podobno je v primeru raznih nesreč, kjer pogosto v takšnih primerih prenašamo odgovornost in naloge strokovnih in poslovnih ter drugih or-

Uspešne obrambne priprave

Na seji Pokrajinskega odbora za vzhodno Štajersko so obravnavali in sprejeli poročilo o delu pokrajinskega odbora in njegovih organov v letu 1985. Ugotovili so, da so pokrajinski odbor in njegovi organi, pokrajinski komiteji za SLO in DS ter vsa ostala pokrajinska vodstva uspešno delovali v okviru nalog, ki izhajajo iz ocen, družbenega dogovora občin vzhodnoštajerske pokrajine in mesta Maribor, republiških usmeritev, programov dela in vojnih predpisov. Pokrajinski odbor je odigral pomembno vlogo pri usklajevanju obrambnih priprav v pokrajini.

Na podlagi poročila Glavne inšpekcije za ljudsko obrambo SFRJ so na pokrajinskem odboru ocenili stanje lastnih obrambnih priprav in stanje priprav v pokrajini kot celoti in sprejeli sklepe za odpravo nekaterih slabosti. Pokrajinski odbor je posvetil posebno skrb srednjoročnemu načrtovanju in pripravam ter izvedbi vaje Triglav 3. Izvršni svet pokrajinskega odbora je obravnaval problematiko usposabljanja kadrov in organov za delovanje v vojnih razmerah. Sprejel je tu-

di program usposabljanja enote za zveze in programe dela posameznih poverjeništev pokrajinskega odbora.

Pokrajinski štab za teritorialno obrambo za vzhodno Štajersko je uresničil obsežne in zahtevne naloge pri usposabljanju pripadnikov, štabov in enot tako na strokovno vojaškem, kot tudi na idejno-političnem področju. Organiziral je vrsto strokovnih predavanj, strelskih in drugih vaj in akcij s področja SLO in DS. Pri svojem delu so v enotah in štabih Teritorialne obrambe posvečali posebno skrb izvajanju ukrepov varnosti in samozaščite.

V vzhodnoštajerski pokrajini so tudi lani kupili novo opremo in oborožitev za posamezne enote Teritorialne obrambe. Glede na potrebe pa bo treba zagotoviti še več denarja za nakup opreme, oborožitev in zlasti za nakup sodobnih sredstev za zveze. Letos se bodo v pokrajini lotili dopolnjevanja obrambnih načrtov in usposabljanja pripadnikov Narodne zaščite. Uspešno je bilo tudi sodelovanje z JLA in s sosednjimi pokrajinami, ki ga bo treba v prihodnje še poglobiti in razširiti.

M. K.

Novo vodstvo ZRVS v Titovem Velenju

Pred dnevi so se na programsko volilni konferenci zbrali tudi rezervni vojaški starešine iz občine Titovo Velenje. Konference so se poleg izvoljenih delegatov udeležili še predstavniki družbenopolitičnega življenja občine in povabljeni gostje, med katerimi naj omenimo tričlansko delegacijo iz pobratene konference ZRVS iz Splita in predstavniki enot JLA, s katerimi sodelujejo velenjski rezervni starešine.

Delegati so izvolili enajstčlansko predsedstvo, odbor za kontrolo materialnofinančnega poslovanja in samoupravno sodišče. V tem mandatnem obdobju bo predsedstvo OK ZRVS vodil Pane Semečnik.

Predsednik občinske skupščine Drago Šulek je Ivo Blekaču, Mihi Polhu in Osmanu Hasiću izročil državna odlikovanja za njihovo dolgoletno in neutrudno delo v ZRVS.

Vodja splitske delegacije in član RK ZRVS Hrvaške Martin Mikelić pa je za dolgoletno delovanje in utrjevanje bratstva in enotnosti podelil diplome RK ZRVS Hrvaške Milanu Štimcu, Martinu Slatinšku in Antonu Pozveku, občinski konferenci ZRVS Titovo Velenje pa plaketo ZRVS Hrvaške.

Delegati na volilni konferenci pa so za častnega člana predsedstva imenovali Milana Štimca, ki je dolgo časa vodil občinsko organizacijo ZRVS.

M. S.

ganov. Znan je celo primer, ko je komite razglasil neke vrste izredne razmere. Takšni, čeprav posamični primeri, pomenijo odmikanje od zamisli in od resolucije prejšnjega kongresa, oziroma od z zakonom določene vloge komitejev.

Po svojem bistvu pa takšni primeri lahko prispevajo k njihovi kompromitaciji, oziroma k določenemu zanikanju obrambnosamozaščitnega sistema. Dejstvo je, da komite uresničuje politiko zveze komunistov, nikakor pa to ni organ ZK niti ne more prevzemati vloge in nalog, ki jih ima zveza komunistov, oziroma, ki jih imajo drugi subjekti na obravnavanem področju. Posebej se zavzemam za usmeritev, da se širi vključevanje obrambnih in samozaščitnih aktivov kot neolčljivega dela, oziroma integralnega dela razvoja vsake mirnodobne dejavnosti. Na ta način, namreč na podlagi družbenoekonomske upravičeno-

sti, uresničujemo tudi obrambne potrebe. To je neprecenljive vrednosti ne le za večjo zanesljivost priprav v današnjih zelo zapletenih in zahtevnih razmerah, ampak tudi za pripravljenost in motiviranost ljudi za vključevanje v izvajanje takšnih nalog.

Pri tem ne moremo mimo nekaterih nesprijemljivih dejavnosti, ki se v novem času pojavljajo v nekaterih velikih gospodarskih sistemih. Težnje namreč so, da bi pod sklicevanjem o nujnosti, tehnično-tehnološke enotnosti v teh sistemih (ta enotnost ni sporna), razvijali zgolj lastne obrambne priprave. Noben od družbenih subjektov ni iz obrambnih vidikov samozadosten. In tudi ločevanje posameznih delov omenjenih subjektov od priprav in programov v temeljnih družbenopolitičnih skupnostih lahko le slabijo, ne pa krepijo skupno obrambno in samozaščitno sposobnost.«

Dodatna osvetlitev

Nekaj dopolnitev k dokumentarnemu prispevku Mitje Ribičiča pod naslovom **IZ OSVOBODILNEGA BOJA SEVERNE SLOVENIJE, objavljenega v TV-15 Naš TOVARIŠ, katerega začetek smo prebrali v številki 6 z dne 13. 2. 1986, zadnje nadaljevanje pa je bilo objavljeno v 11. številki.**

Z zanimanjem sem prebiral ta prispevek in s svojimi spomini spremljal njegovo vsebino, posebno tisti njegove del, ko pisec obravnava razmere in dogajanje v bivšem litijemskem okrožju, katerih priča sem bil od njegovega porajanja v začetku januarja 1942 do odhoda na Štajersko nekoč v drugi polovici maja 1944. Iz tega dela vsebine želim dodatno osvetliti: udeležbo na partijski konferenci v Dešnu in razvoj litijškega okrožja, oziroma v zvezi s tem status tistih, ki smo bili nosilci tega razvoja.

Prvič, v citiranem prispevku sem med udeleženci partijske konference prebral imena ljudi, ki jih na njej nisem videl. Pisec prispevka se v zvezi s to udeležbo sklicuje na sestanek v prostorih RK SZDL v Ljubljani aprila 1978, kjer naj bi bila taka udeležba ugotovljena. Bil sem na tem sestanku, kjer sem imel na željo sklicatelja kratek uvod, kateremu je sledila živahna diskusija, posvečena omenjeni konferenci. Na tem sestanku ni bilo govora o kakem ugotavljanju

nju poimenske udeležbe. Gre predvsem za navzočnost dveh legalcev iz Moravske doline; Toneta Cerarja in Staneta Cerarja, ki je padel aprila 1945. Slednji seveda za to po vojni sproženo netočnost ni kriv in se zaradi take omembe v tej obliki opravičujem njegovemu spominu. O njuni sporni navzočnosti sem prvokrat slišal nekaj tednov pred sestankom na RK SZDL, v borčevski sredini pa jo je začel širiti Tone Cerar.

Kot poznavalec razmer in organiziranosti v Moravski dolini od njenih začetkov pojasnujem, da sta bila oba navedena tovarisa v času konference še doma in kot taka sodelovala v osvobodilnem gibanju prek odborov OF, katerih člana sta bila. Tedaj **še nista bila člana partije**, temveč samo njena kandidata od jeseni 1942. Zmotna je tudi trditev Toneta Cerarja, ki jo je iz njegovih pisnih spominov povzel pisec prispevka, da je bil sekretar OF za Moravsko dolino. Partijski komite in nekaj kasneje tudi odbor OF (imenovan tu-

di rajonski) za to dolino smo formirali šele enkrat poleti 1943. Po ustaljeni praksi je obe organizaciji vodil sekretar komiteja, ki je za Moravsko dolino od formiranja dalje bil Renato Jerič-Ambrož. Slednji je bil nekaj mesecev pred tem zaradi v boju pridobljenih ran razrešen dolžnosti komandirja čete v Zasavskem bataljonu.

Če upoštevamo tak njun položaj in vzporedno s tem značaj in namen konference, potem lahko tudi nepoznavalec razmer ugotovi, da objektivno nista sodila med udeležence konference, razen če jima je s tem bilo izraženo priznanje. Toda v tem primeru bi iz te doline našli dosegljivega Ambroža, ki je bil eden najbolj zaslužnih domačinov v Moravski dolini, zaradi česar je kmalu po dešenski konferenci postal tudi član okrožnega komiteja KPS in odbora OF Litija. S tem ko zanikam udeležbo na konferenci, pa seveda v ničemer ne zmanjšujem njun prispevek k našemu skupnemu boju in zmagi.

Na partijski konferenci v Dešnu tudi ni bil navzoč Stane Kokalj, ki je tisti čas bodel v svoji rojstni Veliki vasi v kamniškem okrožju.

Drugič, pisec prispevka je pri navedbi navzočnosti za imeni Poldeta Eberla-Jamskega in mojega pripisal funkcijo: član okrožnega ko-

miteja KP Litija. Ta status seveda ni ustrezen statusu področja, na katerem smo delovali do dešenske konference. Tako funkcijo je pripisal tudi Stanetu Kokalju, ki sem ga prvokrat videl ob formiranju okrožnega odbora OF Litija v vasi Ušenišče v Zasavju marca 1943, katerega član je postal. Po tem dogodku smo, poleg sekretarja okrožnega komiteja KPS, oziroma odbora OF Litija Naceta Strlekarja-Jožeta, ki je to dolžnost prevzel po dešenski konferenci, v okrožnem vodstvu bili še: Renato Jerič-Ambrož, Stane Kokalj in jaz.

V zvezi z litijškim okrožjem pred konferenco moram pojasniti, da smo po smrti Lojzeta Hohkrauta 29. 5. 1942 na tem območju ostali: Polde Eberl Jamski, Vili Vresk-Urban in jaz. Pred odhodom sekretarja Pokrajinskega komiteja KPS za severno Slovenijo Sergeja Kraigherja na Štajersko nekaj dni po Hohkrautovi smrti, nas je zadolžil: »Vi trije ste odgovorni za ta teren!« Čez dan ali dva, ko je bil že na poti, je po kurirju poslal Jamskemu pismo, v katerem je podrobneje definirale naše zadolžitve: Jamskemu je naložil odgovornost za Litijo in Šmartno, prevzel je torej Hohkrautovo delo in odgovornost, Urbana je določil v Zasavje, mene pa v Morav-

sko dolino do Vač. **Kot aktivisti smo nadaljevali z delom** na območjih, kjer smo že bili prisotni in kot take nas je v tistem času obravnaval tudi Sergej Kraigher, ko nam je nalogal zadolžitve. V tem svojstvu in sestavu (Urban samo do decembra 1942, ko je bil premeščen v Revirje) smo delovali vse do dešenske konference, ne da bi doživeli kakršnekoli organizacijske spremembe. Postopoma je seveda napredovala le vsestranska organiziranost prebivalstva na odpor proti okupatorju. Torej status quo – od januarja 1942 do februarja 1943.

Enkrat v oktobru 1942 je na Moravsko prišel Dušan Kraigher-Jug. Kot funkcionar za severno Slovenijo se je to jesen in zimo v glavnem zadrževal in delal na Moravškem in Zasavju. Dokaj pogosto sva se videvala. Nekajkrat je šel tudi z menoj na sestanke odborov OF. Čeprav redkobeseden je, ko je nanese, zaskrbljeno načel pogovor o težkem položaju na Štajerskem, pri čemer ni skrival zaskrbljenosti zaradi pomanjkanja kadrov. Nikoli do dešenske konference pa ni načel vprašanja organizacijskih sprememb v tako imenovanem litijškem območju, kar je pomenilo, da mu to ni delalo težav. V tem vidim vzrok, da je pokrajinsko vodstvo z vsemi organi-

zacijskimi in kadrovskimi spremembami počakalo do konference, po kateri je uresničilo svoje sklepe.

K dejanskemu stanju na tem območju pred konferenco, ki sem ga na kratko predstavljal in v zvezi z njim odnos Juga, moram navesti še podatek, po katerem naj bi že pred konferenco, proti koncu leta 1942, postal sekretar litijškega okrožja Mitja Ribičič-Ciril. Tako je zapisal v Litijškem zborniku NOB I iz leta 1969 na strani 147, v citiranem prispevku pa je zapisal takole: »V razpravi konference sem torej poročal kot politični komisar tega odreda in kot organizacijski sekretar litijškega okrožja KPS in OF Litija«. Za podatek, o katerem govorita omenjena citata in o organiziranosti na ravni okrožja pred konferenco, sem zvedel šele po vojni, medtem ko se med njo tak status ni v ničemer potrjeval in je seveda zgodovinsko sporen. Tako kadrovsko potezo lahko ocenjujemo le kot eno izmed možnih variant v diskusijah pokrajinskega vodstva, kot dokončno pa je sprejelo tisto, ki nam je bila po konferenci vsem znana in tudi uresničena.

Ta dopolnitev naj bo dopolnilni prispevek za monografijo litijškega okrožja.

Jože Gričar-Metod

Gustav Ajdič

Junaški podvig pilota Karla Murka v aprilski vojni 1941

(nadaljevanje)

Ob zapuščanju šotora je h kapetanu Voinovu nepričakovano pristopil poročnik Panda s prošnjo, da bi se vrnil v mojo posadko. Komandir eskadrilje, ki je zaradi odločitve poročnika Pande, da bo letel s komandantom, imel nepotrebne težave, je Pando zavrnil s besedami: Šta ti ja mogu, kad se trpaš gde ne treba. Revez je morda slutil, da mu bo to zadnji polet. Letalo je bilo sestreljeno.

Med potjo od šotora do letal sva se z mojim voditeljem kapetanom Voinovim dogovorila o postopku in manevru pred in nad ciljem. Tako je bil dogovor, da se bom moral, potem ko bom opazil, da on maha s krili, preurediti z bočne spremljave in se postaviti v črto za njim ter ga spremljati na približno dvestotih metrih daleč do cilja. Ukazal mi je, da moram dobro spremljati vsak njegov gib in šele, ko bom opazil, da so z njegovega letala pričele padati bombe, sme moj opazovalec odpeti bombe na našem letalu. Ta zahteva komandirja mi ni bila po volji, saj je pomenila, da nima zaupanja v našo posadko. Kako pa sem opravil bombardiranje Grada sem vprašal? Ob koncu najinega dogovora sem predložil kapetanu Voinovu, da bi odletela do državne meje v nizkem poletu, nato pa bi se zaradi uspešnega odkrivanja cilja in varnega bombardiranja dvignila na večjo višino. Z nizkim poletom bi si tudi skrajšala čas letenja in bi morda lahko prispela na cilj še pred paro majorja Donovića. Čeprav je Voinov soglašal s predlagano višino, sva proti cilju letela na višini 1.500 m. Mejo sva dosegla s povečano hitrostjo zaradi poniranja na višini 700 m, skoraj istočasno kot para majorja Donovića, ki se je nahajal na višini 2.500 m. Kapetan Voinov je poniral proti cilju in pri približno trestotih metrih sem opazil mahanje s krili. Preuredil sem se v vrsto za njim in ko je pričel bombardirati, sem opazil, da napadava železniško postajo. Tudi moj opazovalec je odpel naše bombe in sam ne vem, v katerem trenutku sta me napadla dva nemška lovca messerschmidta, ki sta me skušala v navzkrižnem ognju sestreliti. Bil sem priča, kako je pred menoj v plamenu padalo letalo majorja Donovića. Lovca sta me spremljala kar naprej in užigala po letalu. V enem trenutku je zadetek prebil zastekljeni del pilotske kabine, ki se je popolnoma razletela, jaz pa sem z največjim naporom držal letalo v vodljivem položaju. Da bi figniral nevarno poškodbo mojega letala, sem se v strmem spuščajočem poletu oddaljeval od poprišča boja, vendar ne proti jugoslovanskemu ozemlju, temveč proti Romuniji. S to potezo sem uspel prelisičiti napadalca, ki sta misleč, da sem nevarno zadet, odnehala od nadaljnega pregona. Po nekaj minutah nena-

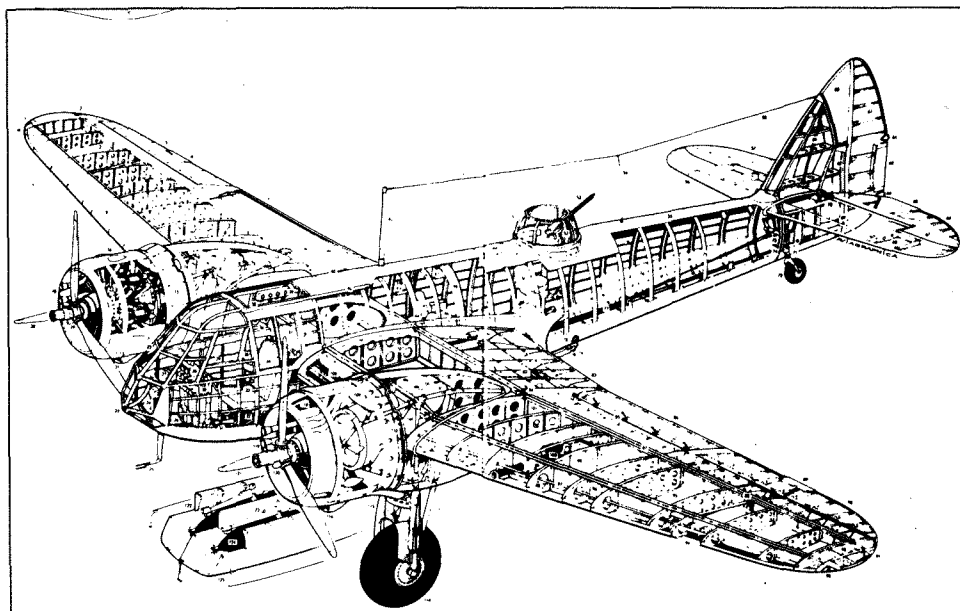
vadnega poleta, sem spremenil smer in se v blagem zavoju napotil proti naši meji. Letel sem na najmanjši možni višini, upajoč da se tako ne bom srečal s sovražnimi napadalci. Z zadnjimi močmi, vendar s kleno vztrajnostjo sem pristal na svojem letališču. Letalo je bilo vsepovsod zrešetano, na srečo pa nobeden od zadetkov ni poškodoval vitalnega dela na letalu in s tem ni onemogočil nadaljnje letenja.

Izredno močna lovska nemška obramba je pričakala naše nezaščitene bombnike in jih z lahkoto uničevala. V akcijah je bilo ta dan sestreljeno 8 letal in izgubljeno 24 naših letalcev, isti dan pa so bila poškodovana še tri letala na zemlji. Poleg drugih letalcev so bili v teh akcijah sestreljeni: oba komandanta »grup«, major Dobrosav Tešić in major Lazar Donović ter komandirja eskadrilj kap. I. kl. Vladimir Jovičić in kap. I. kl. Sergej Voinov, od slovenskih letalcev pa narednik-pilot Vladimir Ferant in podnarednik-mehanik strelec Dragoljub Černe.

Še danes, po tolikih letih, se zgrozim ob misli na katastrofo, ki je tega dne doletela našo »grupo« nad prostranimi ravninami Madžarske. Neprimerna taktika in izbira ciljev ter opravljanje nalog v majhnih skupinah ali posamezno brez spremljave odgovarjajoče lovske zaščite so dokazovali, da se vodilni niso dovolj poglobljali in studiozno pristopali k opravljanju borbenih nalog svojih enot, kar je povzročilo ogromne izgube ljudi in letalnega materiala.

Ko je pristalo samo moje letalo, ki je bilo videti kot oskubljenca ptice, zadeta z nekaj šibrami, je moštvo na letališču postalo zaskrbljeno. Videvši razbito kabino in nas, ki smo se s težavo počrnili iz vlekle iz zrešetanega letala, je postalo vsem jasno, da je bila akcija pogubna za enoto. Zaman smo čakali in se nadejali vrnitvi kakršnega od naših letal. Nihče več ni prispel do matičnega letališča, enota je bila gmotno in kadrovsko močno prizadeta.

Naše že tako težko psihološko razpoloženje je popoldne še poslabšal nepričakovani prilet devetih nemških lovskih letal Me-109, ki so posamično v strmih naletih napadala ostanke že neosposobljenih naših letal in jih nekaj popoinoma uničila. Z bližnjega letališča Aleksandrovo so se v obrambo sicer dvignili naši »Hurricani« in se spustili z njimi v boj, toda sovražnik je medtem že opravil svoje. V trajnem spominu mi je ostal boj našega lovca z dvema »Messerschmitoma«. Našemu pilotu se je posrečilo, da se je približal sovražnikovu repu letala in letalo neprenehoma obstreljeval. Pričakoval sem, da se bo vsak čas nemško letalo v plamenu zrušilo. Ostrmel sem, ko se je

Risba »slečenega« Bristol Blenheima Mk I. Največja hitrost 426 km/h, največja potovalna hitrost 370 km/h, najboljša ekonomska hitrost 265 km/h (vse na višini 4575 m = 15.000 čevljev), doseg 1480 km pri 265 km/h, vzletna pot 713 m čez ovire 15 m. Teža 5013 kp, s tovorom 5947 kp, razpon 17,17 m, dolžina 12,12 m, višina 3,89 m. Desno za pilotskim sedežem je prostor za navigatorja (bombardierja), v sredini trupa pa za radijskega operaterja/strelca. (Po AIR ENTHUSIAST/SIXTEEN, risba Pilot Press – Aviagraphics; vizirnik je seveda tudi vseh 125 pojasnil za posamezne dele letala)

že v naslednjem trenutku naše goreče letalo obrnilo na hrbet, takoj nato pa se je iz njega izločila črna točka, ki je začela padati proti zemlji. Vse se je odigralo bliskovito, da sem komaj doumel, da je drugi sovražni lovec na enak način, torej za njegovim repom, spremljal našega lovca in ga z zažigalnimi naboji zlahka spremenil v gorečo baklo. V sovražnem nabojniku (redeniku) so zanesljivo bili zažigalni naboji, v našem pa jih zagotovo ni bilo. Kdo bi vedel, zakaj jih ni bilo. Nad padajočo točko, rešenim narednikom-pilotom Matičem, se je razširila velika kalota padala. Toda dvema nemškima lovcema to ni bilo všeč, zato sta v nekaj naletih poskušala našega padajočega letalca ubiti. Na srečo je hrabri narednik, ranjen je bil v roko, le srečno pristal na zemlji.

Katastrofalne izgube naše enote so vnesle med nas nelagodno razpoloženje. Proti večeru smo se razšli molče in z bolečino v srcih. Izgubili smo dva komandanta grup, dva komandirja eskadrilj in precej dobrih letalcev in prijateljev, s katerimi smo se leta in leta družili.

Naslednji dan, bil je 8. april, nebo je bilo močno oblačno, me je okoli devete ure poklical v štab komandant polka polkovnik Diklič. Ukazal mi je, naj se podam na opazovanje terena in ciljev v mestu Zadar, ki je bilo takrat pod italijansko upravo. Načrtovan je bil namreč naš napad na letališče v Zadru, s katerega so vzletela njihova letala pri napadih na naše objekte. Nalogo bi moral opraviti z lahkim dvokrilnim letalom tipa »Bücker Jung-

mann«, ki je bilo za nizko letenje izredno primerno. Bil sem že na startu, da bi poletel, ko se je v brisanem poletu nad letališčem pojavil sovražni bombnik »Heinkel-111«, ki je spuščal bombe malega kalibra. Po preletu letališča je v strmem dviganju vletel v precej nizko oblačno gmoto, da bi kmalu zatem, izhajajoč iz oblakov na nasprotni strani, ponovno preletel letališče in ga ponovno bombardiral. Napad je ponovil nekajkrat in vedno je točno nadletel daljšo os vzletno-pristajalne steze, kar je dokazovalo, da je bil cilj napada poškodovanje vzletne steze. Med dvema naletoma sovražnega letala se mi je posrečilo poleteti na opravljene naložene naloge. Žal mi je nizka oblačnost že ob prvem višjem gorskem grebenu onemogočila nadaljnji polet, pa sem se moral z neopravljene naloge vrniti na letališče.

Ko smo letalci razpravljali o akciji nemškega bombnika, ki je prebijajoč se skozi oblake vedno točno nadletel naše letališče, si nismo mogli razložiti, kako opravlja to nalogo tako natančno. Še isti dan je bila rešena ta uganka. Naši obveščevalni organi so namreč ugotovili in kasneje tudi našli v bližnjem samostanu goniometer, s katerim so tajni nemški agenti usmerjali nemškega letalca na cilj. Vsekakor je temu botrovala nesmotnost pristojnih organov, ki so dobro vedeli, da živi v okolici Banja Luke precej nemškega prebivalstva, leti pa zagotovo niso sedeli prekrizanih rok.

(se bo nadaljevalo)

V teh dneh se spominjamo

22. maja

... leta 1939 so predstavniki nemškega tretjega rajha ter fašistične Italije v Berlinu podpisali pakt o osi Rim-Berlin in sklenili z njim skupno voditi imperialistično politiko z agresivnimi sredstvi.

... leta 1942, dan po ustrelitvi Toneta Tomšiča, so Italijani v bližini Šibenika ustrelili tudi sekretarja CK KP Hrvatske Rada Končarja.

23. maja

... leta 1942 je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih enot ukazalo koncentracijo vseh petih bataljonov Notranjskega odreda med Iško in na Gornjem Igu. Porušili naj bi kočevsko progo in ceste, ki vodijo iz Ribniške doline proti Ljubljani.

... leta 1975 je umrl kipar Boris Kalin, čigar delo je, med drugim, tudi grobnica narodnih herojev v Ljubljani.

24. maja

... leta 1941 je šef nemške okupacijske uprave za Gorenjsko Franz Kutschera ustanovil Kärntner Volksbund, v katero se je moralo včlaniti vse prebivalstvo.

... leta 1944 je Vrhovni Štab NOV in POJ s posebnim ukazom ustanovil korpusna vojaška sodišča ter sprejel odlok o disciplinski odgovornosti vojaških oseb.

25. maja

... smo za njegovega življenja slavili rojstni dan predsednika Tita in ga v spomin nanj tudi poslej slavimo kot dan mladosti.

... leta 1944 so Nemci izvedli padalski napad na Drvar, tedanji sedež Vrhovnega štaba NOV

in POJ. Namen akcije je bil zajeti Tita, uničiti vodstvo partizanske vojske in onemogočiti narodnoosvobodilno gibanje. Nemški napad se je ponesrečil in se sprevrgel v izredno hud poraz za sovražnika.

26. maja

... leta 1942 je najvišje vodstvo slovenskega narodnoosvobodilnega boja z Borisom Kidričem na čelu po večdnevem pohodu prispelo v Suho krajino, v osrčje tedanjega osvobodjenega ozemlja.

... leta 1942 so člani ljubljanskega vosa izvedli smrtno obsodbo nad dr. Erlichom, pobudnikom sodelovanja slovenskih belogardistov z okupatorji.

... leta 1945 je prišel – prvič po osvoboditvi – na obisk v Ljubljano maršal Jugoslavije Josip Broz Tito.

27. maja

... leta 1941 je bila z Mussolinijevim ukazom imenovana iz vrst slovenske reakcionarne buržoazije tako imenovana Konzulta, katere naloga je bila delovati proti Osvobodilni fronti slovenskega naroda.

28. maja

... leta 1943 v zgodnjih jutranjih urah se je s padali spustila na območje Durmitora angleška vojaška misija, namenjena k Vrhovnemu štabu NOV in POJ. Istega dne se je spustila na slovensko osvobodeno ozemlje britanska misija, namenjena k slovenskim partizanom.

... leta 1944 je brigada Srečka Kosovega, ki je sodila v sestavi 30. divizije, zavzela močno utrjeno sovražno postojanko na Štanjelu.

Janez Lušina-Mali

5

Prvi bataljon Jožeta Gregorčiča

Zasluzna, a pozabljena partizanska enota Gorenjskega odreda

20. junija 1942 so bili tudi »Ljubljanci« v zboru 1. bataljona Gorenjskega odreda, ki so ga tiste dni ustanavljali. 1. bataljon je bil najbrž ustanovljen že pred tem datumom. Okoli 50 borcev je četa na tem območju le dopolnilo: 1. četo »Jeseniško« in 2. četo »Gorenjsko«. Prvo četo je dopolnilo 28 borcev in 2. četo 17 »Ljubljancev«. Tako je 1. bataljon Gorenjskega odreda imel okoli 120 borcev. V letu 1942 je to bila močna enota. Sprva so bataljon sestavljale 1., 2. in 3. četa. Po nekaj dnevih je 3. četa postala jedro novo ustanovljenega 2. bataljona Gorenjskega odreda. Komandant bataljona je postal Albin Zemva-Izidor, politični komisar Matija Verdnik-Moti, intendant Franc Konobelj-Slovenko in zdravnik dr. Edvard Pohar. 1. četo sta vodila Ivan Vovk-Zivan in politični komisar Karel Kozar-Romi. Četa je štela 55 partizanov. 2. četo sta vodila Tone Matoh-Štepsel in komisar Marjan Sifer-Kuki. V četi je bilo 57 borcev.

Bataljon je od 20. junija do sredine oktobra 1942. deloval na območju Hrušice, Jesenic, Žirovnice in Lesc. Tu je imel razne vojaške in prehranjevalne akcije, postavljajl je zasede, delal diverzije na železniških progah in uničeval izdajalce. Premikal se je v razna taborišča in želel sovražnika zaslepiti. Poveljstvu bataljona se je posrečilo, da bataljon v poletju in jeseni 1942 ni imel takšnih žrtev in izgub kot enote na Blegošu, Jelovici, pod Kravcem itd. Ena od njegovih akcij je imela poseben pomen. Odmevala je po Gorenjski, tako kot januarja 1942 borba v Dražgošah. S 26. na 27. junij 1942 je namreč uničil železniški viadukt in cesti most v vasi Moste pri Žirovnici. Mostova sta zgorela in konstrukcija viadukta je zgrmela v strugo Završnice. Posebno so partizani prizadeli železniški promet Beljak-Jesen-

ce-Ljubljana. Promet je bil pretrgan za 20 dni. Nemci so na kraju akcije 1. julija 1942 ustrelili 29 talcev.

5. oktobra 1942 je imel bataljon akcijo v vasi Hraše pri Lesc. Priskrbiti si je hotel hrano za zimo. Povelje glavnega poveljstva slovenske partizanske vojske je tisti čas glasilo: »Pripravljajte se za zimo. Zberite čimveč živil in jih dobro poskrbite. Zgradite si zamaskirana skladišča. Ustvarite si take zaloge živil, da boste v zimski kampanji kar najmanj odvisni od vasi pod nemško kontrolo. Dobite si obleko za zimo, smuče itd. Takšna navodila je 1. bataljon Gorenjskega odreda dobil 24. septembra 1942. Zato je odšel v Hraše. Tu pa ga je pričakala vaška straža z nekaj policaji in žandarji v zasedi. Sovražnik je udaril po borcih, ki so se vračali. Padel je komandant Izidor in borec Anton Kokalj-Berti. Izguba komandanta in prihajajoča zima in podobno, vse to je pri borcih podžgalo misel na vrnitev v Dolomite. Tu di Andrej Zvan-Boris ni mogel preprečiti prošnji »Ljubljancev«, da se vrnejo v Dolomite. Verjetno je poveljstvo bataljona sporočilo to željo v poročilu, ki ga je kurir odnesel preko štaba 1. grupe glavnemu poveljstvu partizanske vojske. »Ljubljanci« so dali velik prispevek boju gorenjskih partizanov, želeli pa so, da se izpolni stara obljuba: po opravljenih nalogah se vrnete nazaj v Dolomite! Spomini borcev povedo, da so mnogi željno pričakovali novice o vrnitvi v Dolomite. Res, Cankarjev bataljon je okrog 15. oktobra 1942 zapustil področje Stola. Vsestranska ocena takšnega ravnanja bi šele pokazala, ali je bila ta vrnitev s tako važnega območja upravičena. Taktično ta ukrep ni bil dober. Že čez nekaj mesecev so Nemci s tega področja mobilizirali več Gorenjcev (letnike od 1920 do 1925).

Kamilo Brešan-Bojan

Deportacija in pobeg iz osrčja Nemčije

V nedeljo, 2. aprila, sem takoj po kosilu odšel na železniško postajo Hartsmanshof.

Čez četrt ure sem že bil tam, saj je bila le streljaj od Oeda. Pri vstopu v postajno stavbo sem na steni zagledal večji železniški zemljevid. Ljudi je bilo malo ali nič. Mirno in brez strahu sem lahko dolgo opazoval in preučeval zemljevid. Prav kmalu sem se opredelil za, po mojem najbližjo, smer poti, in sicer: Hartsmanshof – Nürnberg – München – Salzburg – Beljak (Villach) – Trbiž (Tarvisio) – Videm (Udine) – Gorica ozir. Trst. Nato sem se približal steni, na kateri je bil obešen vojni red. Potem ko sem tudi tega podrobno preučil, sem sklenil, da bi nam najbolj ustrežal vlak za Nürnberg, ki je imel odhod ob 15.00. Sodil sem namreč, da nam bo le – ta omogočil, da se še tisti večer in ponoči čimbolj oddaljimo od izhodiščnega mesta. Ker iz voznega reda nisem mogel razbrati zveze po prihodu v Nürnberg, sem stopil k okencu do prodajalke in jo vprašal, kdaj tisti vlak prispe v Nürnberg in kdaj ima le-ta zvezo naprej za München, prek Augsburga. Odgovorila mi je, da vlak do Nürnberga vozi približno uro ter da okoli 18.00 odpelje iz Nürnberga brzec proti Münchenu. Prodajalka je takoj ugotovila, da nisem Nemec. Vkljub temu sem se ji lepo zahvalil in nato mirno zapustil postajo. S hitrimi koraki se jo mahnil proti vasi, kjer me je čakal Felice, in ga obiskal tako, kakor je bilo dogovorjeno. Nedaleč od postaje sem napravil kratek postanek in si skrivoma na kosček papirja narisal ter napisal zbrane podatke, da bi o vsem, kar sem zvedel, lažje poročal Felicetu. Po približno uri hoje sem prispel do Feliceta. Le-ta me je že ves nestrpen čakal. Potem ko sem se najprej moral seznaniti z družino, pri kateri je on delal, sva jo oba ubrala proti Hartsmanshofu »na pivo« s tem, da se do večera vrneva na »svoje domove«. Že na poti semmu povedal svoje mnenje. Po njegovem bi lahko dopotovala v München že nekje med 21. in 22. uro. Ocenil sem, da je razdalja med Nürnbergom in Münchtom približno 180–200 kilometrov, za kar naj bi vlak potreboval 3, največ 4 ure. Felice se je z menoj povsem strinjal. Potem sva se kar na hitro tudi odločila, da bi bilo najbolj pametno pobegniti že čez sedem dni tj. v nedeljo 9. aprila in sicer na velikonočni dan. Na to me je spomnil g. Pickel, ki mi je tega dne pri

kosilu omenil, da bodo to nedeljo, 9. 4., za velikonočni praznik pripravili posebno slovesno kosilo, vojni navkljub. Po tem sva sklepala, da bodo Nemci praznovali veliko noč dokaj množično in kar se da slovesno ter, da bodo spoštovali tradicije tudi v vojnih razmerah. Računala sva torej na množične obiske med sorodniki, okrepljen promet ter na praznično veselo vzdušje. To naj bi nemškimi varnostnim organom otežilo organizacijo in izvedbo varnostnih ukrepov, kar bi nama šlo na roko. Najina največja skrb je tedaj bil še Dano. Njegovega naslova še nisva imela. Ob tem sva se zmenila, da takoj ko prejmeva njegov naslov, ki sva ga vsak dan pričakovala, mu bova nemudoma sporočila, da bo najin odhod iz Hartsmanshofa v vsakem primeru 9. aprila ob 15.00 ozir. iz Nürnberga ob 18.00. Hkrati sva si bila edina tudi v tem, da je za naju ta čas dokončen in nespremenljiv. Velikonočni prazniki so bili dober izgovor za obisk znancev ali sorodnikov, če bi naju policija na poti prijala, in tako edinstvena in daleč najbolj primerna priložnost za pobeg.

O vsem tem sva se pogovarjala tudi v vaški gostilni, kjer sva popila vsak po nekaj vrčev piva. Dobro se spominjam, da ga nikoli poprej nisem spil toliko, saj sem na koncu bil že kar vesel! Predno sva se ločila, prav lepo razpoložena, sva se še enkrat natančno dogovorila o srečanju čez sedem dni.

Naslednji teden je bil teden izredne živčne napetosti. Na vso moč sem se trudil, da ne bi mislil o pobegu in da bi navzven ostal čimbolj miren. Bilo je nadvse pomembno ne vzbuditi nikakršnega suma. Nato me je še posebej opozoril Felice, ki je bil po naravi precej miren in preudaren človek ter je zato tudi počasneje in popolnoma premišljeno reagiral ob vseh prilikah. Zame pa je bilo značilno, da sem na vse bliskovito in temperamentno reagiral. Danes sem prepričan, da sem v tistem tednu uspešno premagal veliko skušnjav, predvsem zahvaljujoč Felicetovim nasvetom.

Dela v hlevu in v drvarnici ni bilo preveč. Tudi vse noči, razen ene, sem dobro prespal. Izjema je bila noč, ko smo zaradi zavezniškega bombardiranja Nürnberga morali v zaklonišče. Hkrati z znakom za preplah (napad iz

zraka) smo zaslišali tudi odmev eksplozij letalskih bomb in streljanje protiletalskega topništva. Ko smo tekle prek dvorišča proti zaklonišču, sem za trenutek postal in pogledal v nebo. V smeri Nürnberga je bilo le-to močno razsvetljeno. Po njem so šarili reflektorski snopi ob nenehni spremljavi ognjemeta, ki so ga povzročale mnogoštevilne eksplozije granat in svetleči snopi granat s trasirnikom. Za oko enkrat in čudovit prizor. Za Nürnbergane pa je bil to boj za življenje ali smrt, s številnimi človeškimi žrtvami in velikimi gmotnimi izgubami, kakršnih je bilo širom po Evropi in svetu tedaj na pretek.

Vse tiste dni sem v svoji glavi večkrat obnavljal načrt za pobeg in zraven razmišljal o situacijah in okoliščinah, ki bi ga nam na potovanju utegnile spremeniti. Ob tem bi rad posebej poudaril, da nikoli nisem niti za trenutek podvomil o tem, da bi nam načrt v celoti spodletel. O tem takorekoč nisem sploh razmišljal. Predvideval sem, da bo vse skupaj šlo težje in počasneje, zlasti pri koncu naše poti. Sicer pa sta bila močno izražena odločnost in samozaupanje v dober potek bega za vse skupaj nujna. Po vsej verjetnosti sem tedaj delno računal tudi nato, da nam bo sreča naklonjena, saj v življenju mnogokrat obveljajo stari pregovori o sreči.

Omenil bi rad še to, da sta mi tako Felice kakor Dano zaupala organizacijo in vodstvo pobega, čeprav sem bil najmlajši, od Feliceta mlajši več kot deset let. Tako naj bi bilo zaradi mojega obvladovanja nemščine, kakor tudi zaradi, rekel bi, v meni prirojene nagnjenosti, da se s precejšnjo lahkoto najdem v različnih položajih. Moj čut odgovornosti, ki me je spremljal že iz otroštva, je bil tedaj še posebej poudarjen.

Po drugi strani sem se tudi ob njiju počutil varnega. Kasneje se je izkazalo, da so Felicetova leta za mene velika pomenila, saj sem se lahko oprl na njegove življenjske izkušnje. Poleg tega sta njegovo zelo resno obnašanje in njegov videz močno pomirjevalno vplivala name.

Trdim, da sva se z njim odlično dopolnjevala. Prepričan pa sem, da bi se tako počutil tudi z Danom, saj sva se vselej kot sovaščana in sorodca lepo razumela. Žal so bile možnosti, da bi se nam tudi on priključil vsak dan manjše. To me je vseskozi močno skrbelo.

Partizanski znaki in medalje 137

Še dve medalji in znak

Oktober 1985 je delavnica Silva Cankarja v Ljubljani izdelala 150 medalj za borce Gornjevipavske partizanske čete. Vse so oštevilčene. Na medalji je upodobljena partizanska kolona in za njo obris Nanosa. Gornjevipavska partizanska četa je nastala spomladi 1942, se povsem samostojno borila do ustanovitve bataljona Simona Gregorčiča, toda tudi po vključitvi v ta bataljon je še vedno ostala na svojem območju. V njej so bili sami prostovoljci in je bila – kot druge čete na območju, ki

so ga Italijani zasedli po prvi svetovni vojni – izredno pomembna pri razmahu vstaje. Četi je domicil podelila občinska skupščina Ajdovščine. Tako bo mogoče najboljše, da se borci, ki medalje še nimajo, obrnejo na občinski odbor ZZZB NOV te občine. Že leta 1983 so žene in mladina Podnanosa četi izročile zastavo, borci so prejeli listino o pripadnosti četi.

Danes vam predstavljamo še medaljo Tržaškega partizanskega pevskega zbora in znak Partizanskega pevskega zbora. Medalja

in znak sta bila izdelana v delavnici Stanislava Jeraše v Ljubljani. Znak PPZ ima tri stopnje (zlato, srebrno, bronasti) in je namenjen kot priznanje za dolgoletno pripadnost zboru. Zlato stopnjo so dobili tudi medvojni pripadniki zbora. Znaki so oštevilčeni. O medalji Tržaškega partizanskega pevskega zbora žal nisem uspel dobiti nobenih podatkov, ne kdaj je bila ustanovljena, ne komu namenjena, ne koliko je bilo izdelanih in koliko podeljenih.

Janez J. Švajncar

Spominska medalja borcev Gornjevipavske partizanske čete (visi na traku v slovenskih narodnih barvah), znak Partizanskega pevskega zbora in medalja Tržaškega pevskega zbora (z modrim trakom)

Iz naših krajev

V pismih, ki se bolj ali manj redno stekajo v naše uredništvo, večidel izpod peres borcev, so zelo pogosti izrazi »razočaranje«, »ogoljufanost«, »gnev« – nad krivici, omaloževanji, zlorabami, korupcijo in drugimi znanilci »obupnega stanja«, proti kateremu dvigajo svoj glas. Dobršen del teh zapisov sodi v kategorijo krikov v stiski. Izhajajo iz piščeve neposredne osebne prizadetosti, napisani so nemalo krat v sveti jezi, kdaj pa kdaj preveč osebno, prizadeto in v tej konkretnosti za nas druge neoprijemljivo. Vendar pa se, v tej ali oni meri zažirajo tudi v splošna, nam vsem skupna moralna in druga vprašanja našega časa. V tem smislu postaja njihova vsebina last nas vseh. Torej si jih je vredno prebrati in se nad njimi zamisliti. V ta namen poskusimo narediti povzetek dela te »korespondence«.

Kaj nas, borce, boli

Dopis s tem naslovom nam je poslala **Zora Vivot** iz Celja. Pa ni šlo za njeno samospraševanje, temveč za lastne odgovore. »Bolita nas,« je zapisala, »nespoštovanje in izigravanje zakonov oziroma predpisov, ki zadevajo področja gospodarskega in političnega življenja, saj se – v interesu tega ali onega posameznika – nemalokrat obide celo ustava, ta naš temeljni zakon. Partikularizem nudi plodno gojišče za nacionalizem, ki je roža zla našega časa. V njeni senci usihata samoupravna demokracija in enotnost naših narodov, najdragocenejši pridobitvi našega boja. Zato med borci kopni zagnanost za intenzivno družbeno politično delo. Dokaz je vedno manjša udeležba na sejah in zborih.«

Velikanske socialne razlike

Albin Vidmar iz Dutovelj (sin kiparja, star 57 let, po vsem, kar je v življenju doživel in doživel, »bolan, živčno razrvan, poln revmatizma, čakajoč na smrt«) razmišlja o tem, da je »veliko hujša od gospodarske – naša politična

kriza«, pri čemer ima v mislih predvsem velikanske socialne razlike: na eni strani imajo bogataši ogromno premoženje, na drugi pa revni ljudje životarijo iz dneva v dan. Tisti, ki so že bogati, so le še vsak dan bolj, reveži pa so vedno bolj revni. Zakaj je tako, je več kot jasno: naša davčna politika je nesposobna, a kazni za utajo davkov otročje, ugotavlja. In dalje: pri nas so ljudje, ki se vedejo kot živi bogovi in niso nikomur za nič odgovorni; nihče jih ne preganja, čeprav si lastijo celo svoj košček morja ob svojih »cesarskih dvorcih, kamor navaden zemljan nima vstopa. Imajo tudi svoje osebne stražarje, kar zelo spominja na Ameriko. Sicer pa se ni treba ozirati daleč stran. Tudi pri nas na podeželju mrgoli socialnih razlik. Otroci bogatih ljudi, deset ali dvanajstletniki, se vozijo z najnovejšimi mopedi; ko odrastejo, jim starši za devize kupijo tuje avtomobile. »Poznam ljudi,« pravi pisec, »ki niso nikoli delali v tujini, a imajo vedno dovolj deviz za nakupe, ki gredo v neslutene zneske. Taki vsakih nekaj mesecev zamenjajo avtomobil po zadnji modi. Ali pa si privoščijo večtedenske izlete v Indijo, na Kitajsko, na Havaje...«

Po drugi strani pa... »Lani sem se prijel za glavo, ko sem v časopisu prebral reportažo o očancu s Cerkljanskega, ki je med NOB na svoji žagi razžagal ves les, potreben za bolnišnico Franjo, zdaj pa prejema uborna dva milijona dinarjev pokojnine na mesec...« (Znesek z veljavnostjo za leto 1985... pripomba uredništva). Albin Vidmar pripomni: »To je sramotno in pomeni žalitev za takega človeka, zlasti v primerjavi s precej višjimi zneski oziroma vrednostmi pokojnine, ki jo iz Italije prejema jo mnogi stari ljudje na Primorskem.«

S podobnim »upravičenim ogorčenjem« se ozira na pokojnine nekdanjih rudarjev, ki dobivajo »pravo miloščino«. Z njo celo elektrike, ogrevanja in stanarine ne morejo poravnati.

»Zaskrbljujoče je,« pravi pisec, »da tistih, ki bi morali take stvari videti in jih tudi rešiti, ne boli glava... Strašno so se razpasli egoizem, neodgovornost in grabežljivost. Ponoči, ko ne morem spati (živci), premišljam, kaj vse so nam pravili med NOB razni aktivisti in funkcionarji, kako bomo vsi enaki in kako ne bo več izkoriščanja človeka po človeku. Ko se na to spomnim, res ne zaspim več do jutra...«

»Pisal sem vam,« je sklenil svoje pisanje, »nekaj mojih misli, ki pa še zdaleč niso samo moje. Napisal sem jih, ker mi ni vseeno, kaj se pri nas danes dogaja. Verjemite mi, da premi-

šlujem, kaj bo iz tega čez deset let ali petnajst let, če pojde tako naprej. Taga ne bi rad učakal...«

Naj mu ne zamerimo tega, kar je napisal, pravi ob koncu svojega precej obsežnega pisma. »Dopuščam tudi, da nimam v vsem prav. Rad bi videl, da bi to, kar sem napisal, prebral tudi kdo iz glavnega odbora ZZB. Vesel bi bil odgovora in res pametne besede...«

Ogoljufana generacija

»Izhajam iz revne zamejske kmečke družine«, nam piše mož, ki prosi, naj ga podpišemo »vaš upokojenec«. Spominja se, kako je bilo nekdanj v davnih letih pri njih doma. Pred jedjo in po njej so molili, stara mama pa je vsakokrat dodala še: »Bog nas obvaruj komunizma.« V duhu tega strahu pred boljševidom je tudi odraščal, nato pa je, ko je na delovistihih tostran jugoslovanske meje srečal komuniste, sprevidel, za kaj gre, postal sam član partije in dvainštiridesetega tudi borec NOV. Prišel je med poštenjake – in to je svoji stari materi, ki ji ni odpustil njene molitve, tudi naravnost povedal.

Po končani vojni bi bil lahko ostal v vojski ali v milici, delal v zadruzi, v občini, v tej ali oni politični organizaciji. Toda zaposlil se je v tovarni, kot delavec, ker ga je delo v proizvodnji pač veselilo. Po sedemintridesetih letih dela se je upokojil... in izračunali so mu pokojnino, vredno 47 odstotkov glede na zadnji osebni dohodek, ta pa ni bil kaj prida velik. Tovarna je namreč morala odplačevati razmehroma veliko naložbo, za katero so se bili odločili in se v njen prid vselej odpovedali različnim dobičkom in delitvam.

Vsa delovna leta se je odrekal, zdaj pa... »Zdaj nam standard iz dneva v dan pada. Zakaj ne prejemo 85-odstotne pokojnine, kot nam gre po zakonu? Vprašujem se, kdo ima pravico, da nam »krade« zaslužen denar. Pokojnina ni socialna podpora, ampak naš težko zaslužen denar. Vsak naj dobi tisto, kar si je z delom zaslužil. Kdo je razvrednotil naše minulo delo, kdo nas je tako ponižal pred mlajšo generacijo?«

In se v mislih vrne k izhodišču svojega pisanja. »Po skoraj šestdesetih letih premišljam, ali ni imela moja stara mama po svoje prav. Pri nas zdaj dobro živijo samo tisti, ki so na vodilnih mestih in imajo visoke dohodke. Oni so pojedli in popili milijarde reprezentančnega sklada in zapravili denar, ki smo ga delavci ustvarjali vseh dolgih štirideset let. Pa se zdaj obnašajo kot nekakšni »grofje«, mi drugi, »tlačani«, pa včasih nimamo niti za kruh...«

Takole konča svoje pismo »naš upokojenec«. »Ne mislite, da sem proti naši državi. Ne, tovariši! Mi borci smo še vedno isti, kot smo bili. Rad bi samo opozoril, da popravite, kar je še popraviti mogoče, da ne bo prepozno.«

Ogrožanje zakonitih pravic

»Globoko prizadet sem, kadar razmišljam o tiraniji naših pravnih in upravnih organov,« se izpoveduje **Vlado Štukelj** iz Semiča in omenja pri tem svojo »bolečino«: sodni odlok o nasilni izselitvi iz njegove lastne stanovanjske hiše, ki zdaj prazna propada. Njegovo zatekanje po pomoči na razne družbenopolitične institucije je ostalo brezuspešno. Sam pri sebi je prišel do spoznanja o »naklepnem ogrožanju človekovih zakonitih pravic« s strani naših pravnih in upravnih organov. »In kaj naj storim kot prvoborec-invalid v takšnih okoliščinah?« se sprašuje. Edini izhod najde v upanju, da se lahko potoži borčevskim institucijam na republiški ravni, čeprav meni, da sta tako republiški odbor kot komite za borce premalo povezana z borčevsko bazo na »terenu«, kjer prihaja marsikdaj do »prave diskriminacije do borcev, zlasti kar zadeva reševanje zakonitih pravic«. (Dobesedno: »Odvetniki si s sodniki prilaščajo monopol pri manipulaciji s človekovo osebnostjo.«) Pri tem pa se s trpkim priokusom spominja gesel političnih komisarjev, ki so jih, mlade borce, navduševali z besedami: »Ko bomo izbojevali svobodo, ne bo več ne odvetniških oderuhov ne krivičnih sodnikov...«

Pri sedemdesetih so ga, prvoborca, invalida, pregnali iz lastne hiše. Ne more verjeti, da je nekemu v naši družbi mogoče do te mere ogroziti zakonite pravice.

Govorimo eno, delamo drugo

Ivan Mezgec iz Postojne: »V poročilu predsednika naše mestne organizacije ZB berem: ... Stabilnost naših družbenih razmer se slabi, predvsem zaradi naše nedoslednosti pri izvajanju zakonov, samoupravnih sporazumov in dogovorov. Govorimo eno, delamo drugo. Preveč fraz brez dejanj negativno vpliva na naš položaj...«

Vse to si skuša, ko premišljuje o konkretizaciji doslednosti in odgovornosti, ogledati pod drobnogledom. Kje so skrite rezerve? Pri ukinjanju popustov na železnici za nižje sloje delovnih ljudi (dijake, delavce, upokojenke) zanesljivo ne. Precej več jih je, teh »skritih« rezerv, v nekaterih delovnih organizacijah pa v upravnih in družbenopolitičnih organizaci-

jah, katerih vodilni ljudje se prevažajo z dragimi službenimi avtomobili, frazarijo in so – farizeji, ki eno govorijo in drugo delajo. Tudi in predvsem v takem ravnanju tiči problem naše stabilizacije.

Bonitete

(kakor nekoč ob tabornem ognju)

»Bilo je avgusta leta 1945«, se spominja **Edi Sitar-Majd** iz Maribora. »Vodil sem tričlansko delegacijo jeseniške železarnice, ki se je želela osebno pogovoriti s Francem Leskoškom-Luko, ministrom za industrijo in rudarstvo. Šlo je za to, da bi nam k plači zaradi neznosne vročine pri našem delu primaknili kak dinar. Luka na tako vprašanje ni bil pripravljen, zato je odgovor zavlačeval, a je naposled salomonsko izjavil: »Sem za to, da se vam poleti zaradi vročine kaj primakne, toda pozimi vam bo treba nekaj odbiti in isto dodati gradbincem zaradi mraza«. Nastala je dolga tišina...«

Pisec razmišlja o vseh vrst bonitetah (za železničarje, rudarje, živilce, tekstilce) ter o morebitni smotrnosti njihove ukinitve, čeprav so nekatere v veljavi že več desetletij. Zaradi bonitet namreč tu pa tam prihaja do spekulacij, zoper katere se nam je boriti. »Najbrž bi bilo res umestno,« sodi, »da bi vse te bonitete odpravili in jih nadomestili z ustreznim zvišanjem plač.«

Zakonito nasilje

... je tema, ki razburja **Mihaela Slivarja** iz Titovega Velenja. Z veliko mero gneva piše o »nenadomestljivih kraljih na Betajnovi, ki smo jih zredili po vojni« in so »že v kali preparirali in programirali tudi večino mladih.« Te hude besede zapisuje v imenu rudarja I. G. in gradbenega delavca B. M., ki sta si – oba upokojena – zaradi prenizkih pokojnin sama skrajšala muke in ponižanja ter raje prekinila to trpko življenje, kot da bi se pritoževala »ustoličenim in brezobzirnim veličinam.«

Ali pa: »Kako zvesto Sis preko sodišč izvaja zakonito nasilje nad nezaščitenim malim človekom, če ne plača stanarine, ker nima dovolj sredstev. Tu ni olajševalnih okoliščin! Tu je samo mogočni zakon!«

Tudi pisec sam je eden izmed »zakonito preganjanih«. Naganjajo ga iz stanovanja, v katerem prebiva že prek 30 let. Ni mu dano uživati sadov minulega dela.

Vse to je rezultat odnosov, ki bi jih morala ZK spreminjati, a jih ne spreminja. In celo dopušča, da sodišča izrekajo takšne sodbe nad malim človekom v imenu ljudstva. Mihael Slivar se sprašuje, ali ne bi kazalo namesto te očitne neresnice uporabljati kakšno drugo frazo, ki bi bolj neposredno izražala pravo stanje v naši družbi.

Zdravil ne sme primanjkovati

»Neki visok komandant samoupravljanja,« pol v šali pol zares ugotavlja pisec pisma iz Ilirske Bistrice (podpisa žal ne znamo dešifrirati), »je nedolgo tega na neki seji poudarjal, da zdravil ne sme pod nobenih pogojev primanjkovati, saj so devizna in dinarska sredstva zanje zagotovljena...«

To pa so samo prazne besede.

Alupenta, ki ga za Jugoslavijo proizvaja tovarna farmacevtskih proizvodov Zdravljve v Leskovcu v sodelovanju s C. H. Boehringer u. Sohn iz Ingelheima na Renu, denimo, ni in ni. Zdravniki sicer avtomatično pišejo recepte, ki pa so vzorci brez vrednosti. Pač spet eden izmed naših predsodkov! Kdor to zdravilo potrebuje, mora ponj čez mejo, kjer doživlja ponižujočo menjavo našega izmučenega dinarja.

»Mnogo bolje bi bilo, ko bi odgovorni komandanti samoupravljanja manj govorili in bolj učinkovito delali – pa bi mi, poslušalci, zanesljivo vedeli temu, kar povejo,« sodi kritik teh mnogih neplodnih besed, s katerimi ni mogoče zdraviti bolezni in ne odpravljati anomalij, malomarnosti, neodgovornosti, vseh vrst, spekulatorstva in drugih počenj samoupravnih odnosov v družbi. »Mnogo bolje bi bilo tudi, ko bi sprejemali manj raznih določil, zato pa bi tistih nekaj točno, temeljito in dosledno izvajali.

Zaupanje v mlade

»Borci, ki smo šli v boj za lepše življenje vseh ljudi, ne iz stremušta ali zavoljo osebne koristi,« piše **Jože Kozorog** iz Tolmina, »zapamto naši mladini, da nas bo popeljala iz sedanjega stanja. Tudi sami smo bili mladi, ko smo se bojeval in zmagali. Zato pozdravljam današnjo mladino in ji želim veliko revolucionarnega duha, energije, strpnosti in bratstva.«

Povzetki iz pisem seveda ne morejo podati popolne slike vsega, kar je vsebina teh mnogih zapisovanj, kot tudi zapisovanja sama niso celovita podoba razpoloženja in razmišljanj v borčevskih vrstah. Zagotovo pa so snov za premislek – in prav s tem namenom smo jih tudi povzeli v tem našem bolj ali manj strnjem zarisu »iz prispele pošte.«

Odgovorni urednik

založba borec
ljubljana
miklošičeva 28

NOVO PRI ZALOŽBI BOREC...

Vida Tom – Lasič

Kliče vir, vir, vir...

Kliče vir, vir, vir...

Kliče vir, vir, vir...

Kliče vir, vir, vir...

Kliče vir, vir, vir...

Vida Lasičeva je že pred časom izdala knjigo o partizanskih delavnicah, dokumentirano pričevanje o delu radijskih tehnikov na osvobojenem ozemlju. Tudi delo »Kliče vir, vir, vir...« je obujanje spominov na čas, preživet v partizanih, vendar so njeni zapisi tokrat bolj osebni: spominja se predvsem zadnje polovice leta 1944, pa vse do osvoboditve v maju 1945. Takrat je morala avtorica za vsako ceno vzpostaviti radijsko zvezo med Ljubljano in osvobojenim ozemljem, pa so jo gestapovci odkrili in zaprli. Morala je na zaslišanje, a se je okupatorjem ob koncu le preveč mudilo in se je vse srečno izteklo: v zadnjem dnevu okupacije je poskrbela za ljubljansko radijsko postajo in pripravila tudi prvo oddajo: »Govori Radio svobodna Ljubljana!« Spomini so pisani zanimivo in prizadeto, prepleteni so z osebnimi občutji in z vračanjem v preteklost, tudi v otroška leta. Iskreno in občuteno pričevanje bo našlo vrsto bralcev in je lep prispevek h književnosti o osvobodilnem boju.

NAROČILNICA TV-15

Po povzetju naročam knjigo Vide Tom-Lasič KLIČE VIR, VIR, VIR...

Priimek in ime _____

Naslov: _____

Poštna številka in pošta: _____

Znesek 2.500 din bom poravnal(a) ob prejemu knjige.

Datum: _____

Podpis: _____

Naročilnico pošljite na naslov: Založba Borec, Miklošičeva 28/I, Ljubljana

Književniki, udeleženci NOB

Ivan Jan-Srečko

Ob 65-letnici rojstva

Slovenski pisatelj in zgodovinar NOB Ivan Jan-Srečko je po rodu Gorenjec: rodil se je 25. maja 1921 v Rečici pri Bledu. Po končani osnovni šoli je moral ostati pri očetu v delavnici, kjer se je izučil za kovača. Oče in brat Jože, ki se je šolal v Ljubljani na srednji tehniški šoli, sta postala komunisti. Oče je deloval kot predsednik obrtnikov v Radovljici. Družino so obiskovali revolucionarji Tone Čufar, Marija Žumer, Franjo Fedrle, Vencelj Perko in drugi. Zaradi vse manjšega zaslužka se je osemnajstletni Ivan zaposlil leta 1939 v jeseniški železarni. Tam je prišel v stik z revolucionarji Janezom Mlakarjem, Poldetom Stražisarjem, Matijo Verdnikom-Motijem, Štajcijem, Tomažem in drugimi. Ob okupaciji je nadaljeval ilegalno delo, in sicer vse do odhoda v partizane na Pokljuko februarja 1943. Sredi junija ga je Vinko Hafner, tedaj član PK KPS za Gorenjsko, sprejel v KP. Imenovan je bil najprej za rajonskega sekretarja v Kranjski gori in kmalu nato za mladinskega sekretarja v Radovljici, kjer je postal tudi član okrožnega komiteja SKOJ. Pozneje je bil imenovan za vršilca

dolžnosti sekretarja Gorenjskega odreda. Bil je sekretar v drugem bataljonu in v novem Kokrškem odredu – od srede oktobra

1944 pomočnik političnega komisarja prvega bataljona, ki se je združeval povsod pod Stolom. Na Gorenjskem je Ivan Jan okusil vse značilnosti partizanskega vojskovanja: ostre gorenjske zime, neusmiljene hajke. Ivan Jan je bil sicer kovač, toda v njem je živelo veliko hrepenenje po znanju, izobrazbi in kulturi. V njegovem partizanskem nahrbtniku so bile vedno tudi knjige. Na skrivaj je začel pesniti, tako je nastala pesem »Srca mi struna več ne da miru«.

Konec vojne je dočakal na Koroškem, kjer se je bojeval vse do 15. maja 1945. Potem je s težkim srcem zapustil Koroško in s 14. udarno divizijo odšel v Vojvodino, od koder je bil

septembra 1945 premeščen v Beograd. V jugoslovanski ljudski armadi je služil deset let. Šolal se je v oficirski šoli v Sarajevu, ki mu je dala veliko vojaškega znanja. To mu je pomagalo pri preučevanju narodnoosvobodilnega boja. Leta 1955 je odšel iz armade in se zaposlil pri Radiu Ljubljana kot urednik oddaje Še pomnite, tovariši, ki jo je vodil celih osemnajst let. Takrat je začel tudi pisati. Kmalu po prihodu iz vojske je izšla njegova knjiga »Med gorenjskimi partizani«. Čutil je potrebo, da ljudem nekaj pove o boju Gorenjcev proti nacizmu. Začel je preučevati gradivo o posebnostih NOB na Gorenjskem, o katerih dotlej še ni bilo veliko napisanega.

Prvim partizanskim spominom so sledile knjige: Držgoše (1961), Dražgoška bitka (1971), Cankarjev bataljon in dražgoška bitka (1975), Kronika Kokrškega odreda (v treh delih 1980), brošure: Dražgoše in dražgoška bitka (1979–1982), Junaki v obroču (1982), Okrogelska jama (1982) in Udin boršt (1982) ter leposlovna dela: Izpolnjena beseda (črtice, 1961), Skozi zasede (črtice in novele, 1963), Mrtvi ne lažejo (povesti, 1969 in dopolnjen ponatis, 1984). S svojimi prispevki je sodeloval v jeseniškem zborniku Jeklo in ljudje (1975, 1980, 1985), v zborniku Boj pod Triglavom (čigar urednik je bil – 1966) v kranjskem Zborniku (1985), v Prešernovem

koledarju (1986). Za obsežno kroniko Kokrškega odreda je prejel najvišje priznanje Zveze združenih borcev NOV Jugoslavije »4. julij«. Ocenili so jo kot prvorazredno zgodovinsko raziskavo o narodnoosvobodilni vojni in socialistični revoluciji na območju Gorenjske. V pripravi ima seveda nove knjige: O Cankarjevem bataljonu in dražgoški bitki, o protirevoluciji na Gorenjskem ter kroniko Gorenjskega odreda.

skega odreda.

O priljubljenosti Janove proze pri bralcih govori ponatis njegove knjige »Mrtvi ne lažejo«, ki jo je ocenila profesorica Nada Gaboročičeva. Po njeni sodbi je Jan pri pisanju iskal svojo lastno pot, svoj lastni odnos do dogajanj. Avtor z naravnost neodoljivo človeško in pisateljsko zagnanostjo sledi človekovim potem, nagibom, strastem, ki pripeljejo do roba, kjer je človeka mogoče dokonč-

no opredeliti in preveriti. Do globin prevzame bralca usoda mladega revolucionarja in partizana Aleša, ki vodi neenak boj z grozljivo igro gestapovskega častnika. Očitno je, da je pisatelja zanimal predvsem Alešev notranji obraz, njegov značaj. V ospredju Janove knjige je torej zvestoba sebi in vrednotam, za katere je vredno vztrajati v uporu in zanje žrtvovati tudi življenje.

Dušan Mevlja

Še dve knjigi založbe Kmečki glas

Marjan Tomšič: Šavrinke

V tej knjigi so nanizane zgodbe iz Istre in knjiga se uvršča v vrsto Tomšičevih knjig, ki so izšle že prej. Avtor, slavist (rojen leta 1939) je poučeval in poučuje v raznih primorskih krajih, iz katerih zajema snov za svoja dela. Šavrinke so dobile prvo nagrado na natečaju Kmečkega glasu leta 1985 in jih je založba izdala zdaj v lepo opremljeni knjigi. Zgodbe so res na taki višini, da jih je prijetno brati. Tomšičev stil pisanja imenujejo »magični realizem«, vezan za istrske izročila »bele in črne magije«, kakor avtor v kratki spremni besedi pove tudi sam, ko reče: »Mislim, da je rdeča nit mojega pisateljevanja magija.« Magiji dogodkov in istrskih ljudi in živali in narave, opisanih v vsakdanjih in vendar pomenljivih dogodkih, prispeva svoje tudi Tomšičeva govorica, polna narečnih, skrivnostnih besed, ko bi bile brez tolmačenja (brez slovarčka) na koncu knjige bolj težko berljive. Knjiga rešuje od poza-

be arhaično vzdušje istrske pokrajine in ljudi, kamor sta industrija, televizija itd. bolj počasi vdiral, opisuje Naravo (z veliko začetnico, kakor je to napisal avtor sam) in prepričljivo opisuje stvari, ki bi jih dandanes le še redko našli v kakšni slovenski pokrajini.

Ladislav Lesar: Lesene harfe

Tudi to knjigo je založba izdala v lepi opremi, ki jo je prispevala Lili Lesar. Avtor Ladislav Lesar (rojen leta 1939; kot kovinar in akviziter se je samorastniško šolal na Pedagoški akademiji v Ljubljani in je zdaj novinar pri Nedeljskem dnevniku) je več publicist, ki že več let objavlja prozo, pesmi in članke (in je leta 1982 prejel nagrado sklada Toneta Tomšiča).

Tudi knjiga Lesene harfe so – tako kot Tomšičeve Šavrinke – ključ po ohranitvi vse bolj pozabljenega narodnega blaga na Slovenskem. V Lesarjevi knjigi so to slovenski kozolci, stavbe, ki so z nara- vno vred zapisane umiranju.

Stanko Vuk: Ljubezenska pisma

Ljubezen premaguje temne ječe

»Ko sem lani – s privoljenjem Vukovih sester – omogočil Fulviu Tomizzi pregled nad celotno Vukovo korespondenco (uredništvo Založništva tržaškega tiska, ga je namreč povabilo, naj napiše spremno besedo k izboru »Scrittur e d'amore«), je bil ob Vukovi usodi tako razgret, da je poleg naročene spremne besede napisal še roman Gli sposi di via Rossetti. Tragedia in una minoranza, ki je pravkar izšel v Milanu pri založbi Mondadori in bil predstavljen tudi v krogu pariških nastopov »Trouver Trieste«. Tomizza je z njim prehitel vesoljno slovensko pisateljsko srečanje, ki že pred dobrimi petindvajsetimi leti ponujenega gradiva, dražljivega za umetniško oblikovanje, ni znala (zmogla, hotela) izkoristiti. Zato smo Tomizzi lahko samo hvaležni za njegovo pogumno dejanje, ki bo morda razburkalo tržaške tihe, deloma zastrupljene vode, zatrdno pa bo v šir in dalj po Italiji in daleč prek njenih meja poneslo glas o Slovencih v Italiji, zagotovo učinkoviteje kot kulturno-politične manifestacije, peticije, deputacije, spomenice ipd...«

Tako je zapisal o pisemih slovenskega rojaka Stanka Vuka, pesnika in pisatelja, rojenega v Mirnu pri Gorici, (ki je bil na znanem drugem tržaškem procesu leta 1940 obsojen pred fašističnim sodiščem na 15 let ječe zaradi prevratniškega delovanja), dr. Milko Matičetov. Komaj mladoporočen, je bil Vuk zaprt in v ječah, ki so sledile, je nastal ciklus njegovih štirinastih pisem ženi – Danici Tomažič, sestrji tržaškega revolucionarja Pinka Tomažiča. (Tudi ona je bila štiri mesece po poroki dvakrat zapored aretirana in nato internirana; padla je kmalu za svojim možem v letu 1944. Stanka Vuka so namreč likvidirali 10. marca 1944, komaj mesec po izpustitvi. Umorjen je bil v nejasnih okoliščinah.)

Izbor iz njegovih pisem ženi je izšel pri Založništvu tržaškega tiska s spremno besedo Milana Košute.

Za »pokušino« smo izbrali pismo, ki ga je Stanko Vuk napisal 19. maja 1941.

Predraga Dani!

Glej, zaradi nepredvidene zamude, ti lahko šele danes pišem obljubljeno pismo in odgovorim na tvoja. To je, kot že veš, zadnje izmed »strahotno odkritih«, na katera mimogrede povedano, vsaj doslej še nisem dobil nobenega odgovora.

Pišes mi, da si mi poslala dve pismi, ki si jih prejela od Pina. Nisem jih dobil in skoraj sem bil zadovoljen, ker ne bi rad, da bi se v mojih čutil kak vpliv.

In tako po tem uvodu prehajam takoj k jedru vprašanja. Pišes mi, če se naj znova

lotiš opuščene študija in naj ti svetujem. Čeprav stavek ni v celoti jasan – kateri študij – si predstavljam, da hočeš reči, da bi se rada lotila študija za izpite, kakaj dobro se spominjam, da je bila to moralna obveznost, ki si si jo sama naložila, in je bila dolga do same sebe, zaradi katerega si pogosto trpela. Zdaj, če si pod študijem, ki se ga hočeš spet lotiti, misliš to, ti brž odgovorim, Ninek moj mali in dragi, da je stvar nesmiselna. Nesmiselna je zato, ker pomeni zgubo časa, ki bi ga lahko porabila mnogo boljše. Poskusil ti bom

vse razložiti. Poznam tvoje manjvrednostni kompleks, ki je zvezan s tem vprašanjem. Ampak je kompleks, ki bi ga bila morala zdaj že premagati, Ninek moj mali in dragi, ko ti mirno zagotavljam, ne da bi ti laskal, da glede kulture nimaš nič zavidi diplomiranki, mi lahko verjameš in se pomiriš. Tu je še drugo vprašanje, in sicer, da je med pripravo za izpite treba vzeti v roke določene knjige – na splošno zelo revne vsebine – in porabiti strašno dosti časa, da se naučiš na pamet navedenosti brez vsake vrednosti. Skrat-

ka – vsaj zame – čista zguba časa in brez vsakega pomena.

Nasprotno pa bi ti toplo priporočal, da študiraš zase, samo zase. In tu, Ninek moj, bom napravil najprej kratek uvod in potem ti bom dal kak nasvet.

Skratka, popolna megla.

Zdaj pri vas, – s tabo vred – nisem nikoli slišal rabiti in tem manj, da bi skušale poglabljati besede kot »plemenitost srca«, »usmiljenost«, »dobrota«, »poduhovljenost«, »odpoved«, »žrtev« in podobne, ki so same s svojo

Stanko in Dani – novoporočenca

svetega Pavla«, ki jih boš našla na koncu Biblije. Prebral sem jih spet tu v ječi in spoznal, da so mojstrovina in užitek. Seveda ne smeš samo brati, ampak zraven tudi veliko premišljevali. Morda na dan ne bi smela prebrati več kot eno straničko.

Skratka, morala bi se naučiti premišljati, gojiti svoj notranji svet, določati sama zase hierarhijo moralnih vrednot, živeti duhovno od sebe in iz sebe same, ne se utapljati v tem, kar pišejo drugi, ampak reševati to, kar je v tebi tvoje, resnično samo tvoje, ustvarjati si svoj lastni močni notranji duhovni svet. In to boš dosegla samo z neprestanim premišljevanjem o moralnih vrednotah, ki sem ti jih nakazal, to je od plemenitosti duha in srca, o dobroti, o usmiljenju, o ljubezni, o odpovedi in posebej o žrtvi, ki je kvas duhovnega sveta.

Za podlago temu svojemu delu se za zdaj loti uvoda v filozofijo ali »Pisem sv. Pavla«. Ampak bolj kot brati, premišljuj, veliko premišljuj. In sadove tega premišljanja zapisuj v zvezčič zase, samo zase, in če se ti bo udeležilo, kakšno straničko zame.

Kakor vidiš, sem ti za zdaj načrtal samo prvo stopnico, začetek, izhodišče.

Če boš potlej hotela in kolikor mi bo mogoče, ti bom pomagal prehoditi vse stopnice – in ti boš pomagala meni!

Za danes samo toliko. Razume se samo ob sebi, da boš medtem brala tudi druge dobre knjige, ki jih boš o priložnosti našla, in da ne boš opustila zanimanja za druge probleme, ki so ti pri srcu.

Poljubljaj ti ročice

tvoj Stanko

Alojz Černivec

»Le čemu premije?«

Spomladansko sprenevedavo vreme ne pozna milosti. Sivina in luže, prazna polja, negotovost in vznemirjenje. Traktorji počivajo, počiva tudi živina, vse je ohromelo, iz neba pa meži, meži... Dvorišče, nikakršnih smeti nikjer, pod veliko lopo skrbno shranjeni kmetijski stroji, traktor sameva na planem, v hlevu, svetlem, velikem, kot laboratorij čistem zadovoljno prežvekuje živina. Več kot štirideset glav.

Onstran lope in velikega senika stoji nova hiša.

Iz mlekarne se prikaže postava. Gospodinja na Černivčevem, Julka, se ukvarja z mlekom. Na steni se svetlika molzni aparat. Kaj kmalu se izza ogla prikaže čokat možakar, dobrodušnega videza. Nekoliko nezaupljiv pogled izpod klobuka, ki ga besede kaj hitro odpravijo. Gospodar Alojz me potegne v hlev, med bogastvo frizijk in simentalk.

Vse na Černivčevi domačiji v Preserju pri Domžalah kaže na dobrega gospodarja, marljivost se brati z redom.

Sin, mesar, fant, ki še ni dopolnil dvajset let, bo prevzel za očetom, dekletce bo moralo najprej izostriti um v šolskih klopih, obadva pa pomagata materi in očetu.

Lani so jim pripeljali v goste obisk iz Sovjetske zveze, delegacijo CK. Da bi se seznanili z uspehi njihovega kooperanta.

»Koliko ljudi imate zaposlenih?« so pobarali Alojza.

»Kar nas je v družini,« je odvrnil gospodar.

Sovjetskim gostom ni šlo v glavo, da je to sploh mogoče na takšni kmetiji.

Bila sta v službi, obadva Černivčeva. Lahko bi tudi prodala domovje, njive, pašnike, pa se jima je zemlja zasmilila. Raje sta pustila varno zatišje službe in se vrnila na zemljo.

Pred dobrimi desetimi leti sta pozidala mogočen hlev, nekaj tudi s posojilom. Nakupila vse potrebne stroje, spravila pod streho hlev in naposled je bilo vse nared. Devet hektarov lastne zemlje in sposojenih pet je čakalo pridne roke.

»Nič nam ne manjka«, počasi drobi Alojz. »Človek mora veliko delati, a ni težko, če delaš z ljubeznijo, jezi jo pa ljudi papirnate burke.

Zakaj so pravzaprav potrebni ti regresni za mleko, pa za živino pri odkupnih cenah?«

Alojz Černivec: »Kdaj bo do nas prodrla zavest, da bi lahko od kmetijstva vsi skupaj bolje živeli, če bi ga le znali temeljito organizirati, ne pa da vsak išče od njega le korist – tudi tisti, ki zanj ničesar ne naredi?«

»Če bi nam dali vse v enem kosu, bi bilo zanesljivo treba manj papirja,« odločno podpre moža Julka.

Neskladja med cenami. Reprodukcijski material, zaščitna sredstva in umetna gnojila se dražijo, cene živine ne dohajajo tega divjanja. Stoka kmet, stoka zadruga. Kamorkoli se obrneš te zasipavajo s trditvami, da se nič ne splača delati... kmet pa mora delati. Alojz počasi, preudarno, med premolki, tresse že zdavnaj znane resnice.

Dvesto litrov mleka na dan – in še kakšen liter več – se pretoči skozi cevi v hladilno posodo v majhni mlekarini.

»Dandanes plačaš za liter mleka toliko kot za mineralno vodo,« plane iz Julke.

Zakaj uvažamo meso, mleko, menda smo tudi kislo zelje? Saj res, čemu?

Julki se zdi, da smo probleme kmetijstva vse preveč dolgo odpravljali z levo roko. Ljudje so pobegnili, dežela se je industrializirala, na kmeta so pozabili.

Res je tudi, zatrjuje Alojz, da se stvari popravljajo, da pa morajo kmetje vendarle večkrat poiskati kakšen dodatni vir zaslužka, če nočejo, da bi jih posojila preveč bremenila, da bi jih obrestne mere stisnile za vrat.

»Rad bi obnovil hleve, vendar to stane. Prosta reja, kjer živina ni privezana, je bolj učinkovita, žival je

Julka Černivec: »Seveda je res, da kmet še kar dobro živi, če hoče, videti pa je, da se nekateri še kar naprej bojijo, da bi pretirano obogateli. Čemu ne pokažemo s prstom na tiste, ki malo delajo, pa vendarle dobro živijo?«

sproščena, mleka je več, vse skupaj je bolj gospodarno. Tudi v novogradnjo bi se

Na Černivčevem: desno stanovanjska hiša, v sredini senik s hlevom in lopo, levo lopa s strojnimi parkom, za lopo pa stara hiša in majhna zbiralnica mleka.

spustila z Julko, če bi le bili boljši pogoji. Navsezadnje bi človek dokupil še kakšen

hektar zemlje, če ne bi zakon tega onemogočal. Bržkone bi imeli več hrane, če bi kmet lahko gospodaril na več kot desetih hektarih svoje zemlje.

Zapleti okoli cen kratijo spanec Černivčevim, a zdi se, da bo tega zdaj zdaj konec: cene se bodo podrejele zakonu ponudbe in povpraševanja.

Černivčeva sta bila deležna več pohval za svoje delo, za ure, ki jih prebijeta na polju, v hlevu... Pred leti je njuna krava dobila na živinorejski razstavi na Igu pomembno priznanje: uvrstila se je na drugo mesto. To ne pride čez noč, veliko je treba vložiti in – dela ni moč prelagati. Živali zahtevajo svoje.

Z Alojzem ni bilo moč klepetati še naprej – klicalo ga je delo. Z Julko sva ostala sama.

»Priden je kot čebela,« je dejala, brž ko je izginil, ves plečat in pokončen, skozi vrata. Priden in iznajdljiv: če je mogoče, stroje popravi kar sam. Tudi otroci tekmujejo z očetom. Na kmetiji morajo ljudje kar največ postoriti sami, sicer je cena za kilogram prodanega goveda preskromna.

Rada bi odšla v zdravilišče, leta pritiskajo, bolezen se zažre v človeka, moč izginja, a kaj, ko ni časa.

Govoriva o zdravilišču, a se kaj hitro vrneva na obrestne mere, na nesorazmerja med cenami, na vse tisto, kar bi bilo treba najprej popraviti. In sva spet na začetku. Ta-

krat se zdi prav, da človek odide.

Milenko Strašek

Vabila

Zveza združenj borcev NOV in ostale družbenopolitične organizacije občine Nova Gorica vabijo na komemorativne svečanosti, ki bodo ob 42-letnici tragičnih dogodkov pri Peternele v Goriških Brdih v nedeljo, 25. maja 1986 ob 16. uri.

Istega dne ob 14. uri bo komemoracija tudi v Cerovem.

Odbor skupnosti borcev I. Slovenske artilerijske brigade vabi vse borce brigade na slovesno odprtje spominskega znamenja ustanovitve topniškega divizion 15. divizije, ki bo v soboto, 31. maja 1986, ob 15. uri, v Žabji vasi pri Novem mestu.

Spominsko znamenje postavlja Krajevna skupnost Žabja vas na kraju, kjer je bil divizion ustanovljen v jeseni 1943. leta. Slovesno odprtje bomo združili s tovariškim srečanjem borcev-topničarjev. Odbor skupnosti I. SAB

Planinski društvo Idrija in Partizanski kurirji vabijo k odkritju spominske plošče Partizanski kurirski karavli P-4 na Planinski koči na Javorniku nad Črnim vrhom, dne 8. 6. 1986 ob 12. uri. Tovariško vabljeni!

»Krajevno združenje ZB NOV Žabče pri Tolminu vabi borce, aktiviste NOV in druge občane k odkritju spomenika padlim borcem NOV in žrtvam fašizma. Odkritje bo v nedeljo, dne 25. maja 1986, ob 16. uri v Žabčah.«

Predsednik Skok Franc

Vse borce in borke Gornjevipske partizanske čete vabimo na zbor, ki bo v soboto, 31. maja 1986 ob 11. uri v Domu JLA v Ajdovščini. Na zboru bodo borcem podeljene spominske medalje Gornjevipske partizanske čete.

Odbor skupnosti borcev Gornjevipske partizanske čete Ajdovščina

Vabimo na zdaj že tradicionalni Pohod po poti prenosa ranjenec s Primorske na Gorenjsko in Notranjsko.

Pohodniki se zberejo 30. maja dopoldne v Cerknem ob spominski plošči, kjer bo kratka slovesnost, na kateri bo govoril narodni heroj Rudolf Hribnik-Svarun. Prvega dne bodo prispeli pohodniki na Vojsko, kje bodo prespali, nadaljevali pot naslednjega dne prek Trnovskega gozda do Otlice in Predmeje, tretjega dne pa bodo potovali z avtobusom. Pohod se bo končal v Starem trgu ozirom Cerknici.

Odbor skupnosti borcev 31. divizije NOV

Dne 24. maja ob 10. uri bo v domu JLA v Ajdovščini zbor Skupnosti borcev-delegatov 30. divizije 9. korpusa NOVJ. Vabljeni so tudi ostali borci in borke, da se udeležijo tega zbora in sodelujejo v njegovem delu. Odbor skupnosti borcev 30. divizije

Vse člane skupnosti slovenskih borcev v NOV Makedonije, Grčije in Albanije vabimo na tretje tovariško srečanje, ki bo ob dnevu mladosti v soboto, 24. maja 1986 ob 11. uri v Počitniškem domu upokojencev Slovenije v Izoli, Ulica Pinka Tomažiča 10. Na srečanje so vabljeni tudi svojci padlih in po vojni umrlih borcev osrednjega odbora prekomorcev, ter gostje iz Italije, Grčije in SR Makedonije.

Na srečanju bomo podelili medalje pripadnikom skupnosti in nekaterim zaslužnim ustanovam.

Domicilni odbor skupnosti Slovenskih borcev v NOV Makedonije, Grčije in Albanije

Turistično društvo Katarina, osnovna šola Janeza Kalana in krajevna konferenca ZSMS Trnovo – Topol prireajo že tradicionalni pohod Po poteh Dolomitskega odreda in srečanje borcev in mladine.

Začetek pohoda je dne 23. maja 1986 ob 9. uri pred osnovno šolo Janeza Kalana na Topolu (Katarina).

Mladi in borci bodo obiskali nekatere pomnike NOB in se poklonili spominu padlih borcev, na prizorišču poslednjega boja 1. bataljona pa bo ura zgodovine.

Vabimo pionirje, mladince, borce in druge, da se udeležijo slovesnosti in tako počastijo pomembne jubileje iz NOB, zlasti pa 45. letnico ustanovitve OF in vstaje, dneva mladosti in praznika krajevnih skupnosti.

Vodstva šol, krajevne konference ZZB, SZDL in ZSMS prosimo, da svojo udeležbo prijavijo po telefonu: (061) 611-186.

Na svidenje na Katarini!

Obvestila

Srečanje borcev 3. prekomorske udarne brigade in borcev Bujsline (Buje, Novigrad in Umag) bo v soboto, 31. maja 1986 v Umagu.

Če bo najmanj 45 prijavljenih bodo peljali avtobusi na relacijah: Tolmin–Nova Gorica–Ajdovščina–Sežana–Umag; Cerkno–Idrija–Postojna–Umag ter Ilirska Bistrica–Koper–Izola–Portorož–Umag.

Prijave sprejemajo predsedniki pododborov 3. prekomorske udarne brigade do 26. maja 1986, za obalno območje pa tovarišica Ivica Zupanc, vodja prevozov v kopskem Slavniku (tel. 066 22-181), kjer je mogoče dobiti vse potrebne informacije.

Odbor skupnosti borcev 3. prekomorske udarne brigade Ilirska Bistrica

Odbor brigadirjev-veteranov MDB pri MK SZDL Ljubljana tudi letos prireja tradicionalno srečanje brigadirjev-veteranov MDB, ki so sodelovali v delovnih akcijah 1945–1956.

Letošnje peto srečanje brigadirjev-veteranov MDB bo v soboto, dne 14. junija 1986 ob 9. uri

V Rekreativnem centru Ježica v Ljubljani (bivši »Štern«), Titova 260, do kamor vozi tudi avtobus mestnega potniškega prometa – štev. 6 in 8 iz centra mesta.

Poskrbeli bomo za krajši kulturni program, ples in razvedrilo. Za gostinske storitve na srečanju bo poskrbljeno, stroške krijejo udeleženci sami. Udeležencem bo na razpolago tudi posebna spominska značka 5. srečanja.

Na srečanje vabimo vse brigadirje-veterane MDB iz vseh ljubljanskih občin, seveda pa so vabljeni, tako kot vedno doslej, brigadirji-veterani MDB iz vse Slovenije.

Vse udeležence srečanja prosimo, da se pri vstopu v Rekreativni center Ježica oglasijo naši dežurni ekipi zaradi vpisa v seznam brigadirjev-veteranov MDB iz območja Ljubljane, ker še vedno ni dovolj popoln.

Iz izkušenj vemo, da nam našega srečanja tudi slabo vreme ne more pokvariti, zato pričakujemo tudi letos številno udeležbo brigadirjev-veteranov MDB.

Predsednik odbora Bruno Thaler

Skupnost kurirjev in Skupnost vezistov NOV Slovenije organizirata skupno srečanje svojih članov v soboto, 31. maja 1986, ob 11. uri v šolskem centru RSNZ v Tacnu pri Ljubljani.

Prevoz iz Ljubljane do Tacna je možen z mestnimi avtobusi št. 8 in 16. Dostop od končne postaje v Tacnu do prireditvenega prostora bo označen.

Vse člane, ki se nameravajo udeležiti srečanja, prosimo da najkasneje do 25. maja 1986 sporočijo svojo udeležbo. Tako bodo olajšane priprave in zagotovljen nemoten potek prireditve. Z dopisnico, pismom ali po telefonu sporočite: ali pridete sami ali z družinskimi članom in s kakšnim prevozom. Naš naslov je: Odbora skupnosti kurirjev in vezistov NOV Slovenije, 61000 Ljubljana, Čopova ul. 11. Telefon (061) 332-450 in to od 21. maja dalje vsak dan od 10. do 12. ure.

S tem obvestilom vabimo na srečanje tudi vse tiste kurirje in veziste, ki zaradi nepopolnosti evidence morebiti ne bi prejeli obvestil od področnih odborov.

Odbor srečanja

Banjole prvega maja

Vedno sem sanjala, da bi bila prvega maja brez obveznosti – svobodna in vključena v povorko praznujočih. To se mi je zgodilo prvič po vojni to leto.

Od organizacije občinskega sindikata Moste Ljubljana je prejel naš Tozd Petrol brezplačno mesto letovanja v Banjolah. Presrečna sem tako dobila ponudbo letovanja, katero sem z vsem srcem sprejela. Na trgu osvoboditve v Ljubljani nas je jutraj poln avtobus »srečnežev« popeljal pristrčen sofer. Med vožnjo nam je spremljevalka veliko pripovedovala o krajih in zgodovini teh krajev, vmes pa smo srečni prepevali naše pesmi o svobodi. Le en postanek v tej dolgi vožnji je bil dovolj, saj smo v lepem sončnem dnevu doživljali vso lepoto vožnje in ogleda pokrajine, ki se je

pravilčno prikazovala v vseh mogočih odtenkih lepote krajev. Kratek, a pristrčen sprejem v Domu Banjole je bil porok, da nam tu ne bo težko preživeti 10 dni. Najbolj od vsega sem si želela, da bi imela sobo s pogledom na morje in to se mi je tudi uresničilo. Polna zasedba doma in pristrčni stiki z vsem osebjem je slehernemu dočaralo vse, kar je pričakoval od morja v tem času. Bazen in v njem pristrčni kramljajoči pogovori malih intim ter mogočno prepevanje, ki je donelo kot da bi te zvokle ustvarjale mogoče orgle in ne človeška grla. Koliko lepote lahko v vsem malem doživlja človek, nenavajen življenja v razkošno posejelih vikendih, kjer izvira le hlad in bahaški urbanizem! Lep kraj, lepi sprehodi, vse to naredi, da je čas prehitro utripal. Ne predvečer prvega

maja pa nas je kresni ogenj privabil in ob njem smo, kot nekoč delavci in kasneje partizani nazdravili delavskemu prazniku vsega sveta in zapeli borbene je nekaj domačih pesmi. V temi in pojema-jočem sijaju ognja smo se razšli in se napotili na prijazne počitke.

Prvega maja jutraj, pa nam je »Univerza«, ansam- bel vojne mornarice Pula, čestital in povabil na večer, kjer bodo za nas imeli program in ples. Zvečer je bilo v prepolnem oddelku jedilnice vse pripravljeno. Spodbudne besede, pozdravi in želje kolektivu so bili iskreni izraz želja nas vseh. Zaplesali smo in tudi s kolom bratstva in enotnosti potrdili veličino praznika, ki ne bi smel nikdar ugasniti. Le ta toplina in ljubezen do domovine da- jeta jamstvo zmage nad vsem našimi težavami.

Zaprosili so me, da naj napišem o tem našem doživljanju in upam, da bodo te vrsti-

ce prišle tudi med tiste, ki niso mogli tega doživeti. Vse spodbudno, le nekaj pa smo le pogrešali. Naš dom borcev, aktivistov in novih mladih sil pa je brez našega glasila TV-15. Verujem da bi to glasilo ne samo dokazovalo svojo pomembnost, temveč tudi mnoge privabilo, da bi ga naročil na svoj dom. En primer, pa verjetno tudi za upravo časopisa ni tak izdatek, da ne bi mogel priti v tako številčni kolektiv, kjer prihajajo iz vseh vetrov največ bivši borci. Upravi pa bi ob tej priliki sporočili, da ukrene vse, da ne bi bilo več nesrečnih padcev pred bazenom in v zgradbi vsled česar je tolikokrat nesreča. Tudi to pot je botrovala, kar pa je za zlasti za starejšega človeka težek udarec.

Ob koncu pa še enkrat pristrčen pozdrav in zahvala celotnemu kolektivu in organizatorjem za enkratno doživljanje lepih dni.

Tončka Abina

Slovenj Gradec – S skromnimi sredstvi narediti precej

Vsestransko in dobro uresničene naloge. Tako bi lahko ocenili lanskoletno delo občinske borbevske organizacije v Slovenj Gradcu, hkrati pa dejavnost borcev v Mislinjski dolini.

Na volilni konferenci so opozorili na probleme, ki so izven njihove možnosti. V glavnem gre za klimatska in toplotska zdravljenja. Ne samo, da je poslej zelo omejeno zaradi pomanjkanja denarja, je čas zdravljenja še skrajšan z 21 na 14 dni. Z obema omejitvama se seveda ne morejo strinjati.

V zadnjih letih so sicer poslali na zdravljenje 125 borcev, vendar zatrjujejo, da bi jih morali še več, saj imajo 1.274 članov.

Govorili so tudi o primerih, ko nekateri prejemaajo že več let tako nizke pokojnine in invalidnine, da je sploh vprašanje, kako lahko sploh shajajo.

Da so nekateri borci v Mislinjski dolini zares v slabem socialnem položaju, pove podatek, da 359 članov prejema stalno mesečno priznavalnino. Nekdo je v razpravi celo vprašal, ali si tovrstna pomoč to ime sploh zasluži, saj je po svoji vrednosti le minimalna podpora.

Podobno, če se ne težavneje, je vprašanje tistih borcev, ki so potrebni tuje pomoči. Teh je bilo lani 54. Največ jih je v Mislinji, Šmartnem in v Podgorju.

Za obnovo in izgradnjo stanovanjskih hiš so lani namenili borcem v devetih krajevnih borčevskih organizacijah 8.400.000 dinarjev. Lani so rešili štiri stanovanjske primere. Posamezni borci s podoželi stanujejo v starih in dotrajanih hišah, te pa so potrebne obnove.

Na volilni konferenci so potrdili predlog, da bo Lojze Slemnik, predsednik občinskega odbora ZB NOV v Slovenjem Gradcu kot delegat zastopal koroške borce na 10. kongresu ZB NOV Jugoslavije. **Drago Miklavec**

Ravne na Koroškem – Veliko lepih besed je bilo izrečenih na kongresih – Zdaj moramo preiti k dejanjem, so zahtevali borci na svoji skupščini – Želimo si, da bi na jesen življenja živeli v miru

V občini Ravne danes je 124 spomenikov in spomeniških obeležij. Nad njimi imajo patronate delovne organizacije. Kljub temu spomeniška obeležja niso povsem zaščitena. Poskrbeti bo treba, da bodo res služila svojemu namenu. Veliko govora je bilo predvsem zaradi zanemarjenega spomeniškega obeležja v partizanski Topli. Patronat nad tem spomenikom ima Rudnik Mezica. Tu, v Topli, pa je vendar stekla zibelka koroških partizanov! V občini je živih še 1385 borcev in vojaških invalidov. V zadnjih dveh letih jih je umrlo 87.

Redne priznavalnine prejema 350 borcev, enkratne priznavalnine pa še mnogo večje število. Tudi poslej se bo treba boriti proti sramotno nizkim pokojninam, in to ne samo tistim, ki jih prejemajo borci, pač pa upokojenci sploh, so zahtevali borci na svoji skupščini. Glede varstva okolja so ostro ugovarjali zoper morebitno gradnjo skladišča za odpadke atomskih elektrarn v okolici Mislinja. Kritizirali so tudi politiko republiških cestnih podjetij, saj so ceste v ravnenski občini skrajno zanemarjene. Skupščina borcev je tudi podprla predlog borcev za severno mejo, da se postavi dostojen spomenik generalu Maistru v Mariboru. Borci so predlagali, naj se cesta Črna–Sventid–Šoštanj poimenuje po udarni 14. diviziji. Za novega predsednika občinskega odbora ZZB na Ravnah je bil izvoljen Franc Fale.

Radovljica – kritične ocene izvajanja resolucije

Na prvi seji predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Radovljica, kjer so bili navzoči tudi delegati ZZB NOV v družbenopolitičnem zboru občinske skupščine, so med drugim razčlenjevali uresničevanje resolucije o družbeno-ekonomskem razvoju občine v letu 1985. Pri tem so posebno opozorili na pomanjkljive ocene izvajanja varstva okolja in prostora, kar je razvidno iz skupščinskega gradiva za drugo zasedanje vseh treh zborov četrtega mandata. Še do danes namreč ni znano, kaj je z načrtovano zajezitvijo Save pri Radovljici, četudi je bilo v zvezi s tem postavljeno nekoliko delegatskih vprašanj in zahtev. V poročilu o izvajanju resolucije prav tako ni podatkov, kaj je storjeno za preprečevanje črnih gradenj in za odstranjevanje na črno grajenih objektov, o čemer je več sklepov občinske skupščine. Po mnenju članov predsedstva pristojni družbeni sveti in komisije pa tudi inšpekcijske službe, vsaj kar zadeva nadzor in ukrepanje, niso izpolnili svoje naloge, sicer se ne bi moglo zgoditi, da v najozemljenejšem središču Bleda še od uničujočega viharja februarja 1984 do danes ni nihče, kljub opozorilom ničesar ukrenil za odstranitev posledic neurja na vili Zrenjanin, enem lepših arhitekturnih objektov. Prav tako nikogar ne gane, kaj se dogaja z nekoč reprezentančnimi stavbami garaže v kompleksu Vile Bled tik ob magistralni cesti v Bohinj. Objekt pred očmi mimoidočih, med njimi številnih tujcev, klavrno propada, ne da bi se kdo belil glavo s tem. Podobno je tudi s skrbjo za nekatere druge počitniške domove v občini, za katere se zdi, da niso nikomur mar.

Skrb vzbujajoč je zlasti odnos do družbenih stanovanjskih blokov v novih naseljih kot tudi do zelenic in nasadov. Medtem ko na veliko govorimo o varstvu okolja in narave v državi in v republiki, ne znamo in nečemo naprej pomesti pred lastnim pragom. Očitno, da zgolj stanovanjska samouprava, ki večidel niti ne deluje, ne bo premaknila tega problema z mrtve točke, dokler ne bo posegla vmes pristojna upravna služba. Za zdaj česa podobnega nismo zaznali. Saj ne morejo napraviti reda ne miličniki ne komunalni redarji, celo na cestah v naselju ne. Pločnike zasedajo avtomobili, pešci pa so v nenehni nevarnosti, ko

se morajo izogibati vozilom. Nič čudnega; mandatna kazen je manjša kot parkirnina! Zakaj le bi se vozniki držali predpisov?

V sami Radovljici se kljub številnim sklepom krajevnih in občinskih organov zaman upirajo naraščajočemu avtomobilskemu prometu v starem delu mestnega jedra, enega najlepših v Sloveniji. Linhartov trg je postal največje radovljiško parkirišče!

In še na nekaj so opozorili člani predsedstva občinskega odbora ZZB NOV: na družbeno samozaščito. Ocena varnostnih razmer v občini namreč kaže, da poleg kriminalitete, zlasti gospodarske, narašča tudi število mladoletnih prestopnikov. Posebno pa kaže upreti prst na nezainteresanost pri protipožarni varnosti. V številnih stopniščih stanovanjskih blokov nimajo protipožarnih aparatov, ali pa so poškodovani. Upati je, da bodo akcije Nič nas ne sme presenetiti odslej bolj resne in učinkovite, kot so bile doslej in ne zgolj gola formalnost.

Beseda je tekla tudi o zakloniščih za katera občani namenjajo razmeroma velika denarna sredstva, nič pa ne vedo, kaj se z njimi dogaja. **JR**

Dobrepolje – S Tednom obujanja tradicij NOB bodo nadaljevali tudi v bodoče

Letos bodo v Dobrepolju že dvanajstič praznovali Teden obujanja tradicij NOB in ga bodo prirejali tudi v prihodnje, je bilo rečeno na zadnji razširjeni seji krajevne organizacije ZZZB NOV, katere se je poleg vseh predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in drugih dejavnikov kraja udeležil tudi Lojze Kikelj, predsednik borčevskih organizacij občine Grosuplje. Tako so sklenili tudi na seji odbora Tedna obujanja tradicij NOB. Praznovanje se je začelo včeraj z aktivnostmi v okviru dneva mladosti.

Mladi so prisluhnili učni uri zgodovine o zapadno-
 dolenjskem odredu v enem od njegovih taborišč iz
 1942. leta, o katerem ob »Tednu obujanja tradicij
 NOB«
 pripoveduje Lojze Blazič, eden od takratnih
 borcev iz Dobrenolja.

Obsodili so pisanje v Delu in Mladini, ki je dosedanja tovarniška srečanja teh tednov označeval kot nedavne veselice, pri tem pa zamolčevalo vrsto kulturnih prireditvev, ki so se zvrstile med tednom. Udeleženci seje so ocenili, da takšni poskusi blatenja akcije niso novi. Posamezniki so poskušali – in poskušajo vso reč zaviti v spor med skupino učiteljev in ravnateljem na tamkajšnji osnovni šoli. Da bi svoj napad na teden obujanja tradicij lažje upravičili in s tem dosegli svoj cilj, so ga usmerili na ravnatelja, ki je že 12 let predsednik odbora za praznovanje tega tedna in je eden najaktivnejših družbenopolitičnih delavcev v kraju. V napad so vpregli nekaj mladih učiteljev, ki so s podpisom pisma zahtevali njegov odstop. Očitajo mu teror, oficirsko šikaniranje, nepotizem in druge protisamoupravne grehe. Razpravljalci so ocenili, da so obtožbe v glavnem izmišljene. Spori izhajajo iz narave dela na šoli, kjer je ravnatelj ne samo pooblaščen, ampak tudi dolžan izvajati nadzor nad delom učiteljev. Pismo je podpisalo 12 učiteljev, med njimi pa je skoraj polovica onih, ki od lani niso več člani tega kolektiva. Na šoli je 34 delavcev, pismo pa je podpisalo samo 7 tistih, ki so člani sedanjega kolektiva.

O razmerah na šoli in slabem delu ravnatelja doslej ni bilo nikoli slišati ničesar, pa tudi pritožb iz vrst ni bilo. Še v maju in začetku junija 1985. leta je zavod za šolstvo, organizacijska enota Ljubljana, opravil temeljit pregled dela, organizacije in življenja te šole. Sklepnega ugotovitve pregleda se glasi, da sodi šola med boljše organizirane šole. Na zadnji seji so bili zunanji člani sveta šole zato še posebej ogorčeni zaradi sedanjih dogodkov in zahtev po odstopu ravnatelja, napisanih v pismu 12 podpisnikov.

O ravnatelju šole so imeli razpravljalci nedeljeno mnenje, da si je vseskozi trudil in prizadeval za povezavo življenja šole z življenjem kraja in zato zasluži podporo ne samo družbenopolitičnih organizacij, ampak tudi vseh prebivalcev kraja. Vedno je znal poiskati takšne oblike povezave, ki najbolj ustrezajo razmeram in razpoloženju ljudi.

Tudi praznovanje tedna obujanja tradicij so prebivalci kraja sprejeli za svoje. Z njim je v preteklih letih vsakokrat prišla kakšna nova pridobitev, naj bo to nova šola, cesta, vodovod, telefon ali kak drugi infrastrukturni objekt. Zato Doberpoljci izrekajo ravnetelju nedeljeno podporo kot prizadevnemu aktivistu za napredek kraja. Družbenopolitične organizacije kraja pričakujejo, da se čimprej razčistijo nečedne razmere na šoli, ki so ga povzročili v skupino organizirani posamezniki.

Ljutomer – Slovesno in obenem delovno je potekala redna skupščina občinskega odbora ZZB NOV Ljutomer

Za uvod so prisotne z recitalom pozdravili pionirji iz osnovne šole Ivan Cankar v Ljutomeru. Po njihovem nastopu je dosedanja predsednica občinskega odbora ZZB NOV vročila visoka odličja predsedstva SFRJ borbema Antonu Balaziču iz KS Radoslavci (Red dela s srebrnim vencem) in Ludviku Vrbnjaku iz KS Bučkovci (Red zaslug za narod s srebrno zvezdo.)

Poročilo o delu v minuli mandatni dobi in razprava sta omnila vrsto vprašanj, ki tarejo borce. Razočarani so predvsem, kar zadeva prizadevanja za gospodarsko stabilizacijo, saj so mnenja, da nam gre delo slabo in prepočasno od rok; znamo samo lepo govoriti, besed pa ne presajamo v življenje.

V občini Ljutomer živi 421 članov ZB. Zaposlenih je še samo šest borcev. Izmed Maistrovih borcev so živi le še trije. Prekija je ponosna na svoj prispevek v NOB. Za svobodo je dala življenje v občini Ljutomer 247 ljudi. V bojih je padlo 57 borcev, drugi so bili žrtve krvavih pokolov pri Žalikovih v Logarovcih, Prelogovih na Grlavi, Ribičevih v Cezanjevcih, Lipovčevih na Podgradju in drugod.

V 5. prekomorski brigadi je bilo 71 borcev iz občine Ljotomer: 9 jih je padlo. Živi še 50 borcev prekomorske brigade. Glede na vse to so naši borci še posebej občutljivi in kritični, se pa kljub slabim gospodarskim razmeram in številnim problemom zavedajo svojih dolžnosti v delegatskem sistemu, v gospodarstvu, v družbenopolitičnih organizacijah in v društvih, kjer delujejo.

In njihovi načrti?

V ljutomerski občini ima domicil jurišni bataljon 15. divizije. Potekajo dogovori o poimenovanju osnovne šole Stročja vas po tem slavnem borbenem bataljonu. V pripravi je monografija o »Prlekiji 1941-1945«. Borčevska organizacija si prizadeva, da bi to pomembno delo, s katerim bi mlado generacijo seznanili s polpreteklo zgodovino, izšlo ob 45-letnici vstaje.

Ob sklepu obsežne razprave so oblikovali delovni program. Izvolili so nov občinski odbor ZZB NOV, za predsednika je bil izvoljen Franjo Štebih.

Stane Feuš

Ajdovščina – Borci so ponosni na delo svojih sinov in hčera

Na občinski programsko-volilni skupščini ZZB NOV so borci kritično spregovorili o svojem delu, o negativnih pojavih v naši družbi in o gospodarjenju v občini. Izvolili so novo vodstvo. Za predsednika so ponovno izvolili Justina Andlovca.

Kritična in tehtna razprava, ki je prevladovala na skupščini, je pokazala, da je v sedanjem času najpomembnejša naloga subjektivnih sil odpravljanje številnih družbenih deformacij, med katere sodi predvsem nespoštovanje samoupravnih in družbenih dogovorov in zakonov. Prav kritična razprava in uvodna beseda predsednika občinskega odbora Justina Andlovca je dopolnila dobro pripravljeno gradivo: poročilo o dosedanjem in načrt za nadaljnje delo borčevske organizacije v občini.

Borci so zlasti kritični na področju gospodarske politike, še posebej, ko gre za neuresničevanje samoupravnih in družbenih paktov, za kršitev zakonov in za nesposojanje ustave. Obsojajo neenotnost v akcijah za odpravo gospodarske krize in za odpravo medsebojnega razhajanja v zadevah, ki so bistvenega pomena za jugoslovansko skupnost.

V razpravi so spregovorili tudi o delu krajevnih organizacij. V občini je 26 krajevnih in nekaj vaških organizacij ZTB NOV, ki združujejo v svojih vrstah 2065 članov, kar pomeni dobrih deset odstotkov vseh občanov. Med borci je 148 članov ZK.

Omenili so tudi zdravstveno in socialno varstvo, ki sta temeljni nalogi organizacije. Prav bi bilo, da bi bilo čim več borcev, ki potrebujejo socialno in zdravstveno pomoč deležni nege na domu, toplih besed, zdravstvenih delavcev in predvsem človeške pozornosti. Tako bi imeli občutek, da niso sami.

Za najtežje socialne primere skrbijo v občini s priznavalnimi, ki so zelo nizke, saj je povprečna redna priznavalnina lani znašala 6.700 dinarjev. Na klimatsko zdravljenje so v tem obdobju poslali le 83 članov borbevske organizacije. Pokojnine, priznavalnine in vse druge denarne prejemke spremlja velika draginja, ki marsikaterega borca potiska v pretesen okvir možnosti preživljanja. Prejemniki borcev pač ne rastejo vzporedno z inflacijo. Boleče je tudi dejstvo, da v naši družbi ne poravnava vsi enakega dolga gospodarski stabilizaciji. Glede na to, da se vrste borcev hitro redčijo, je njihova naloga, da še bolj kot doslej prenašajo revolucionarna izročila NOB na mladi rod. Prav v ta namen morajo borci še naprej delovati v svojih krajevnih okoljih, v samoupravnih organih in delegacijah. Lani so opravili priprave za postavitev spomenika bojem 30. in 31. divizije na Kovku pod Sinjim vrhom, za odkritje spominskih plošč, za obeležbo ustanovitve Vipavskega vojnega področja, šestim padlim kurirjem postojanke P-5 na Predmeji in v spomin na ustanovitev odbora OF za Vipavsko na Vrtovcih ter za sanacijo skupne grobnice na Otlici. Vse to prispeva k ohranjanju izročil NOB in k ponovnemu oživljanju stikov med borci in občani s širšega območja Vipavske in Soške doline, saj so se v drugi svetovni vojni skupaj bojevali proti fašizmu in belogardizmu. Vendar borci teh akcij brez sodelovanja JLA ne bi zmogli. To zlasti velja za spomenik na Kovku pod Sinjim vrhom, za katerega so izdelali načrt, zgradili temelje ter uredili okolje prav vojaki, le bronasto ploščo so vili delavci v Komnu. Zaradi tega je skupščina ZZZB izrekla voljakom in starešnam ajdovske garnizije javno zahvalo.

Letos si bodo prizadevali za postavitev doprsnega kipa narodnemu heroju Ibanu Kosovelu v Selu. Sodelovali bodo pri gradnji kompozicije treh kipov prvoborcem Martinu Greifu-Rudiju, Jožetu Lemutu-Saši in Igorju Špaccanpu. Spomenik bo stal ob osnovni šoli v Šempasu.

Ajdovski borci so ponosni, ker v njihovi občini ni nobene organizacije združenega dela, ki bi izkazovala izgubo. Iz tega sledi vzpodbudna ugotovitev, da njihovi sinovi in hčere, ki so jih nasledili, gospodarijo smotrno in v duhu stabilizacije.

Mile Gojković

Izgubili smo Džemsa

Smrtna kosa je spet nemilo zarezala v partizanske vrste.

Dne 15. maja je v Piranu umrl Ivan Majnik-Džems, eden izmed najzgodnejših soborcev Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Ivan Majnik se je rodil leta 1922 v uradniški družini v Žužemberku. Že kot 16-letni dijak v Novem mestu se je vključil v napredno delavsko gibanje. Isto leto, 1938, je bil sprejet v Skoj, štiri leta pozneje pa v KPJ.

Takoj po ustanovitvi OF je Ivan Majnik sodeloval pri zbiranju orožja in tudi že pri sabotažnih akcijah. Po nalogu partije je v začetku januarja 1942 odšel v partizane. Od borca puškomitraljezca je naglo napredoval do vodstvenih položajev v slovenski narodnoosvobodilni vojski. Sprva se je bojeval v Dolenjskem in Belokranjskem odredu. Nekaj časa je bil komandant Tomšičeve in Cankarjeve brigade, v letu 1944 pa po-

močnik komandanta 14. divizije. Vsa partizanska leta se je junaško boril in bil šestkrat ranjen. Znatno je bil njegov delež pri zaključnih osvobodilnih operacijah na Štajerskem in Koroskem vse do 15. maja 1945.

Po vojni, do februarja 1947, je bil komandant 12. udarne brigade 26. divizije 4. armade, nato pa na pomembnih položajih v generalštabu JLA. V času resolucije informbiroja se je šolal v Sovjetski zvezi, od julija 1948 pa je nadaljeval študij na višji vojni akademiji v Beogradu. Zaradi slabega zdravja je bil leta 1960 demobiliziran in upokojen kot rezervni polkovnik JLA.

V Piranu, kjer je živel, je bil Ivan Majnik vse do smrti družbenopolitično aktiven. Bil je član CK ZK Slovenije, član GO SZDL Slovenije in skozi več mandatnih dob član vodstev družbenopolitičnih in oblastnih organizacij v piranski občini. Naposled je bil od leta 1964 do 1968 generalni direktor Splošne plovbe Piran.

Za svoje zvesto revolucionarno delo je prejel Ivan Majnik-Džems vrsto visokih odlikovanj, med njimi tri za hrabrost. Leta 1978 je prejel tudi zlati znak OF in leta 1982 plaketo SUBNOR.

Slava njegovemu spominu.

K. Z.

Franc Ožbolt

Borci in aktivisti Kočevske smo zopet občutili bolečo praznino: v prezgodnjo smrt je omahnil Franc Ožbolt, borec Kočevskega odreda in Cankarjeve brigade, imetnik partizanske spomenice 1941 in mnogih drugih odlikovanj, pesnik, avtor besedila himne »Slovenski pionirji« in drugih pesmi.

Rodil se je 9. maja 1921 v kočevski vasi Kočarji, kot najstarejši od treh otrok družine Ožboltovih; sledili pa so mu sestra Milka-Sonja, partizanka od 1942 in brat Jože, ki je padel kot borec Cankarjeve brigade decembra 1942 v borbi pri Metliki.

Po končani osnovni šoli je zaposlitev iskal pri zidarjih, bil je gozdni delavec in nazadnje rudar. Zelo zgodaj se je pridružil naprednemu kulturnemu gibanju, kjer se je tudi najprej navzel revolucionarnih političnih nazorov. S sedemnajstimi leti je postal član SKOJ-a, dobro leto kasneje (januarja 1940) pa član Komunistične partije. V političnem delu je bil povezan z narodnim he-

rojem pokojnim profesorjem Jožetom Šeskom ter Dušanom Braničarjem in Albinom Videničem, ki so kot komunisti vodili politično aktivnost na Kočevskem med delavci, zlasti med rudarji. Zaradi te opredelitve je bilo povsem naravno, da se je takoj v začetku okupacije vključil v ljudski odpor in osvobodilni boj. Že julija 1941 je postal član diverzantske trojke, ki je zbirala orožje, širila revolucionarno literaturo in letake ter izvajala manjše sabotažne akcije. Ta trojka je izvedla prvo oboroženo akcijo neke noči decembra 1941 na italijanske vojake, ki so patrolirali med Mozljem in Črnim potokom; mesec dni kasneje pa sta z bratom zažgala veliko skladovalnico drv, ki so jih hoteli Italijani odpeljati v Italijo. Ko so okupatorji odkrili njegovo delo, so požgali njihovo domačijo v Črnem potoku, tako da sta starša ostala brez strehe in ognjišča.

Vsled svoje hrabrosti in političnih izkušenj je hitro napredoval in postal sekretar okrožnega komiteja SKOJ za Kočevsko. Organiziral je mrežo OF na svojem področju, zlasti pa skojevskih organizacij.

Aprila 1942 je vstopil v Kočevski odred, nato pa septembra istega leta v Cankarjevo brigado, kjer je bil tudi ranjen. Po okrevanju je bil zopet poslan na Kočevsko kot aktivist OF na Rajonski odbor Mozelj oziroma kasneje na Rajonski odbor Banja loka.

Po osvoboditvi je delal na obnovi porušene domovine.

Leta 1946 se je udeležil mladinske delovne akcije Brčko-Banovići kot komandir čete in komandant brigade. Aktivno je deloval v vseh političnih organizacijah. Bil je predsednik KS mesta Kočevje, poveljnik civilne zaštite in dolgoletni predsednik gasilske organizacije v Kočevju.

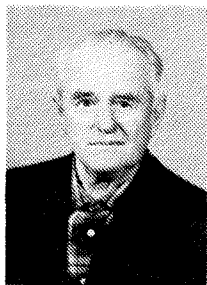
Bil je dober tovariš in poštenjak, zavzet za svoje ideale in človeško odprt. Ni prenašal ovinkarstva in sprenevedanja. Te karakterne lastnosti so rodile pri ljudeh veliko spoštovanje, tako med mladimi kot med pionirji. Zlasti slednji so mu trajno hvaležni. Pionirji Osnovne šole Zbora odposlancev so se mu ob slovesu oddolžili in zapeli njegovo in njihovo pesem Slovenski pionirji, ki je ovekovetila ime Franca Ožbolta.

Nace Karničnik

Janez Širca

V Podkraju nad Vipavo smo se januarja poslovili od Janeza Širca, rojenega pred 86. leti. Po razpadu Italije se je priključil partizanom. Zaradi starosti je bil čez nekaj časa poslan domov, kjer je nadaljeval s terenskim delom.

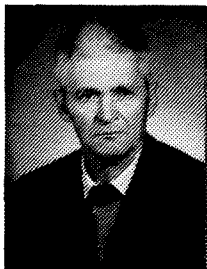
Jožef Ognič

Na pokopališču Idrija pri Bači smo se februarja poslovili od Jožefa Ogniča, rojenega 1917. leta. V Južnoprimerški odred 4. vipavske čete je odšel 1943. leta, nato je bil obveščevalec in telefonist 9. korpusa. Za zasluge v NOB je bil odlikovan z medaljo za hrabrost in zaslug za narod.

Janez Zakrajšek

Pred kratkim smo se v Robu poslovili od 80-letnega Janeza Zakrajška iz vasi Mački. Leta 1943 je zapustil nepreskrbljeno družino in odšel v partizane. Vzdrževal je zvezo med notranjskim in belokranjskim področjem. Po vojni je aktivno sodeloval pri obnovi domovine.

Franc Jamnikar

Januarja smo se poslovili od borca-rudarja Franca Jamnikarja, rojenega 1923. leta. Med NOB je bil zaprt na Prevaljah, od koder mu je uspelo pobegniti na Pohorje, kjer je dobil zvezo z Pohorskim bataljonom. Leta 1943 je bil ranjen in se je zdravil v bolnišnici Triglav na Gorenjskem. Po okrevanju je bil poslan na dolensko vojno območje in kasneje v bazo glavnega štaba Slovenije, ki se je umaknila v Biograd na moru. Od njega smo se poslovili v Sentilju pri Velenju.

Ida Kralj-Dušanka

Lani smo se v Izoli poslovili od Ide Kralj-Dušanke, rojenne 1921. leta v Podmelcu pri Tolminu. Bila je terenska aktivistka. Za svoje zasluge je bila dvakrat odlikovana.

Enrik Galbiati

Lani je v Izoli umrl Enrik Galbiati. Rodil se je 1910. leta v Italiji. Najprej je bil terenski aktivist in nato borec Garibaldijske brigade.

Alojz Kobal

Lani smo se v Podkraju nad Vipavo poslovili od Alojza Kobala, rojenega pred petinšestdesetimi leti. Leta 1940 je bil poslan na služenje italijanske vojske. Po razpadu le-te se je vključil v 3. prekomorsko brigado. Prejel je več odlikovanj.

Jože Fortun

Na liberškem pokopališču smo se lani poslovili od Jožeta Fortuna, borca 1. jugoslovanske brigade 11. divizije. V brigado se je vključil 1944. leta v Rusiji. Po demobilizaciji se je posvetil delu na svoji kmetiji in v obnovi domovine. Posebno aktiven je bil v gasilskem društvu Liberška, za kar je prejel več odlikovanj in priznanj.

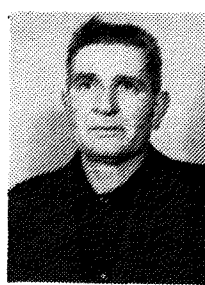
Ivana Klavs

Januarja smo se v Starem apnu poslovili od Klavsove mame. Rodila se je pred 83. imi leti v Iški vasi. V NOB je aktivno sodelovala od 1942. leta do osvoboditve. Preko nje je potekala nabava sanitetnega materiala za NOV. Po vojni je aktivno sodelovala v odboru APŽ in drugih organizacijah.

Alojz Primožič

Januarja smo se na Primskem pri Litiji poslovili od aktivista in invalidskega upokojenca Alojza Primožiča iz Mišjega doma. Rodil se je pred 89. leti v vasi Temenica na Krasu. Med partizani je imel dva sinova. Po vojni je sodeloval v raznih družbenopolitičnih organizacijah.

Valentin Pfajfar

V Selcih smo se februarja poslovili od 76-letnega Valentina Pfajfarja iz Rudnega. V začetku 1943. leta se je vključil v NOG in bil borec Prešernove brigade. Za zasluge med NOB je bil odlikovan.

Franc Bitanc

Na breziškem pokopališču smo se poslovili od Franca Bitanca, borca za severno mejo. Rodil se je 1897. leta v Klečah pri Ljubljani. Med drugo svetovno vojno pa je materialno podpiral NOG.

Salvatoreo Zenaro

Lani smo se v Izoli poslovili od Salvatorea Zenara, rojenega 1903. leta. Bil je terenski aktivist.

Mihael Bucik

Februarja smo se poslovili od Mihaela Bucika, rojenega 1900. leta na Kanalskem vrhu. Med prvo svetovno vojno je moral v begunstvo. Kasneje je delal v Trstu in 1942. leta sodeloval z NOG. Februarja 1943 je bil aretiran in poslan v kazenski bataljon v Aquilo.

Ivan Hrvatin

Lani je v Izoli umrl Ivan Hrvatin. Rodil se je 1911. leta v Koštaboni pri Kopru. Bil je terenski aktivist in član OF koprškega območja. Udeleženec NOB je bil od 1943. leta. Za zasluge v NOB je bil trikrat odlikovan.

Mihael Videtič

Lani je v Izoli umrl Mihael Videtič. Rodil se je 1905. leta v Dragatušu pri Črnomlju. Bil je terenski aktivist od 1942. leta. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Spominski pohod partizanov na Triglav 1986

Počastili bomo spomin

Juljski pohod na Triglav bo priložnost za obujanje spomina na partizanske vzpone na našo najvišjo goro

Zdravstvena preventiva

Starostna struktura udeležencev pohoda borcev NOV na Triglav zadoščuje organizatorja, da kar najbolje poskrbi predvsem za preventivne ukrepe. Za zdravstveno in reševalno službo bodo poskrbele ustrezne službe v okviru organizacijskega odbora s strokovno usposobljenimi kadri dispanzerja za borce ZD Bled, garnizona JLA iz Kranja, gorskih reševalcev reševalnih postaj iz Gorenjske ter UNZ. Seveda pa preventivni ukrepi in učinkoviti zdravstveni posegi na sami poti niso mož-

ni brez sodelovanja samih pohodnikov.

Borcem, ki se bodo prijavili za pohod, priporočam, da prijavnici, ki bo objavljen na v TV-15, priložijo mnenje svojega zdravnika. Med pohodom do vrnitve na Rudno polje se vzdržite uživanja alkoholnih pijač. Pohodniki naj se ravnajo po navodilih zdravstvene ekipe in gorskih reševalcev, ki bodo vodje skupin; to še zlasti velja za vzpon iz Kredarice na vrh.

dr. Borut Rus,
vodja zdravstvene službe

Kakšne naj bodo priprave?

Treba bo hoditi ure in ure: od Rudnega polja do Vodniške koče na Velem polju, pa na Kredarico in končno po zavarovani plezalni poti do legendarnega Aljaževega stolpa na višini 2863 m. Med hojo po valovitem svetu bo treba premagati višinsko razliko 1523 m. Ko razmišljamo o telesni obremenitvi hoje na Triglav, ne smemo pozabiti, da se je treba tudi čil in zdrav vrniti v dolino.

Iz povedanega je jasno razvidno, da se je treba na tak pohod dobro pripraviti. Ko pišem o pripravah, naj začnem z mislijo, da je človek dolžan prizadevati si, da bi bil zdrav in sposoben za premagovanje naporov. Ne samo zaradi sebe in družine, ki ji pripada, temveč tudi zaradi podjetja, pri katerem dela, zaradi družbe in ne nazadnje zaradi domovine. Tako spominski pohodi na visoke gore niso samo obnavljanje spominov na dogodke narodnoosvobodilnega boja in

ne samo doživetje narave, temveč tudi manifestacija kar najboljše telesne pripravljenosti.

Kdor ni vajen hoditi na visoke gore, se mora v teh tednih pred pohodom na Triglav tako pripravljati, da bo povečal svojo hodalno vzdržljivost in si pridobil potrebne izkušnje glede tempa hoje in načina vzpenjanja, pa tudi glede ustrezne obutve, nogavic, oblačila, pokrivala proti sončni pripeki in rabe palice. Navaditi se mora tudi na nahrbtnik in dobro preudariti, kaj vse bo vzel s seboj, da ne bo tega prevelika.

Naj opozorim na napako, ki močno slabi človeško hodalno vzdržljivost, ki pa jo do malega vsi delamo. Preveč sedimo! Sedenje poleni krvni obtok ter slabo učinkuje na dihanje in presnavljanje. Zato bomo v teh tednih, če le mogoče, manj posedali, zato pa več hodili: ravnem, navkreber in navzdol, pa tudi po stopnicah.

Okrepiti si moramo noge in izboljšati oskrbo organizma s kisikom – izboljšati delovanje dihalnih organov in srca. Najbolje se bodo pripravljali tisti, ki bodo trenirali po trikrat na teden, npr. takole: v torek poldruga ura živahne hoje v bližini doma, v četrtek izlet na goro, visoko 400 do 600 m, konec tedna celodnevni izlet na goro z višinsko razliko od 800 do 1200 m.

Seveda pa mora biti vadba stopnjevana, iz tedna v teden zahtevnejša. Se to naj dodam, da je vzpon na Triglav prek Velega polja tako vznemirljivo, veličastno in nepozabno doživetje, da je temeljita priprava vredna truda. Ne pozabimo: človek si je dolžan prizadevati, da bi bil zdrav in sposoben, ne samo zaradi sebe, tudi zato, ker je družbeno bitje. Tedni priprav na spominski pohod na Triglav naj bodo hkrati čas prizadevanj za bolj zdrav način življenja.

Drago Ulaga

Koroški kurirji o svojem delu

Na območju zgornjedravske, mežiške in mislinjske doline je še nekaj partizanskih kurirjev, ki se vsako leto sestanejo v domu upokojencev v Prevaljah. Ob taki priložnosti se pogovorijo, kaj so v preteklem letu storili. Istočasno sklenejo, kako bodo delovali v prihodnjem letu. Na vsako tako srečanje, ki je obračun njihovega enoletnega dela, povabijo tudi svoje sotovariše iz zamejske Koroške, s katerimi so med vojno vzdrževali kurirske zveze.

Zaradi prizadevnosti posameznih kurirjev sodi njihov pododbor med zelo delovne. Podobni pododbori delujejo po vsej Sloveniji za posamezne pokrajine. Pri njihovem delu jih že dalj časa materialno podpira kot njihov pokrovitelj Tovarna poljedelskega orodja, kmetijskih strojev in livarskih izdelkov Gorenje Muta. Kurirji so te-

mu delovnemu kolektivu za to zelo hvaležni, saj brez njihove nesebične pomoči marsikatero nalogo ne bi mogli uresničiti.

V preteklem letu so kurirji po vseh občinskih in celo krajevnih središčih spremljali kurirsko pošto. Ob tem so pionirjem na posameznih mestih, pripovedovali, kako so opravljali v vojnih časih svoje dolžnosti. Bili so, pravzaprav so še, dejavni v komisijah pri občinskih in krajevnih borčevskih organizacijah in v drugih odborih družbenopolitičnih organizacij ter društev. Sodelovali so pri proslavah, spominskih pohodih, zlasti na Graško goro, pri Pavčkovih bolnišnicah na Pohorje in pri ostalih manifestacijah.

Precejšnjo pozornost posvečajo ohranjanju in razvijanju tradicij NOB. Tako že

več let obiskujejo osnovne šole na Koroškem. Ob pouku zgodovine in spoznavanju družbe, jim s preprostimi besedami razgrnejo svoje doživljanje. Razen tega objavljajo svoje spominske prispevke v tovarniškem glasilu njihovega pokrovitelja. Dalj časa uspešno sodelujejo še s Koroškim pokrajinskim muzejem revolucije v Sloveniji Gradcu. Čeprav je že napisana monografija o partizanskih kurirjih, v sodelovanju s to strokovno ustanovo zbirajo gradivo o delovanju zvez in linij na celotnem koroškem območju.

Dosedanjemu predsedniku koroškega pododbora Ožbaltu Fajmutu, sicer partizanskemu kurirju na Koroškem, so se iskreno zahvalili za dosedanje prizadevanje in izročili spominsko darilo in ga vnovič izvolili za predsednika.

Drago Miklavc

Pohod po poti prenosa ranjencev

Pohod po poti prenosa ranjencev s Primorske in Gorenjske na Notranjsko postaja tradicionalen. Obujamo spomine in ponovno spoznanje, kakšen odnos je imela narodnoosvobodilna vojska, oziroma njeni poveljniki in pripadniki do ranjenih tovarišev. Zanje so bili pripravljeni storiti vse, celo žrtvovati svoje življenje.

Vse enote slovenske partizanske vojske so poleti meseca junija in julija 1944 udarile po komunikacijah. Deveti korpus NOV je popolnoma razrušil odsek proge Gorica-Jesenice v Baški grapi, prodl na gorenjsko železnico in se loteval tržaške. Sovražnik ni mirno gledal te rušilne aktivnosti enot 9. Korpusa, zato je zbral možne sile, ki jih je vrgel v boj proti korpusu.

Poletna ofenziva sovražnika in stalne borbe enot IX. Korpusa je povzročila, da se je večalo število ranjencev, kar je povzročilo kritično stanje v partizanskih bolnišnicah. Zato se je rodil sklep o evakuaciji težkih ranjencev in invalidov, ki so potrebni rehabilitacije in posebne zdravstvene nege ter bolnikov, ki jih je bilo v partizanskih bolnišnicah težko ozdraviti, preko Notranjske in Dolenjske v Italijo. Predvidena je bila evakuacija na območje 7. Korpusa več kot 200 ranjenih ali bolnih partizanov in partizank. Tolikšno število ranjencev pa 7. Korpus in Glavni štab Slovenije v danih okoliščinah nista mogli prevzeti za evakuacijo v Italijo. Štab IX. Korpusa je natančno izdelal načrt prenosa ranjencev, v katerem je sodelovalo pet brigad z več kot 3000 borci, ki so v izredno težkih pogojih prenosili del poti na ramenih, delno pa prepeljali 95 ranjencev iz Cerkna do bolnice »S« v Snežniku, ki je imela evakuacijsko bazo v Babnem polju in v vaseh v Loški dolini na Notranjskem. Iz letališča v Nadleškem pa

je bilo z letali odpeljano skupno 84 ranjencev iz velikega transporta 9. Korpusa.

Ob 40. obletnici prenosa ranjencev leta 1984 je bila osrednja proslava pri novem spomeniku na Mačkovcu pri Postojni, svečanosti pa so bile tudi na trasi pohoda v Cerknem, Vojskem in Otlici ter ob številnih spomenikih in partizanskih grobiščih. Tudi ob drugem pohodu v letu 1985 smo z organizacijo pohoda obujali spomine na izveden ta human dogodek iz leta 1944.

Odbor skupnosti borcev 31. divizije NOV je pri pripravi programa dela za leto 1986 ugotovil, da organizira pohod skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami, predvsem ZZZB NOV in ZSMS občin Cerknica, Ajdovščina, Idrija in Postojna, pohod v počastitev 45. obletnice vstaje in v zahvalo partizanski saniteti za njihovo humano delo v času NOB.

Odbor se je zavzel, da bi se pohoda udeležili mladi bodoči zdravstveni delavci, da bi se na primeru evakuacije ranjencev ob pripovedovanju partizanskih zdravnikov, seznanjali pod kakšnimi pogoji in v kakšnih razmerah so zdravniki in drugo zdravstveno osebje reševali življenja ranjenih in bolnih borcev. Pobuda je bila sprejeta. V sodelovanju z Republiškim komitejem za zdravstvo in socialno varstvo, ki je prevzel stalno pokroviteljstvo nad pohodom, je dogovorjeno, da se bo pohoda udeležilo 30 študentov Medicinske fakultete ter Višje šole zdravstvenih delavcev, članov PD dr. Gorazd Zavrnik ter delavcev Višje šole zdravstvenih delavcev, pripadniki JLA in sanitete JLA, mladinci iz Gorenjske ter borci NOV. Organizacijo pohoda pa bodo finančno podprli, poleg pokrovitelja še sponzorji Zdravstvena skupnost Slovenije ter tovarni zdravil Lek in Krka.

Uspešno uresničevanje sklepov

Pomembna spodbuda za še bolj učinkovito in uspešno delo zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije so sklepi, ki jih je sprejel predsedstvo SFRJ marca leta 1984. Vse organizacije ZRVS so bile z njimi zadoščene, da jih vgrajujejo v vsebine in oblike njihovega dela in da jih obravnavajo, razčlenjujejo in uresničujemo skupaj s SZDL in drugimi organi s področja SLO in DS.

Zvezna konferenca ZRVS budno spremlja uresničeva-

nje sklepov predsedstva SFRJ in temu je bil namenjen tudi ljubljanski regijski posvet na to temo. Na njem so ugotovili, da se je ZRVS v Ljubljani uveljavila kot pomembna družbena organizacija. To ni le ocena samih rezervnih vojaških starešin na volilno-programskih konferencah občinskih organizacij, ampak tudi drugih družbenopolitičnih organizacij. Tako so na programski konferenci mestne organizacije ZKS Ljubljana podprli na-

ravnost delovanja ZRVS za njeno krepitvijo in učinkovitost na področju SLO in DS.

Na posvetu, ki so se ga udeležili tudi predstavniki ZK, TO, JLA in SZDL, je bila tudi tričlanska delegacija zvezne konference ZRVS, ki jo je vodil generalpodpovnik Milan Kovačević. Ta je med drugim dejal, da je zelo zadovoljen s potekom posveta in da so v ljubljanski regiji pravilno pristopili k uresničevanju sklepov. B. K.

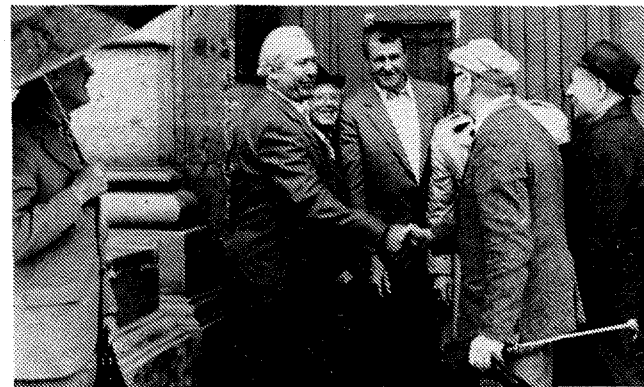
Taboriščniki iz Mauthausna v Celju

Komisija za politične internirance pri občinskem odboru ZZZB NOV Celje je pripravila republiško srečanje taboriščnikov iz KL Mauthausen. Zborovanju v veliki dvorani Narodnega doma sta sledila skupni ogled celjskega muzeja revolucije in položitev vencev žrtvam fašističnega terorja v Starem piskru oziroma borcev NOV pri spomeniku zmage. Približno sto še živečih taboriščnikov iz raznih krajev Slovenije je imelo skupno kosilo in tovariško srečanje v zdravilišču Dobrna. Za marsikoga je bila to po dol-

gih letih prva priložnost za snidanje s tovariši s taborišča smrti Mauthausen in nje-

govih 49-tih podružnicah. Pokroviteljstvo nad srečanjem je imel tozd Merx.

Karel Jug

Denarna akcija za Maistrov spomenik

Zveza prostovoljcev-borcev za severno mejo se iskreno zahvaljuje prvi skupini darovalcev, ki so prispevali za Maistrov spomenik.

Sredstva se zbirajo na ziro račun št. 51800-678-95822 Maribor s pripisom: prispevek za Maistrov spomenik.

Prvih petdeset darovalcev je vplačalo 338.4000 dinarjev, torej kar 6.768 dinarjev povprečno na darovalca. Vodstvo akcije upravičeno upa, da bo ta lep zgled potegnil za sabo množico nadaljnjih darovalcev, ki bodo prispevali po svojih močeh.

V časniku TV-15 Naš tovariš bomo o poteku prizadevanj za postavitve Maistrovega spomenika občasno še poročali.

Zveza prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918/1919 v Mariboru

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi, Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPČIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ZOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNICAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ZVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelk: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35